

Filosofická fakulta University Karlovy
Ústav jižní a centrální Asie
Mongolistika

Bakalářská práce

Jana Havláková

Hudební výuka evropského typu v moderním
Mongolsku

Western-style musical education in
modern Mongolia

Praha, 2016

Vedoucí práce: PhDr. Alena Oberfalzerová, Ph.D.

Děkuji své vedoucí práce PhDr. Aleně Oberfalzerové, Ph.D a Mgr. Veronice Zikmundové, Ph.D. za trpělivou pomoc s překlady a cenné rady.

Prohlašuji, že jsem bakalářskou práci vypracovala samostatně, že jsem řádně citovala všechny použité prameny a literaturu a že práce nebyla využita v rámci jiného vysokoškolského studia či k získání jiného nebo stejného titulu.

V Praze dne:

Abstrakt

Bakalářská práce se v rámci tématu *hudební výuka evropského stylu v moderním Mongolsku* zabývá mongolskou operou a soustředí se na mongolskou národní operu *Tři smutné pahorky*. První hlavní kapitola pojednává o vzniku a rozvoji klasické hudby v Mongolsku, druhá se zabývá historií opery *Tři smutné pahorky*, kapitola třetí popisuje metodiku překladu libreta, který tvoří kapitolu čtvrtou a je jádrem celé práce. Pátá kapitola je rozbořem překládaného textu. Jako přílohu přikládám též překlad Nacagdorz'ova stejnojmenného dramatu.

Klíčová slova

Aliterace

Cendiin Damdinsu'ren

Das'dorjiin Nacagdorz'

Drama

Klasická hudba

Kultura

Libreto

Metafora

Mongolsko

Opera

Tři smutné pahorky

Vzdělávání

Abstract

This bachelor thesis deals within the framework of a subject *western-style musical education* in modern Mongolia with Mongolian opera and aims at mongolian national opera *Three mountains of Sorrow*. First chapter describes the origin and development of classical music in Mongolia, the second deals with history of the opera *Three mountains of Sorrow*, the third introduces methodology of translation of a libretto, which forms the core of thesis and chapter four. Fifth chapter is a brief analysis of the original libretto. The enclosure contains the translation of the same-called drama written by Das'dorz'iin Nacagdorz'.

Key words

Alliteration

Cendiin Damdinsu'ren

Das'dorjiin Nacagdorz'

Drama

Classical music

Culture

Education

Libretto

Metaphor

Mongolia

Opera

Three Mountains of Sorrow

Obsah

Úvod	6
Uvedení do problematiky	6
Cíle bakalářské práce	7
Dosavadní výzkum na poli mongolské klasické hudby	8
Struktura bakalářské práce	9
Vznik a rozvoj klasické hudby v Mongolsku	10
Historie opery Tři smutné pahorky	14
Metodika překladu	17
Zpěvák	18
Překlad libreta	20
I. I. DĚJSTVÍ	20
II. DĚJSTVÍ	27
III. DĚJSTVÍ	30
IV. DĚJSTVÍ	34
V. DĚJSTVÍ	39
Rozbor dramatu a libreta	43
Básnické prostředky	43
Vybrané metafor, přirovnání a úsloví vycházející z nomádského prostředí	44
Závěr	50
Použitá literatura	52
Informátoři	52
Internetové odkazy	52
Přílohy	53
Překlad dramatu	53
I. I. DĚJSTVÍ	53
II. II. DĚJSTVÍ	63
III. III. DĚJSTVÍ	73
IV. IV. DĚJSTVÍ	79

Úvod

Uvedení do problematiky

Jeden z nejlépe fungujících univerzálních jazyků na světě je hudba, která je zároveň zrcadlem každé kultury. Mongolové, kteří jsou tradičně národem kočovných pastevců, pěstovali po staletí hudbu, která je zcela svébytná a poplatná nomádskému prostředí, mnohem lépe se chápe po navštívení mongolských nekonečných stepních plání. Jeden z nejvýznamnějších mongolských současných skladatelů N. Z'ansanorov zastává názor, že melodika tradičních lidových nápěvů vždy koreluje s místní topografií.

V žánrově bohaté mongolské tradiční hudbě, rozmanité i co se týče tradičních nástrojů, vyrůstali všichni skladatelé a hudebníci, kteří po představení evropské hudby v Mongolsku ve dvacátých letech minulého století začali tvořit a interpretovat hudbu v západním stylu. Dvacáté století se tak stalo zcela přelomovým, co se mongolských hudebních žánrů týče. Se sovětskou nadvládou přišla evropská notace a evropské temperované ladění, kterému se lidová hudba i tradiční nástroje musely přizpůsobovat.

Tradiční hudba byla plošně potlačována, zvláště pokud nekorespondovala s komunistickou ideologií. Systémově byla tvořena nová národní identita, ve které nebyl prostor pro rozmanitý kulturní projev, který by přirozeně vznikl v etnicky bohatém, nábožensky tolerantním prostředí. S rozvojem vzdělávacích a vědeckých institucí započal sběr národního tradičního kulturního dědictví. Nicméně publikováno nikdy nebylo to, co by nebylo poplatné ideologii. Texty písní byly běžně přepisovány nebo cenzurovány. Z pozice státu byla spíše než tradiční hudba podporována hudba nová, autorská, stylizující se do západního stylu. Vzniklo tedy prostředí příznivé pro zrod a postupné vzkvétání klasické hudby.

Mongolská klasická hudba je žánrem, který stále zůstává stranou pozornosti vědců. S bezprostředně hrozícím zánikem dědictví mongolského ústně předávaného umění se zraků muzikologů upírají zcela logicky k hudebním žánrům zmítajících se na smrtelné posteli. Neméně zajímavým fenoménem je ale i mongolská klasická hudba, která tvoří most mezi hudbou nomádů a hudbou starého světa, která tepe dusotem koňských kopyt v evropských hudebních formách, a které se nedostává tolik pozornosti, kolik by si zasloužila.

Mezi nově objevované západní formy patřila v Mongolsku ve třicátých letech také opera. První, nesoucí název *Tři smutné pahorky*, byla zkomponována v roce 1942 Belegiinem Damdiinsu'rinem společně se sovětským muzikologem Borisem F. Smirnovem (Pegg, 2001, str. 280). Tato opera zůstává již sedmdesát čtyři let nejpopulárnější mongolskou operou, která je na pódium Mongolského státního akademického divadla opery a baletu uváděna každým rokem. S příběhem odehrávajícím se ve stepi a hudbou, která ctí pro mongolskou tradiční lidovou hudbu charakteristický pentatonický systém, představuje tato opera jeden z klenotů hudebního spojení západního a mongolského stylu.

Cíle bakalářské práce

Za cíl své bakalářské práce jsem si vytyčila pokusit se o překlad dramatu D. Nacagdorž'e *Tři smutné pahorky* a stejnojmenného libreta, které na základě Nacagdorž'ova textu přebásnil C. Damdiinsu'rin za účelem zhudebnění textu a jeho uvedení v operní formě. Jelikož je má bakalářská práce zaměřena na operu, nejvíce energie vkládám do překladu libreta.

K překladu těchto dvou uměleckých textů jsem se rozhodla ze dvou důvodů. Důležitým z nich bylo mé nadšení pro hudbu, neméně podstatným byl ale také fakt, že divadelní text i libreto jsou literární útvary, které jsou přizpůsobené hercům a zpěvákům, jsou to texty oproštěné od komplikovaných popisů, kde se autor koncentruje na samotný děj. Myslím, že text tohoto typu je adekvátní výzvou pro mou jazykovou kompetenci.

Na základě důvěrného seznámení se s operou *Tři smutné pahorky* bych chtěla též stručně představit fenomén mongolské opery jako takové. Na základě rozboru obou přeložených textů a jejich srovnání bych ráda poukázala na aspekty mongolské tradiční kultury přítomné v původně evropské hudební a literární formě, která zatím nemá v mongolském prostředí ani staletou tradici. Hlavní oblastí zájmu pro mne bude metaforický jazyk, který charakterizuje mongolský způsob vyjadřování. Dále bych ráda popsala historický vývoj této opery a zasadila ho do společensko-historického kontextu socialistického a porevolučního Mongolska.

V rámci rozboru opery *Tři smutné pahorky* by bylo vhodné pokusit se též o muzikologický rozbor. Vzhledem k náročnosti překladu na to v mé práci nezbyl prostor. V této rovině vidím příležitost pro případné další bádání v oblasti mongolské opery a vážné hudby jako takové.

Dosavadní výzkum na poli mongolské klasické hudby

Výzkum na poli mongolské klasické hudby je dle mého názoru nedostačující v Mongolsku i za jeho hranicemi. Tím, že se uši muzikologů soustředí převážně na vymírající tradiční lidovou hudbu, nedostává se mongolské klasické hudbě potřebné pozornosti. Ze západních muzikologů o toto téma velmi stručně zavadila americká etnomuzikoložka Carole Pegg, která ve svém, pro mongolskou etnomuzikologii stěžejním, díle *Mongolian Music and Oral Narrative* zevrubně popisuje mongolskou tradiční hudbu a tanec a zároveň předkládá CD s 33 nahrávkami písní jdoucích napříč mongolskými hudebními žánry a etniky.

Dalším zdrojem, který se okrajově dotýká tématu klasické hudby, je *Mongolskaja narodnaja muzika* vydaná v roce 1971 sovětským muzikologem a hudebníkem B. F. Smirnovem, který byl velmi důležitou osobností pro propagaci evropské hudby v Mongolsku. Věnoval se převádění tradičních nápěvů do evropské notace, implementoval v Mongolsku evropské temperované ladění, zorganizoval první lidové orchestry, kde hráli dohromady muzikanti na evropské i tradiční lidové nástroje, zabýval se úpravou hudebních nástrojů, aby odpovídaly evropskému ladění a harmonickému systému, etc.

V Mongolsku chybí obsáhlá monografie věnující se problematice mongolské klasické hudby. Vydávají se převážně kolektivní, tematicky rozrůzněné publikace obsahující texty zpracované formou esejů. Mezi důležité mongolsky píšící autory, kteří se tomuto tématu věnují, patří N. Z'ancannorov, C. Das'dondog, Z'. Enebis', D. Pu'revsu'rin nebo H. Batsu'ch.

Co se týče mongolské opery, důležitým zdrojem informací je kniha C. Das'dondoga z roku 2007 *Хөгжим дуурь балет судлал (Studie hudby, opery a baletu)*, mapující jak nejdůležitější autory a díla mongolské klasiky, tak i vznik a vývoj hudebních institucí.

Jedna z hrstky knih věnující se cíleně tématu mongolské opery je *Их урлагийнхны түүх, уран бүтээлийн товчоо (Historie vysoké kultury, přehled uměleckých děl)* D.

Lkhagvasu'rina, z roku 2013, jedná se ale o poměrně povrchní text podávající přehled o vzniku divadelních institucí a jejich operním programu v průběhu jejich fungování.

Struktura bakalářské práce

Práce se sestává z pěti hlavních kapitol. V první z nich s názvem *vznik a vývoj klasické hudby v Mongolsku* popisují dvacáté století jako přelomové období ve vývoji hudby v Mongolsku.

Stručně zde mapují vznik a vývoj prvních hudebních institucí a kulturních středisek a vznik mongolské vážné hudby.

Ve druhé kapitole se věnují historii opery *Tři smutné pahorky*, popisují adaptaci originálního textu, jež je tragédie, na komedii, a vyzdvihují její důležitost v historii mongolské vážné hudby.

Kapitola třetí popisuje metodiku překladu, který tvoří kapitolu čtvrtou, jádro celé práce.

V rámci překladu jsem se snažila zachovat jak původní význam sdělení, tak jsem se pokusila i o přebásnění, zejména o zachování aliterace, nejčtetnějšího básnického prostředku originálního libreta.

Pátá kapitola obsahuje stručný rozbor díla. Do podkapitoly zařazuji charakteristiku nejčtetnějších básnických prostředků, dále výběr metafor, přirovnání a úsloví a pokus o jejich stručný rozbor,

Důležitou součástí práce je překlad Nacagdorz'ova dramatu *Tři smutné pahorky*, kdy jsem z důvodu nedostatku času upustila od aspirace na přebásnění. Překlad tohoto textu byl stěžejní pro pochopení stejnojmenného libreta, zároveň byl pro mne velice cenným setkáním s textem autora, jenž patří mezi největší mongolské literáty.

Vznik a rozvoj klasické hudby v Mongolsku

Vznik a rozvoj klasické hudby v Mongolsku je přímo spjatý s politickými změnami ve dvacátých letech 20. století. V roce 1921 se Mongolsko stává prvním satelitem Sovětského svazu a s tím souvisí politicko-kulturní indoktrinace. Předtím, než v Mongolsku získal přímý vliv Sovětský svaz, na jeho území neexistovala žádná oficiální kulturní nebo kulturně vzdělávací instituce organizovaná z pozice vládnoucí struktury. Stejně tak neexistovala mongolská vážná hudba. Vedle barevné plejády mongolských tradičních hudebních žánrů, které byly předávány převážně ústně, tak začala ve dvacátých letech do nomádského prostředí pronikat hudba v západním stylu. S tím souvisí i adaptace evropského temperovaného ladění a evropské notace. Jako otec nové hudby je uváděn Magsarž'aviin Dugarž'av (1893-1946), který začal užívat nový stupnicový systém ve svých revolučních písních (např. mongolská internacionála, revoluční píseň Rudá vlajka, atd.).

V roce 1923 začala Mongolská lidová revoluční strana pořádat shromáždění, kde se prováděla osvěta nové ideologie prostřednictvím umění, tedy skrze písně, tanec nebo divadlo.

Nejdůležitějším kulturním dějištěm té doby byl klub Ulánbátar, založený v roce 1927. (Pegg, 2001, str. 253). Propagandu se nová vláda snažila šířit ve městech i na venkově. Ve městech vznikala divadla kamenná se stálými zaměstnanci, v každém kraji bylo vybudováno kulturní centrum (улаан булан), v jednotlivých okresech pak vznikaly takzvané kluby (клуб), kde kulturní program zajišťovali ochotníci. Nezávisle na těchto oficiálních institucích pořádali ochotníci jednotlivých brigád¹ představení pod širým nebem na předem smlouveném místě ve stepi. Cestou na kýžené místo informovali místní obyvatelé o dané události a ti poté informace šířili dále mezi sebou. Co se týče oficiálního kulturního programu, vždy byl předem kontrolován, zda je ideologicky nezávadný a ideově indoktrinační témata byla vyžadována a podporována. (Luvsandorz').

Ve 30. letech se zintenzivnila ideologická propaganda a kulturní osvěta na základě vzniku nových médií a institucí, byly založeny stranické noviny Pravda (Унэн), státní knihovna, v roce 1931 státní rádio a státní divadlo. Hlavní institucí podporující umění byla Mongolská akademie věd (Монгол улсын Шинжлэх ухааны Академи), kde se badatelé zabývali analýzou mongolské historie, tradic, náboženství aj., stejná instituce podpořila expedice do

¹ Správní podjednotka kraje. Pod každý kraj spadalo vždy několik brigád v závislosti na jeho velikosti.

odlehklých mongolských oblastí. V roce 1941 bylo se sovětskou pomocí založeno Mongolské státní akademické divadlo opery a baletu (*Монгол улсын дуур бүжгийн академик тэатр*), o šest let později byla vytvořena direktiva určující směřování divadla v souladu s komunistickou ideologií. V pozdních 50. letech byl Výbor pro mongolskou vědu přejmenován na Výbor pro mongolskou vědu a vyšší vzdělání. Tato instituce měla dohlížecí funkci na Národní divadlo opery a baletu. Zároveň tato instituce podporovala sběr kultury tradiční lidové slovesnosti, byly též zaznamenávány mongolské dialekty. Tyto sebrané materiály byly dále vydávány, ovšem často cenzurované nebo ideologicky upravené. Institut pro jazyk a literaturu nicméně archivoval původní sebrané dokumenty. V roce 1961 byla tato instituce přejmenována na Akademii věd. (Pegg, 2001, stránky 254-5).

V 60. letech v MoLR ovlivňovaly kulturní dění další dceřiné instituce Sovětského svazu. V rámci Ústředního výboru fungovaly Sekce kultury a propagandy a Sekce tiskové agitace a propagandy (agitprop). V roce 1963 Rada ministrů MLRS ustanovila dvě nové komise, první zaštiťující kulturu, vědu a zdravotnictví a druhou mající pod dohledem školství. Existovaly spisovatelské, žurnalistické a umělecké spolky. Všechny výše zmíněné instituce, stejně jako Kancelář cenzury nebo Výbor státního tisku, byly podřízeny ekvivalentní mateřské instituci v Moskvě. V této době, tedy již třicet let pod sovětským vlivem, v MLR fungovalo již poměrně velké množství kulturních institucí. Carole Pegg uvádí, že k roku 1963 bychom na území MoLR napočítali 20 paláců kultury, 200 klubů nebo 500 mobilních uskupení produkujících kino-projekce, divadlo, hudbu nebo tanec. Existovalo 7 profesionálních kamenných divadel. V roce 1964 pak byla založena první otevřená škola hudby v Ulánbátaru. (Pegg, 2001, str. 205).

V rámci sovětského režimu byla v MoLR potírána jakákoli kulturní diverzita odklánějící se od proudu socialistického realismu. Pokud umění vybočovalo z uniformního socialistického vidění světa, reprezentovalo specifickou národní tradici nebo etnikum, bylo zakázáno, případně zabaveno nebo zničeno. Byla zastavena domácí hudební výuka (*гэрийн сургууль*) a škola nádamu² a slavností (*найр наадмын сургууль*). Představení tradiční lidové hudby a tance byla považována za kontinuitu feudálních tradic, potlačována byla i domácí představení tohoto typu. Kromě toho, že byla tradiční hudba socialistickým režimem potlačována, byla zároveň ovlivněna novými zaváděnými systémy jako bylo plošné zavedení evropské notace a

² Tradiční mongolský festival konající se v červenci, jeho náplní jsou tzv. tři mužské spory (*эрийн гурван наадам*) – jízda na koni, lukostřelba a mongolský zápas.

čistého ladění, který nahradil původních 12 tradičních ladících systémů. Čistému ladění se musely přizpůsobovat též tradiční mongolské nástroje, které byly pro tento systém nově designovány. Až v době socialismu se tak moriin huur (морин хуур), dříve výlučně chalchský nástroj, stává nástrojem národním. Jeho velikost byla standardizovaná, pro lepší ozvučnost byly přidány *f* otvory typické pro evropské smyčcové nástroje. V roce 1968 bylo v Ulánbátaru založeno studio na restaurování a výrobu hudebních nástrojů ruským houslařem jménem D. Yarovoi, kdy došlo k dalším úpravám moriin huuru (морин хуур), upraven byl například rozsah nástroje. S úpravou tradičních nástrojů souvisí i jejich modifikace k orchestrální hře. 60. léta jsou tedy také obdobím, kdy vznikaly sériové výroby tradičních nástrojů.

Ideologická a kulturní indoktrinace byla též zařazena na půdu základních škol. Nové učební materiály a učebnice obsahovaly tradiční písně v nové notaci, byla v nich představována evropská klasická hudba s klasickými nástroji a samozřejmě nechyběly nápěvy s ideologickým obsahem. V době vzniku státního školství se základní škola sestávala z prvního (děti od osmi do deseti let) a druhého (děti od jedenácti do šestnácti let) stupně, pro školáky vznikla učebnice *Hudba a píseň*. Prostřednictvím této učebnice se žáci prvního ročníku seznamovali se západní hudbou. Seznamovali se s novými nástroji národního orchestru, které se skládaly z kombinace nástrojů tradičních, buddhistických i evropských. Seznamovali se s nástroji klasického orchestru v evropském stylu, též se dostali k látce tradičního mongolského umění a hudby. Nicméně pokročilejší látka byla převážně propagandistického charakteru, cílem hudební výuky byla integrace do nové revoluční kultury. Učebnice obsahovala mnoho ilustrací s pionýrskou (Хувсгалт залуучуудын эвлэл) tematikou, jimiž žáci byli s touto organizací seznamováni.

V MoLR byly tedy evropské hudební formy představeny až ve dvacátých letech 20. století. S pomocí sovětských skladatelů a muzikologů jako byl např. Boris Smirnov, se objevují první snahy o kompozice v evropském stylu. Mnoho hudebníků tvořících novou formou bylo státně vyznamenáváno a podporováno. V roce 1942 Belegiin Damdiinsu'rin společně s B. Smirnovem zkomponoval první mongolskou operu *Tři smutné pahorky* a v roce 1947 byl průkopníkem komorní hudby se svou kompozicí pro sólové housle s názvem *Ve vysokých horách Hentie*. Za svou práci byl dvakrát státně vyznamenán. Specifikum mongolské klasické hudby je dodnes častá přítomnost tradičních nástrojů, implementace tradičních hudebních žánrů do evropské formy, tendence k pentatonickému cítění a silná rytmizace, často

připomínající koňský cval. Každá skladba zkomponovaná v evropské hudební formě je tedy křížencem nomádské a evropské hudby.

Historie opery *Tři smutné pahorky*

Kořeny historie opery *Tři smutné pahorky* vedou k mongolskému básníkovi, spisovateli a dramatikovi jménem Das'dorz'iin Nacagdorz'. Narodil se roku 1906 do zchudlé šlechtické rodiny v centrálním ajmaku v somonu *Bayandelger* (*Баяндэлгэр*) v blízkosti jezera v místě zvaném Gun Galuutai (*Гун Галуутай*), kde je dnes přírodní rezervace.

Za svůj krátký život, (zemřel v jednadvaceti letech), z něhož tři roky pobýval na studiích v Německu a ve Francii, během nichž také založil Unii mongolských spisovatelů (*Монголын зохиолчдын эвлэл*), vytvořil velkolepé dílo, které kromě vlastní literární tvorby zahrnuje též četné překlady děl literární klasiky. Každý Mongol dnes dokáže zpatra zarecitovat když ne celou, tak alespoň část jeho nejslavnější básně *Má vlast* (*Миний нутаг*).

Drama *Tři smutné pahorky* (*Учиртай гурван толгой*) bylo poprvé uvedeno v divadle zvaném „Kulaté zelené“³ (*Бөмбөгөр ногоон*) pod vedením režiséra D. Namdaga v roce 1934, tedy tři roky před Nacagdorz'ovou smrtí. Národní umělkyně, spisovatelka Erdenbatiin Oyun vzpomíná, že první uvedení tohoto dramatu, na kterém údajně nechyběli ani evropští návštěvníci a místní honorace, bylo velmi úspěšné, vzpomíná, že po skončení posledního dějství následoval sice ne bouřlivý, ale velice dlouhý potlesk. Pamatuje si, že po premiéře byl značný zájem o lístky na reprízy. Úspěšnost představení si z části vysvětluje tehdejší popularitou tzv. *дуутай жуужиг*, tedy melodramat s širokou hudební složkou, inscenace *Tři smutné pahorky* byla také koncipována v tomto stylu. Další faktor úspěšnosti této hry jsou hluboké emoce vycházející z textu, který obsahuje mnoho násilí, intrik, zlomyslnosti a na druhé straně huboké lásky. E. Oyun drama *Tři smutné pahorky* připodobňuje k Shakespearově tragédii *Romeo a Julie*. Obě hry končí smrtí obou milenců, v případě Nacagdorz'ova dramatu je Yu'nden zavražděn, Nansalma následně z žalu ukončuje svůj život bodnutím se do srdce. ("Учиртай гурван толгой" дуурийн тухай түүхэн тэмдэглэл, 2014, str. 13).

D. Cedmaa říká, že důvodem adaptace dramatu *Tři smutné pahorky* bylo to, že v divadle byl nedostatek nových her, tudíž vznikla iniciativa přepracování starších kusů. A tak C. Damdiinsuren dostal za úkol přepracovat drama na operní libreto, D. Bat-Oc'ir se měl zhostit režie, hudbu měli napsat B. Damdiinsuren společně s B. Smirnovem.

³ V Mongolsku budovy často nesou název korespondující s jejich vnější charakteristikou.

Cendin Damdiinsu‘rin se narodil roku 1908 v ajmaku Dornod, byl to spisovatel a lingvista, který byl po většinu života politicky aktivní zapálený komunista. Velmi brzy začal být aktivní v Mongolské revoluční lize mládeže (*Монголын хувсгалт залуучуудын эвлэл*), odkud byl zvolen do Národního výboru v roce 1926. Později se stal členem Mongolské obchodní unie (*Монголын үйлдвэрчний эвлэл*) a podílel se na kolektivizaci. Z jeho iniciativy bylo též upuštěno od užívání tradičního mongolského vertikálního písma, které bylo nahrazeno cyrilicí. Tento čin později Damdiinsu‘rin označil za největší chybu svého života. V letech 1942-46 byl redaktorem novin *Pravda* (УНЭН). Mezi jeho dílo patří poezie, literárně vědecké texty, próza, překlad *Tajné kroniky Mongolů* do moderní mongolštiny, napsal text národní hymny, jehož část obsahuje též dnešní mongolská hymna, atd. Byl to tedy člověk, který se aktivně účastnil budování socialismu v Mongolsku a souzněl se socialistickými myšlenkami. Proto mu mohl být svěřen tak důležitý úkol, jako adaptace *Tří smutných pahorků* pro „*Kulatý zelený*“.

Původně v Nacagdorz’ově melodramatu účinkovalo osm umělců, kdežto opera vyžadovala účast čtyřiceti zpěváků (orchestr nepočítejme). D. Cedmaa v kapitole o vzniku libreta opery *Tři smutné pahorky* v knize ("Учиртай гурван толгой" дуурийн тухай түүхэн тэмдэглэл, 2014, str. 21) říká, že kromě toho, že byl text přepracován na komedii, měly také hlavní dvě mužské postavy Yu‘nden a Balgan symbolizovat třídní boj, kde Nansalma s Yu‘ndem následně společně s lidem přemůžou svrchovaného utlačitele Balgana. Ve stejné kapitole je citován sám Damdiinsu‘rin, který uvádí, že to nebyla jeho iniciativa adaptovat známou hru, nýbrž že byl pověřen „shora“ úkolem zakomponovat do textu Vítěznou revoluci, svatbu a nádam.

Protože „*Kulatý zelený*“ roku 1949 vyhořel, přišlo divadlo zároveň i o kulisy a kostýmy na všechna představení. Tato tragédie značně poznamenala frekvenci divadelní produkce, představení tou dobou probíhala velmi zřídka.

Oblíbenost opery *Tři smutné pahorky* by se dala demonstrovat na faktu, že byl touto operou zahajován provoz nově vznikajících kamenných divadel, jako bylo Národní akademické divadlo opery a baletu, otevírané roku 1941 nebo Divadlo dramatu, které mělo premiéru 30. 12. 1950. V rámci příležitosti otevření Divadla dramatu byly obnoveny veškeré kostýmy, rekvizity a jiné divadelní propriety potřebné pro *Tři smutné pahorky*, které byly ve čtyřicátých letech zničeny oním požárem. Opera se stala opravdu populární a nejlepší zpěváci té doby, jako např. D. Dagvanamdaliin nebo E. Oyunii odzpívali během dalších deseti let přes pět set představení. ("Учиртай гурван толгой" дуурийн тухай түүхэн тэмдэглэл, 2014, str. 25).

V roce 1976 byla v rámci 70. výročí narození Nacagdorz'e obnovena scéna a kostýmy v Národním akademickém divadle opery a baletu. Vedle inovací scény a rekvizitní výbavy byla upravována i délka libreta a některé hudební pasáže. C. Damdiinsu'rin pracoval na textových změnách, B. Damdiinsu'rin na změnách hudebních. V tomto roce představení režíroval C. Genden, premiéra této nové inscenace byla již 1820 operní reprízou. Od té doby zůstal text libreta nezměněný.

Metodika překladu

Při překládání operního libreta *Tři smutné pahorky* jsem si vytyčila kritéria určující postup mé práce. Za nejpřednější v procesu překládání považuji zachování významu, který text nese. Když Jiří Levý ve své knize *Umění překladu* říká, že překlad je interpretace, zároveň hned dodává, že: „*Má-li být interpretace správná, musí jejím východiskem být nejpodstatnější rysy díla a jejím cílem jeho objektivní hodnoty.*“ (Levý, 1983, str. 59). Překladatel by se měl tedy vyvarovat subjektivismu a lokalizacím, které by se mohly dostat do rozporu s objektivním smyslem díla.

Dobrý překlad by měl vyvolávat stejné emoce jako text originální a měl by být čtenáři co nejsrozumitelnější, tudíž by měl být plynulý. Z toho důvodu se často překládá i idiomatika. Je nasnadě, že idiomy z původně nomádského prostředí nemusí mít odpovídající ekvivalent v jazyku vzdálené usdlé kultury. Aby čtenář mohl plynule číst a rozumět textu, je v mnoha případech dobré idiomatiku převádět. Protože ve své bakalářské práci chci poukazovat na přítomnost mongolské tradiční nomádské kultury v Mongolsku nové literární formě, rozhodla jsem se, že nebudu idiomy převádět do češtiny za každou cenu, naopak mým cílem bylo zachovat maximum jeho specifčnosti. Čtenář tak může snáze pocítit specifika mongolského metaforického jazyka bohatého na obrazy související s tamější přírodou a kočovným způsobem života, který mají Mongolové stále v krvi.

Protože se jedná o umělecký text: „*Ve vývoji překladu se uplatňují dvě normy: norma reprodukční (požadavek věrnosti, výstižnosti) a norma uměleckosti (požadavek krásy).*“ (Levý, 1983, str. 86). V případě překladu libreta jsem se rozhodla pokusit se o přebásnění na základě shodných básnických prostředků, mezi kterými převládá aliterace. Tento efektní básnický prostředek skýtá při překladu určité problémy, především ve verších snižuje variabilitu výběru vhodných slovních ekvivalentů. V některých případech jsem proto byla nucena odklonit se od přesného překladu k opisu se snahou zachování podstaty sdělení.

Tak jako chudáčka antilopu
Modrý vlk žene
Tak chudinku děvče
Mnoho lidí honí.
Tak jako onu vyděšenou antilopu
Mou milou obkličují.

Хөөрхий нэг гөрөөсийг
Хөх чоно хөөх мэт
Хөөрхий нэг бүсгүйг
Олон хүн хөөж явна.
Айсан гөрөөс ииг тэр
Айсуй явна наашаа.

V posledním verši výseku libreta výše, viz str. 40, není explicitně řečeno, že by docházelo k *obkličování*, natož aby se explicitně mluvilo o *jeho milé*. *Тэр* má ve verši pouze funkci zájmena, *Айцыү яв-* znamená *přibližovat se*. Při snaze dodržet aliteraci se mi nepodařilo udržet text plynulý, z toho důvodu jsem se rozhodla ji narušit a zachovat alespoň jistou pravidelnost aliterací ob řádek.

V některých strofách bylo pro mne obtížné původní aliteraci zachovat, v některých případech jsem text obohacovala o anafory, které v původním textu nebyly, abych aliteraci dodržela. Pokud se ve verši objevila aliterace zároveň s epifonémou, problém překladu to ještě zvýšilo.

Zpěvák
Plné jsou hory divoké zvěře
Plné jsou stepi dobytka
Plné jsou jurty kumysu, taragu
Pln je lid radosti
Přešťastní všichni jsou zcela.

Дуучин
Ан гөрөөс уулаар дүүрэн,
Адуу мал талаар дүүрэн,
Айраг тараг гэрээр дүүрэн,
Ард олон жаргалаар дүүрч,
Ашдын цэнгэл бүрдсэний тул...

Výše je v originálním textu, viz str. 21, patrný příklad kombinace aliterace a epifonémy. Sdělení, které verše nesou, je velmi konkrétní a věcné, zachovat při překladu význam i básnické prostředky proto pro mne bylo obtížné. Abych se co nejvíce přiblížila originálu, původní epifonému jsem v překladu převedla na anaforu, čímž přirozeně zůstala zachována též aliterace.

Jedním ze stěžejních problémů uměleckého překladu je metafora. Zvláště ve veršových formách, kdy je překladatel povinnen respektovat rytmus, rým, nebo jiné eufonické složky básně, bývá metafora různě sémanticky nebo gramaticky přetvářena, popřípadě zcela zaniká. V textu jsem našla jen několik metafor, které rozeberu ve zvláštní kapitole, kde se zároveň budu věnovat hojně se vyskytujícím přirovnáním.

Na mnoha místech se oba autoři pokusili text rýmovat. Vzhledem k tomu, že je mongolština aglutinační jazyk, je poměrně snadné rým vytvořit. Je tomu tak z toho důvodu, že většina dějů je vyjadřována nominálními tvary, u jejichž čtyř druhů sufixů⁴ určujících čas, kdy se děj odehrává, nejsou rozlišovány mluvnické kategorie, tzn. pád, číslo, rod a vzor. Nomina mohou zakončovat větu, což je častným jevem. Zároveň mongolština disponuje velkým množstvím

⁴ Nomen perfecti/imperfecti/futuri/usus.

partikulí, které mohou například konkretizovat modalitu sdělení. Tyto partikule jsou mnohdy umístovány na konci věty/verše, a tak se dají snadno použít k vytvoření rýmů.

Přesto oba autoři veršovali jen v několika pasážích. Při převádění básnických prostředků originálů do češtiny jsem preferovala zachování aliterace, když to bylo možné, snažila jsem se zachovat i rým.

Pokud bych chtěla metodiku svého překladu hierarchicky demonstrovat, v žebříčku hodnot bych za nejdůležitější uvedla zachování významu a dále zachování specifčnosti mongolské idiomatiky v překládaném textu. V případě libreta jsem se následně pokusila o přebásnění, kdy jsem si v případě libreta za hlavní cíl vytyčila zachování aliterace.

Překlad libreta

Originál pochází z knihy: Nacagdorj', D. (1961). Учиртай гурван толгой. D. Nacagdorj-Д, Зохиолууд. Улаанбаатар: Улсын хэвлэлийн хэрэг эрхлэх хороо.

I. DĚJSTVÍ	I. ҮЗЭГДЭЛ
<i>Na pódiu se otevírá scéna, jejíž kulisy tvoří tři stejné kopečky zasazené do překrásné krajiny porostlé stromy a květinami, kde teče řeka. Pod prostřední horou se rozkládá široké stepní údolí, ve kterém rodiny těch, co odešli na lov, připravují slavnostní jídlo, čaj, kumys, jogurt, kořalku a další pochutiny na oslavu úlovku lovecké výpravy, zpívá se:</i>	<i>Тайзны байдал нь ижил гурван уул байх ба энэ уул бол мод, ус, цэцэг, навч үзэсгэлэм төгөлдөр газар байх, бөгөөд дээрх уулын төв дунд уудам тал хөндийд анд явсан хүмүүсийн ар гэрийн хүмүүс идээ, цай, айраг, тараг, архи зэргийг бэлтгэн ирээд хөгжил баясгалантайгаар анчдаа магтан дуулах нь</i>
Sbor Strašné tygry i rysy zastrašili Stateční naši muži S rostoucí slávou S kořistí bohatou se vrátí. Vy, již jste překonali severní hory Vlka i tygra lukem skolili Vy, ó lovci Vaše ctěná jména at' jsou chválena. Ty, jež šedé vlky zahnali Tak skvělé oslavujme koně. Ty, jež v údolí dravce vystrašili Tvrde a silné muže chvalme.	Хор Барс ирвэсийг сүрдүүлсэн Баатар манай эрчүүд Баярын цогийг бадруулсаар Баялаг олзтой эрнэ. Арын ууланд гарч Арслан, барсыг намнасан Анчин эрчүүд та нарын Алдар нэрийг магтъя. Хөх чоныг айлгасан Хүлэг мортыг магтана. Хөндийн араатныг сочоосон Хүчит эрсийг магтана.
<i>Jakmile toto dozpívají, uslyší z dálky zvuk blížících se koňských kopyt, načej se místní střetnou se skupinou lovců ve vřelých objetích. Yu'nden a Nansalma se obejmou a v pocitu duševní úlevy všichni zpívají:</i>	<i>гээж дуулж дуустал, алсаас ирж яваа морины туурайн дуу холоос сонсогдсоор ирэхэд, хүлээсэн хүмүүс угтан уулзаж Юндэн, Нансалмаа хоёр бие биеэ тэврэн, сэтгэл тайвширан цөмөөрөө дуулах нь</i>
Sbor: Na severních horách vzrostlé Nádherné jsou květiny pestré. Nejdražší mé dívce půvabné Nemohou než krásu závidět. V jižních horách vzrostlé květiny V pestrém jsou hávu oděny. Vyvolená láska má Všechny svou krásou převyšuje.	Хор: Арын ууланд ургасан Алаг цэцэг сайхан. Амраг хөөрхөн бүсгүй минь Алаг цэцэгнээс сайхан. Өөрийн ууланд ургасан Өнгийн цэцэг сайхан. Өөрийн янаг бүсгүй минь Өнгийн цэцэгнээс сайхан.
<i>Poté, co dozpívají, sesednou se do kruhu a Yu'nden zpívá:</i>	<i>гээж дуулсын дараагаар бүгдээрээ тойрон сууцгааж, Юндэн дуулах нь</i>
Yu'nden Vy jenž jste rozbušili srdce šelem Vznešení a stateční druhové Vítání bud'te a posad'te se	Юндэн: Араатны зүрхийг чичрүүлсэн Алдарт баатар нөхөд минь Аятай морилон сууцгааж

Vybírejte z chutných pokrmů!	Амттай идээгээ барьцгаа!
Zpěvák Plné jsou hory divoké zvěře Plné jsou stepi dobytka Plné jsou jurty kumysu, jogurtu Pln je lid radosti Přešťastní všichni jsou zcela... Květinami rozkvétá step, má zem Koše jsou jídlem naplněny Kumys a tarag tryská z věder K nám naši nejdražší přicházejí K hostině jsou vítáni...	Дуучин Ан гөрөөс уулаар дүүрэн Адуу мал талаар дүүрэн Айраг тараг гэрээр дүүрэн Ард олон жаргалаар дүүрч Ашдын цэнгэл бүрдсэний тул... Тал нутаг цэцгээр бүрхэж Тамсаг идээ тэвшээр дүүрч Тараг айраг хувингаар бялхаж Танил нөхөд хуралдан ирж Тавтай цэнгэл бүрдэхийн тул...
Sbor Ten, jenž je hlavou lovců Toť on, slavný náš Yu'nden. Ten, jenž nabyl velké statečnosti Skvělý toť lovec Yu'nden. Společně, hrdino, s tebou, Se toužíme trochu pobavit. S touhou tě všichni S radostí očekáváme.	Хор Анчин ардыг толгойлсон Алдарт эр Юндэн минь. Агуу зоргийг хөгхөөсөн Шилдэг анчин Юндэн минь. Баатар чиний хамтаар Баахан наадаж цэнгэхийг. Бас бид хүсэх тул Баярлан угтаж хүлээнэ.
Zpěvák Svobodní lidé širých stepí Slavnost pěknou pořádajíce S kumysem pozvedajíce číše Spolu dle libosti rozprávějí Skvěle tak oné chvíle užívají... Květinami je posetá step Koše jsou jídlem naplněny Kumys a tarag tryská z věder K nám naši nejdražší, přicházejí K hostině aby zasedli...	Дуучин Саруул талын чөлөөт ардууд Сайхан хуримыг үйлдэхээр цуглаж Сархдын хундагыг өргөн дэвшүүлж Сайхан үгээ харамгүй ярих Сайхан завшаан олдсоны тул... Тал нутаг цэцгээр бүрхэж Тамсаг идээ тэвшээр дүүрч Тараг, айраг хувингаар бялхаж Танил нөхөд хуралдан ирж Тавтай цэнгэл бүрдэхийн тул...
Sbor: Zde všichni naši milí Zasedněte ke zlatému stolu Z množství pokrmů ochutnejte Z této skvělé oslavy všeho užívejte. Hrdinové, již přijíždíte Hezká děvčata vás vítají A proto se všichni šťastně bavíme A všichni jsme dokonale šťastni.	Хор Амраг нөхөс бүгдээрээ Алтан ширээ тойрон суугаад Амтат идээгээ амсаж идээд Агуу найраа үүсгэн жаргая. Хушууч баатрууд морилон ирж Гуа хүүхнүүд угтан уулзаж Хувьтай цэнгэл бүрдэхийн тулд Хурсан бүгд төгс жаргалтай.
<i>Poté se ženy i muži dají do tance. Starší dají Nansalmě květiny, všichni se kolem ní shromáždí a odchází. Zůstává jen několik žen a mužů, z jedné strany přichází dívka kolébající dítětko.</i>	<i>Дараа нь эрэгтэйчүүд ба эмэгтэйчүүд танц хийнэ. Настай ард Нансалмаад цэцэг бэлэглэн бүх цугларагсдад ёслон явна. Хэдэн эрэгтэй, эмэгтэй хүмүүс үлдэж, нэг талаас нэг хүүхэн хүүхэд бүүвэлсээр гарч ирнэ.</i>
Dívka Více už není denního světla Večerní stmívání nastalo Všechny bytosti odpočívají	Нэг хүүхэн Бүгээр гэгээ тасарч Бүрэнхий үдэш болж Бүгд амьтан амарч

<p>Všecičko ustalo a usnulo. Však i ty, mé okaté děťátko, spinkej. Hajej nynej, hajej nynej. Jen kousek za jurtou v ohradě Jehně s barevnou lysinkou leží. Již svá černá očka Již víčka zavřelo a spinká. Jakož i ty, můj miláčku, spinkej. Hajej nynej, hajej nynej. Požírače máchající meči a šavlemi Příšery tyto až porazíš Převeliké vykonáš věci Příštích dob můj hrdino U mámy v náručí spinkej. Hajej nynej, hajej nynej.</p>	<p>Бүрэн төгс унтжээ. Бүлтгэр хүү минь унт даа. Бүүвээ, бүүвээ, бүүвээ. Хаяанд байгаа хамаанд Халзан Хурга хэвтэж байна. Хар сайхан нүдээ Хамхиж аниад унтжээ. Хайртай хүү минь унт даа. Бүүвээ бүүвээ, бүүвээ. Ирт сэлмээ далайгч Идэмхий дайсныг дарж Их хэргийг бүтээгч Ирээдүйн баатар минь Ээжийнхээ гар дээр унт даа. Бүүвээ, бүүвээ, бүүвээ.</p>
<p><i>Lidé, kteří se zajímali o děťátko, se přesouvají pryč z jeviště. Dále Yu'nden s Nansalmou zpívají</i></p>	<p><i>Хүүхдүүдийг сонирхон байсан ардууд тал тал тийшээ явна. Юндэн, Нансалмаа хоёр дуулна</i></p>
<p>Yu'nden Skalnaté a vysoké hory Svou krásou zdobí svět. Sličné děvče po mém boku Skýtá všem radost. Sedíce na větvi osiky Sokol křičí. Spolu teď my, milenci Spolu si promluvíme o tom, jak se vezmeme.</p>	<p>Юндэн Хадтай өндөр уул нь Хангай дэлхийн үзэсгэлэн. Хажууд минь байгаа хүү минь Хамаг олны баясгалан. Хайлаас модны мөчир дээр Харцага шувуу жиргэж байна. Харилцан ханилсан бид хоёр Хамтрахын үгийг ярих уу даа.</p>
<p>Nansalmaa: Jak krásné zalesněné hory Jsou ozdobou mongolské krajiny. Ty, se kterým jsem se setkala šťastnou sudbou Tys mou láskou. Když vánek jemně věje Smývá listy květin. Slova svého srdce když mi sděluješ Je příjemné mému sluchu.</p>	<p>Нансалмаа Модтой сайхан уул нь Монгол газрын чимэг. Ерөөлтэй учирсан хүү минь Ёстой миний амраг аа. Зөөлөн салхи найгахад Цэцэг навч нь ганхана. Цээжиндэх үгээ хэлэхэд Чихэнд минь аятайхан сонсогдоно.</p>
<p>Yu'nden Opravdová láska Je cennější než zlato ryzí. Ji když vybíráš Je třeba být rozhodný a statečný.</p>	<p>Юндэн Сэтгэлийн амраг гэдэг чинь Шижир алтнаас үнэтэй. Шилж түүнийг олоход Шийдвэр зориг хэрэгтэй.</p>
<p><i>Společně Yu'nden a Nanasalmaa</i></p>	<p><i>Хоёулаа дуулна</i></p>
<p>Stejně jako dva stejní ptáčekové Stejnětak bud'me spolu. Slast větší kde bychom hledali jinde Než ve společném životě!</p>	<p>Ижил хоёр шувуу шиг Ижилдээд хоёулаа сууя. Ингэж нийлэхээс илүү Жаргал хаанаас байх вэ?</p>
<p>Yu'nden Sděľme to tvým rodičům! Sourozenci tví copak na to asi řeknou! Sám teď na dalekou cestu</p>	<p>Юндэн Аав ээжид чинь хэлэх үү дээ! Ах дүү чинь юу гэх бол! Аян жинд явж</p>

Se připravím! Pověz to rodičům Vezmi vše co máš. Pojedu do města Připravím vše na svatbu!	Авах юумаа төхөөрөх үү дээ! Эцэг эхдээ хэлээрэй. Өмч хөрөнгөө авъя. Хот газар очоод Хуримын юумаа бэлтгэе!
Nansalmaa S mou rodinou nebudou starosti. Štěstí mému bránit nebudou. S tebou jen chci žít! Souhlasu se nakonec dočkáme. Cít zvaný láska Těžko v prach obrátíš. Tam v dálky až se brzy vypravíš Tebe budu čekat ve dne v noci.	Нансалмаа Төрөл садан ч яах вэ дээ. Миний жаргалыг хорихгүй. Төвлөсөн сэтгэл чам дээр шүү! Тэд аяндаа зөвшөөрнө. Амраг сэтгэл гэдэг чинь Арилгаж болдоггүй юм байна. Аяндаа түргэн явахыг Өдөр шөнөгүй хүлээ.
Yu'nden Protože nás láska spojila Pojedu domů a hned se vrátím zpět. Proto s příbuznými až budeš domluvena Před odjezdem se setkejme!	Юндэн Хайртай сэтгэл нийлсэн хойно Хариад бушуухан ирье. Хамаг яриа тохирсон хойно Гарахаас өмнө уулзъя!
<i>Yu'nden s Nansalmou společně zpívají:</i>	<i>Юндэн , Нансалмаа хоёулаа дуулах нь</i>
Stejně jako dva stejní ptáčekové Spolu bud'me. Slasti větší kde bychom hledali jinde Než ve společném životě!	Ижил хоёр шувуу шиг Ижилдээд хоёулаа сууя! Ингэж нийлэхээс илүү Жаргал хаанаас байх вэ?
<i>Yu'nden a Nansalmaa se drží za ramena. Je úsvit, ze strany přicházejí lidé.</i>	<i>Юндэн , Нансалмаа хоёр явж далд орно. Үүр цайж тал талаас хүмүүс цувран гарч ирнэ.</i>
Jeden člověk Zlatý, slunečný Život vyhledává Za sedlem vzdálených hor Zrovna vykouklo, Slunce, slunce, slunce, slunce.	Нэг хүн Алтан өнгөт наран Амьдрал жаргалыг тунхаглан Алсыг уулын хөтлөөр Арайхан цухуйж ирлээ. Нарны, нарны, нарны, нарны.
Sbor Pán neproniknutelné temnoty Přišel o místo k bytí Pryč vyrazil bez rozmyslu Prchá tak v hrůze. Slunce, slunce, slunce, slunce Na severní straně hory Nechal svůj dél Načež ve vlčí noře Na botu zapoměl. Slunce, slunce, slunce, slunce Strašlivý Pán Tmy Se beze stopy vytratil Slunce laskavé, milosrdné Svět celičský ozařuje. Slunce, slunce, slunce, slunce Zlaté sluneční světlo Zachováva všechna živá stvoření	Хор Балар ноён харанхуй Байх газаргүй болж Бараг ухаангүй хөдөлж Бачимдан зугадаж одлоо. Нарны, нарны, нарны, нарны Өндөр уулын ард Өмссөн дээлээ хаяад Өлөн чонын нүхэнд Өрөөсөн гүтлаа мартжээ. Нарны, нарны, нарны, нарны Харанхуй эзэн балар Хайх мөргүй ариллаа. Хайр өршөөлт наран Хамаг ертөнийг гийгүүлээ. Нарны , нарны, нарны, нарны Алтан гэрэлт нар минь Амьтан бүхнийг тэтгэсээр

Zajišťuje všemožná štěstí Bud' mu věčně sláva. Slunce, slunce, slunce, slunce	Аливаа жаргалыг соёрсхоор Ашид мөнх мандтугай. Нарны, нарны, нарны, нарны
<i>Slunce už celé vyjde, lovci se připravují k lovu. Ženy čekají, muži začínou zpívat:</i>	<i>Нар бүр гарч анчинчууд андаа мордохоор бэлтгэнэ. Эмэгтэйчүүд үдэж, эрэгтэйчүүд эхэлж дуулна</i>
Sbor Vyšlo zlaté slunce Výteční druhové mí lovci V severní hory se vydejme Vylákejme a ulovme divokou zvěř. Ostré zbraně vezměme Osedlejme rychlé koně Obraťme se směrem v hory Hangai Obratně losy i jeleny skolme.	Хор Алтан наран ургалаа, Анчин олон нөхөд минь Арын ууланд гарч, Араатан гөрөөсийг агная. Хурц зэвсгээ барьж Хурдан мориндоо мордоод Хангайн ууланд гар Хандгай бүгыг намная.
<i>Ženy zpívají:</i>	<i>Эмэгтэйчүүд дуулна</i>
Lidu nejlepší synové Lovci, skvělí to muži Získejte zvířecí kůže Zvěř nejskvělejší vystopujte! S naplněnou brašnou S plným rukama úlovku To, abyste úspěšnou cestu měli To vám všichni přejeme!	Ардын шилдэг хөвгүүд Анчин эрхэм эрчүүд минь Ангийн үслэгийг олж Араатны сорлогийг авлаарай! Ганзага дүүрэн юмтай Гар дүүрэн ашигтай Олзтой сайхан явахы чинь Олон бүгдээрэй хүснэ.
<i>Muži i ženy, všichni zpívají:</i>	<i>Эрэгтэй, эмэгтэйчүүд бүгдээрээ дуулна:</i>
Vyšlo zlaté slunce Výteční přátelé lovci V severní hory se vydejme Vylákejme a ulovme divokou zvěř. Ostré zbraně vezměme Osedlejme rychlé koně Obraťme se směrem v hory Hangai Obratně losy i jeleny skolme.	Алтан наран ургалаа Анчин олон нөхөд минь Арын ууланд гарч Араатан гөрөөсийг агная. Хурц зэвсгээ барьж Хурдан мориндоо мордоод Хангайн ууланд гарч Хандгай бүгыг намная.
<i>Muži a ženy odcházejí, Yu'nden s Nansalmou zůstávají:</i>	<i>Эрэгтэй, эмэгтэйчүүд явна. Юндэн Нансалмаа хоёр үлдэнэ:</i>
Nansalmaa Ať cestuješ ve zdraví! A z dálav necht' se brzy vrátíš! A do pestře vyšitého šátku pak Ať zabalíš svou misku a nosíš ji u pasu! Vůbec o nás neměj starost Vrať se brzy! Vzápětí po tvém příjezdu Vezměme se!	Нансалмаа Аяндаа мэнд яваарай! Алсаас түргэн ирээрэй! Алаглаж оёсон алчуурт минь Аягаа хийгээд! Хойшоо зовох хэрэггүй Хурдан ирэх хэрэгтэй! Хүрч ирснийг чинь дараагаар Хоёулаа нийлээд сууяа!
Yu'nden Do vyšíváního šátku od tebe Dám svou misku! Dolů naň vždy když pohlédnu, Drahá, na tebe vždy vzpomenu! Láska je těžká věc.	Юндэн Урлаад өгсөн алчууранд чинь Аягаа хийгээд зүүе! Үзэж харах бүрдээ Энхрий чамайг дурсана! Амраг гэдэг хэцүү юм.

Šátek je plný slz. Vydám se na dalekou cestu Pojďme se políbit.	Алчуур дүүрэн нулимстай. Алс замдаа зүглэе дээ Алив хүүгээ үнсье.
<i>Políbí Nansalmu a odchází. Nansalmaa se za ním dívá a zůstává na scéně</i>	<i>Нансалмааг үнсэж явна. Нансалмаа хойноос нь ширтэн харж, үлдэнэ</i>
Nansalmaa Vzápětí po tvém příjezdu Vezměme se!	Нансалмаа Хүрч ирсний чинь дараад Хоёулаа нийлээд сууяа!
<i>Nansalmaa odchází. Balgan přichází v doprovodu čtyř lovců.</i>	<i>Нансалмаа явна. Балган ноён дөрвөн зарцын хамтаар анд яваа байдалтайгаар ирнэ.</i>
Balgan Lišek a vlků je přece plno Co den by měl být úlovek Copak jsem nevyrazil hned ráno? Co je to dneska za den! Cožpak se ani srnec neukáže Veverku ani sysla jsem nepotkal Nohy své marně namáhal Neblahý jaký to den! Kdybych se vrátil Kdybych ani nevystřelil, Zlé by to bylo znamení! Střelím alespoň do vrby!	Балган Үнэг чоно олон сон Өдөр бүр антай сан Өглөө эрт гарсан юм сан Өнөөдөр яасан өдөр вэ! Гөрөөс мөрөөс ч үзэгдэхгүй Хулгана, зурам ч дайралдахгүй Хөлийн гарз болсон Хаашаа уйтгартай өдөр вэ! Бүхэл өдөр яваад Буугаа дуугаргахгүй буцвал Булай ёр байгаа даа! Бургас мод буудах уу даа!
Horolmaa (přiběhne) Když budeš lovit v horách Když ztratíš motivaci Tehdy nasbírej stepní kvítka To ti jistě udělá radost. Jako květ krásná Je čistá dívka Nansalmaa Jednoho pěkného chlapce Jeho s radostí chová v srdci a čeká. Pokud by se pánovi zalíbila Přivézt by si ji mohl! Překrásná je to dívka Pro lásku jako stvořená.	Хоролмаа (гүйн ирж) Уулын гөрөөсийг авлахад Урам зориг хугарвал Талын цэцгийг түүх нь Тавтай сайхан байдаг шүү Цэцэг навч шиг сайхан Цэвэрхэн хүүхэн Нансалмаа Цэнгэлтэй сайхан эрийг Цээжиндээ хүсээд сууж байна. Харьяат ноён таалбал Харин түүнийг авчирна уу! Хайр өршөөлийг хүртээхэд Харин ч сайхан хүүхэн дээ!
<i>Šlechticovi poskoci přivádějí Nansalmu</i>	<i>Ноёны зарцууд Нансалмааг дагуулж авчирна</i>
Balgan Z míst, kam ani noha nevkročí Z jakých dívků přicházíš? Se svou úžasnou krásou Musíš být Hurmastovou ⁵ dcerou! Jsem otrávený a bez radosti Jelikož jsem v horách nic neuložil. Nyní mi ale přeje štěstí Neb mi Lusové ⁶ seslali svou dceru!	Балган Хүн явдаггүй газраар Хаанаас яваа хүүхэн бэ? Гуа үзэсгэлэнгий чинь үзвэл Хурмаст тэнгэрийн дагина уу! Уулын гөрөөс олдохгүйд Урам зориггүй явсан юм сан. Зол заяа минь ирэхэд Лусаас охиноо хайрлав уу!
Nansalmaa	Нансалмаа:

⁵ Churmast, vládce všech bohů = Ahura Mazda, v zoroastrismu nejvyšší bůh dobra.

⁶ Lusové – přírodní božstva.

<p>Vzácný mladý hrdino Velmi se mýlíš! Vidíš, jsem jen obyčejné děvče. Významu nemá, že jdu tudy. Skvělý lovče Není třeba tu zastavovat. Není tu nic než venkovské děvče Setrvej dále v lovu.</p>	<p>Эрхэм залуу баатар минь Эндүүрч ташаарч байна уу даа! Энгийн нэгэн бүсгүй байна. Энүүгээр явахад яадаг юм. Гөрөөчин анчин эрхэм минь Хөндөлдөж зогссоны хэрэггүй. Хөдөөгийн нэгэн бүсгүй байна Гөрөөс ангаа агна даа.</p>
<p>Baglan Kterak mě, dívko zářící světlem Kterak mne tu zkoušíš? Osud již dávno rozhodl O našem zdejší setkání. Záříš jako Měsíc. Zamiloval jsem se do tvé krásy. Zde si sedněme Zde uspokoj mou lásku.</p>	<p>Балган Наран гэрэлт хүүхэн минь Манайг юунд туршаа вэ? Эртний хувь зохиолоор Энд учрах ерөөлтэй байж. Сар шиг гэрэлд чинь гялбаж байна. Сайхан өнгөнд чинь дурлаж байна. Саатаж энд суугаад Санаа сэтгэлий минь хангана уу.</p>
<p>Nansalmaa V lidské kůži zabalený Vzteklý jsi stepní vlk! Věz, že dokud mám hlavu na ramenou Nikdy mě nedostaneš! Ač je tvá troufalost velká Ani tak si mne nenakloníš. Jsem zasnoubená s mužem Je zbytečné vícekrát to zkoušet.</p>	<p>Нансалмаа Хүний арьсыг нөмөрсөн Хээрийн галзуу чоно чи! Хүзүү толгой мөрөн дээр байсан цагт Чи намайг боолчлохгүй! Омог зан чинь их боловч Ойртуулж намайг чадахгүй. Хэлэлцээ сүйтэй нөхөртэй би Хичнээн оролдовч тусгүй.</p>
<p>Balgan Ty malé děvčátko, Ty z Balganových rukou neunikneš! Domů si tě odvedu Družkou svou tě udělám! Pokladů mám hojnost Pomýšlel jsem, že se ožením. Pokud to nepůjde po dobrém Půjde to rozkazem!</p>	<p>Балган Бага жаахан охин минь Балганы гараас гарахгүй! Гэртээ чамайг аваачаад Гэргийгээ болгож сууна даа! Эд хөрөнгөөр элбэг би Эхнэр авахыг бодсон юм. Эзээр эс болбол Эзний зарлигт хүргэнэ дээ!</p>
<p><i>Ve chvíli, kdy chce Nansalmu odvézt, ta jej strčí, až Balgan upadne, ale jeho sluhové Nansalmu chytí. Ze stepi přibíhá Horolmaa</i></p>	<p><i>Нансалмааг барин автал, Нансалмаа Балганг түлхэж унагаах ба зарцууд Нансалмааг барьж авна. Хоролмаа далдаас гүйн ирнэ</i></p>
<p>Horolmaa Copak nepoznáš šlechtice? Copak tvé černé oči osleply? Stále budeš-li ho odmítat a urážet Seschně tvá černá hlava! Sic milý tvůj Yu'nden Skvělý a milující je S člověkem s královskou krví Srovnávat jak bys jej mohla!</p>	<p>Хоролмаа Харьяат ноёноо танихгүй чи! Хар нүд чинь сохроо юу? Харааж ихээр доромжилбол Хар толгой чинь хагарна! Ханилсан нөхөр Юндэн чинь Халамжтай сайн боловч Хаан язгуурт хүнтэй Хаанаас зүйрлүүлж болох вэ?</p>
<p>Nansalmaa Za lásku zvaný cit Za lásku nic bych nevyměnila.</p>	<p>Нансалмаа Янаг сэтгэл гэдгийг Ямбаар сольж болдоггүй юм.</p>

Z těch, které se lepí na každého Záletníci takovou já nejsem! Rozkazy a výhrůzkami nojona Balgana Rozhodně řídit se nebudu! Rad zvrhlé Khorolmy Rozhodně nebudu dbát!	Ямар ч этгээдтэй наалддаг Янхан хүүхэн би биш! Зальхай ноён Балганы Зандарч тушаахыг хүлээхгүй! Завхай хүүхэн Хоролмаагийн Заах үгийг дагахгүй!
Horolmaa (lichotivě) Velectěný božský můj pane Vy přece ženské povaze Velmi dobře rozumíte! Věřit ženským slovům není radno! I když vás upřímně miluji I tehdy říkávají ne! Než s touto hovořit Raději ji naložte a odvezte!	Хоролмаа (Бялбуучлан) Эзэн тэнгэр ноён минь Эмэгтэй хүний занг Эрхбиш толилж мэдэх биз! Эдний үг итгэмжгүй шүү! Үнэн санаанаасаа дурлавч Үгүй гэж хэлдэг шүү! Тээнтэй ярихын оронд Аваад явбал дээр шүү!
<i>Čtveřice sluhů Nansalmu popadne a naloží. Balgan a Horolmaa zůstávají, Balgan se Khorolmě odvděčuje drahým náhrdelníkem.</i>	<i>Дөрвөн зарц Нансалмааг авч явна. Балган, Хоролмаа хоёр үлдэж, Балган, Хоролмааг үнэтэй бугуйвчаар шагнана.</i>
Opona	Хөшиг
II. DĚJSTVÍ	II. ҮЗЭГДЭЛ
<i>Scéna: Nacházíme se vevnitř Balganova paláce, který je laděný do temných barev, lidé budí strach. V popředí je postel s polštáři. Mnoho žen utěšuje Nansalmu, dávají jí čtené drahé látky a další dary.</i>	<i>Тайзны байдал нь: Балган ноёны ордны дотоод байдал, өнгө нь харавтар бөгөөд хүн аймаар байдалтай. Ордонд тусгай ор ба олбог байна. Олон эхнэр Нансалмаагийн сэтгэлийг тайтгаруулахаар зүйл бүрийн үнэтэй бөс бараа зэрэг бэлэглэлийн зүйлийн барина.</i>
Nansalmaa Přestože se dívám do dálky Nevidím horizont Kéž bych byla jako vrabec Kéž by mi narostla dvě křídla! Kéž za ním bych mohla přiletět Každé mé trápení mu vypovědět.	Нансалмаа Аяны замыг ширтэвч Алсын бараа харагдахгүй. Болжмор шувуу шиг болоосой! Хоёр жигүүр ургаасай! Хойноос нь нисч очоод Хамаг зовлонгоо тоочихсон.
<i>Ženy se shromáždí a zpívají:</i>	<i>Цугларсан эхнэрчүүд дуулна</i>
Sbor Všechny tyto drahocennosti Všecičky budou navždy patřit tobě! V nádherný palác přivdaná Veselá budeš, spokojená! Není většího štěstí Než být pánovou ženou. Než nosit drahé šperky Nestálo by za to se nad tím zamyslet?!	Хор Үнэт энэ юмнууд Үүрд чинийх болно шүү! Үзэсгэлэнт ордонд суугаад Үргэлж жаргах болно шүү! Эрдэнийн чимгийг зүүгээд, Эзний хатан болохоос Эрхэм жаргал байхгүй. Эрэгцүүлж жаахан бод доо!
<i>Nansalmě se udělá nanic, má nakrajíčku</i>	<i>Нансалмаагийн дотор нь эвгүй болж, нулимс нь гарна.</i>
Nansalmaa Jen když může volně létat Jen tehdy je volavka šťastná. Ji, když držíte ve zlaté kleci	Нансалмаа Агаарт дураараа цэнгэгч Ангир шувууны дэгдээхэйг. Алтан торонд цуулгавч

Jistě nebude ani šťastná ani spokojená. Volnost ale kdyby dostala Vyletěla by Potápěla by se v průzračné vodě Přešťastná a radostná by byla.	Амарч ердөө жаргахгүй. Харин түүнийг тавивал Хандсан зүгтээ нисэж Цээлийн усанд шумбаад Цэнгэж жаргаж явдаг юм.
<i>Zvenku uslyší zpívat někoho, koho zná</i>	<i>Гаднаас ямар нэг таних хүний дуу сонсдоно</i>
Nansalmaa Kdopak to zpívá? Koho mi ten hlas jen připomíná? Mému milovanému Yu'ndenovi Mnoho se podobá. Odkud jen přišel ten člověk? Ó jak ráda bych ho viděla, Otevřete dveře A pozvěte ho dovnitř. Drahý můj možná to přijel! Dokonce i slunce už vyšlo! Dnes tedy začíná mé štěstí! Dáno nám bylo ve zdraví se setkat.	Нансалмаа Ямар хүний дуу вэ? Яасан танил дуу вэ? Амраг Юндэнгийн минь дуутай Адилхан юм шиг сонсогдоно. Хаанаас ирсэн хүн бэ? Харж үзэх юм сан Хаалга үүдээ нээгээд Нааш нь түүнийг оруул. Магад хүү минь ирэв үү дээ! Мандах нар ч гарлаа шүү! Миний жаргал эхэлсэн шүү! Мэнд уулзахын ерөөл байж.
<i>Nansalmaa pookřála. Načež vešel tibetský obchodník držíc nejruznější vzácné zboží.</i>	<i>Нансалмаа баярлав. Гэтэл янз бүрийн гоёмсог эд таваар барьсан нэг төвд худалдаачин орж ирнэ</i>
Prodejce Přijel k vám z města Podomní obchodník s brokátem a hedvábím. Přivandroval jsem těžce z dálky Po výdělku se sháním. Jako duha natažená přes celé nebe Je překrásné toto prvotřídní hedvábí! Jen těžko je podobné k mání! Je nikdo jiný nemá. Jako na stepi vyrostlá květina Je toto hedvábí pěti barevné. Jen když na něj okem pohlédnete Je vidět, jak je přepychové. Je zdobné jako oblaka Vskutku krásnými brokáty! Vám takových kdyby bylo třeba Vyzkoušejte a pořídte je!	Худалдаачин Хот газраас ирсэн би Хоргой торгоны наймаачин. Хол ойроор хэсэж Хонжоо ашгийг олдог би. Огторгүйд татсан солонго шиг Онцын сайхан торго шүү! Олоход бэрхтэй эд шүү! Ондоо хүнд байхгүй. Талд ургасан цэцэг шиг Таван өнгийн дурдан шүү. Та үүнээс авья гэвэл Таалж үзээд ав даа! Үүлний адил хээтэй Үнэхээр сайхан хоргой шүү! Үүнээс хэрэглэе гэвэл Үзэж хараад ав даа!
<i>Ženy jsou nadšené, zpívají a tančí a vyklouznou ven. Nansalmaa se obchodníka ptá na Yu'ndena, zda o něm nemá nějaké zprávy a zpívá</i>	<i>Эхнэрүүд баярлан, дуулан бүжэглэж, далд орно. Нансалмаа, худалдаачингаас Юндэнгийн сураг дуулах болов уу гэсэн байдалтай дуулна</i>
Nansalmaa To, že přicházíte z města Toť zajímavější než brokáty. Tím, že čekám na člověka, již je daleko Tím trápí se mé dvě oči.	Нансалмаа Хотоос ирсэн гэдэг чинь Хоргойноос илүү сонин байна. Холын хүнийг хүлээсээр Хоёр нүд минь хөхөрлөө.
Prodavač Jaká to okouzlující krásná paní	Худалдаачин Ялдам сайхан авгай минь

<p>Jakého člověka očekává? Je možné, že bych ze svých cest O něm mohl něco vědět.</p>	<p>Ямар хүнийг хүлээсэн юм бэ? Явдал аяны би чинь Мэдэх ч байж магадгүй.</p>
<p>Nansalmaa Kdo je to - můj drahý milovaný Kde se nachází nevím. Ode dne, kdy odjel do města Už to budou dva měsíce. Jak se jmenuje, ptáte-li se Je to muž jménem Yu'nden! Jestli o něm něco víte Jen mi vše hned bez zamlčování řekněte.</p>	<p>Нансалмаа Хайртай янаг хүү минь Хаана явааг мэдэхгүй. Хот орохоор яваад Хоёр сар болж байна. Түүний нэрийг асуувал Юндэн гэдэг хүн шүү! Харин та мэдэх бол, Харамгүй хэлэхийг гуйна.</p>
<p>Prodavač Nejenže jsem o něm slyšel Navíc jsme spolu poseděli Vyměnili několik slov Vážně jsem se s ním seznámil. Přijet kdy má to nevím. Pokud je to ale důležité Poté, co přijedu do města Předám mu vzkaz.</p>	<p>Худалдаачин Сураг сонсох байтугай Суудал зэрэгцэн суугаад Үгээ харилцан ярилцаж Үнэхээр түүнтэй танилцсан би. Хэзээ ирэхийг мэдэхгүй. Хэрэг чухал болбол Хот заавал ороод Хэл хүргэж чадна.</p>
<p>Nansalmaa Můj skvělý příteli obchodníku Milovaného, drahého Yu'ndena Mi rychle vyhledejte Má slova mu vyříd'te. Chorobně krutý Balgan mě unesl Chystá se mě udělat svou ženou. Ať milý můj přijde Aby mě ochránil.</p>	<p>Нансалмаа Худалдаачин эрхэм нөхөр минь Хувийн хайртай Юндэн минь Хурдан хэл хүргэхийг Хушуу цорвойж гуйя. Харгис Балган бариад Хатан болгохоор шийдэж байна. Хайртай тэр минь ирж Хамгаалж авах нь чухал байна.</p>
<p>Prodavač Vyřídím to tvému rozmilému! Vymyslíme způsob, jak pomoci! Včas jen abych zprávu předal! Vyrazím tedy a loučím se!</p>	<p>Худалдаачин Амраг түүнд чинь хэлье дээ! Арга олдвол тусалъя даа! Амжуулж хэл хүргэе дээ! Ах чинь ингээд явъя даа!</p>
<p><i>Nansalmaa dá Prodavači zlaté pruty, které dostala od šlechtice, prodavač se loučí a odchází. Načež přichází Balgan, když předává Nansalmě dárek, nevezme si ho. Balgan pošle sloužící ven, zamkne dveře, sundá si čepici a kabát.</i></p>	<p><i>Хатдын өгсөн юмнаас Нансалмаа нэг ембүүг өх ба худалдаачин ёслон гарч явна. Гэтэл Балган ирж Нансалмаад бэлэг өхөд Нансалмаа түүнийг авахгүй. Балган зарцуудыг хөөж гаргаад, үүдээ түгжиж хүрэм малгайгаа тайлна.</i></p>
<p>Balgan Jak bělostná je tvá tvář Jakou má sněhovou barvu! Jak průzračné jsou černé duhovky tvých očí Jasnější než prýstící voda! Jakmile je jednou užijš Již navždy budou v tvé paměti! Jen se mnou na věky bys zůstala Já tě upřímně ze srdce prosím.</p>	<p>Балган Цав цагаан царай чинь Цасны ширхгээс өнгтөй хө! Цагираг хар нүд чинь Цалгих уснаас тунгалаг хө! Үзээд өнгөрөхийн завсар Үргэлж сэтгэлд үлдэнэ хө! Үүрдийн хань болохы чинь Үнэн зүрхнээс гуйя.</p>

<i>Balgan se chopí Nansalmy, Nansalmaa popadne jeho nůž, zpívá.</i>	<i>Балган Нансалмаатай ноцолдож, Нансалмаа хутгыг нь шүүрэн авч, дуулна.</i>
Nansalmaa Jako moudrý zrozený nojone Já důležitá ti řeknu slova. Je nemožné bys mě odloudil Jiného než svou lásku já nechci. Nejvyšší můj pane! Nech mne, měj soucit! Nevidíš, že jsem zavrženíhodná, sprostá osoba Nechci žít jinak než mezi sobě rovnými.	Нансалмаа Ухаантай төрсөн ноён минь Учиртай үгийг хэлье. Уулын хайртай түүнээсээ Урваж салж чадахгүй. Өндөр дээд ноён минь! Өршөөж намайг орхино уу! Өөдгүй дорд би чинь Өөрийнхөө ижилдээ явья.
(Nojon Balgan se pohne směrem k Nansalmě).	(Балган Ноён Нансалмаа руу ухасхийнэ)
Nansalmaa Jestli se mě dotkneš Zabiju se. Dříve tak než tvá ruka Udělá to můj nůž.	Нансалмаа Хэрэв надад халдвал Амиа би хорлоно. Чиний гараас өмнө Миний хутга амжина.
<i>Balgan chytí Nansalmu.</i>	<i>Балган, Нансалмааг барьж авна</i>
<i>Opona</i>	<i>Хөшиг</i>
III. DĚJSTVÍ	III. ҮЗЭГДЭЛ
<i>Scéna: Mezi dvěma kopci se nachází jurta Horolmy, kolem níž rostou stromy a květiny. Vedle jurty sedí dva ospalí muži na dřevěném vozíku. Ten první zívá a zvedá se, a když zavolá na druhého, ten vyskočí a první tak přepadne z vozíku na zem. Po něm seskočí i první a zpívá</i>	<i>Тайзны байдал нь: Хоёр уулын хооронд Хоролмаагийн гэр, гэрийн эргэн тойрон ногоон ургамал, мод байна. Гэрийн гадна модон тэргэний дээр нэг, хоёрдугаар хүн нойрмоглон суух ба гэтэл нэгдүгээр хүн эвиээсээр сэрж, нөгөөгөө дуудахад хоёрдугаар хүн сичин босч, нэгдүгээр хүн гэргэнээс онхолдон унана. Үүний дараагаар нэгдүгээр хүн алсыг ширтэн дуулна.</i>
První muž V prostoru mezi nebem a zemí Vidím cosi se mihotat! Možná to nešťasník Yu'nden Možná se blíží!	Нэгдүгээр хүн Тэнгэр газрын завсраар Тэр сүүмэлздэг юу вэ! Өнөө гайхал Юндэн чинь Өөдөөс чиглээд ирэв үү дээ хө!
Druhý muž To musí být mýlka, člověče To není Yu'nden, ale strom. To, co ve studeném údolí první vyčnívá Toť ovó.	Хоёрдугаар хүн Хүүе чи байз гэм дээ Хүн биш мод байна. Хүйтэн хөндийн эхний Өлийн овоо цухуйж байна.
První muž Myslíš, že je to ovó? Mám trochu strach. Jak si jen poradíme Jestli sem Yu'nden dorazí?	Нэгдүгээр хүн Өлийн овоо гэж үү хө? Өвгөн чинь баахан айж байна. Өнөө гайхал Юндэн чинь Өөдөөс хүрээд ирвэл яах юм бэ?
Druhý muž Jestli Yu'nden přijde Jestli ho nedokážeme zabít Jistě zaplatíme životem Je ti to jasné? Jak si poradíme, ptáš se?	Хоёрдугаар хүн Ард Юндэн ирэхэд Алж эс чадвал Амиараа төлөхийг Анхаарч мэдэж байна уу? Яах юм бэ гэнэ шүү?

<p>Copak Balgan neřikal, ať to uděláme? Copak když jsme s tím souhlasili Couvnot jak bychom mohli?</p>	<p>Яа гэсэн бэ, Балган? За гэж хэлээд Одоо буцаж байна уу?</p>
<p><i>Jakmile zahlédnou, že Yu'nden přichází, první muž se vyděsí a prchá, druhý muž ho chytne a posadí vedle jurty. Z jurty přinese pohoštění a připraví ho. Yu'nden zatím ještě ze zákrytu zpívá</i></p>	<p><i>Юндэнгийн ирж явааг хармагц нэгдүгээр хүн айн загадахад хоёрдугаар хүн түүнийг бариад, гэрийн хажууд талд сууна. Гэрээс цай идээ авчирч бэлтгэнэ. Юндэн далдаас дуулах чимээ сонсдоно</i></p>
<p>Yu'nden Ach mé rodné hory a vody jsou již blízko A já narazil na staré přátele. Novinky z domova Napřed se tedy dozvím.</p>	<p>Юндэн Уул ус минь ойртлоо Урьдын танил дайралдаа. Уг нутгийг сониныг Урьдаар эндээс сонсьё.</p>
<p>Druhý muž Ty, jenž ses vydal na dalekou cestu Příteli, lovče Yu'ndene Přicházíš zdrav? Pořídil jsi dobře? Domů už to nemáš daleko. Dobrý můj příteli V klidu se posad' a popovídejme si. A pojd' me si zakouřit.</p>	<p>Хоёрдугаар хүн Алсын замд явсан Анчин нөхөр Юндэн минь Амар мэнд явав уу? Ажил хэрэг чинь бүтэв үү? Таны нутаг ойртлоо Танил сайн дүү минь Тавтай сууж ярилцъя. Тамхи харилцан татъя.</p>
<p><i>Jakmile se Yu'nden vydá pro svou brašnu, druhý muž vytáhne z holínek nůž a chystá se Yu'ndena bodnout. Ve chvíli, kdy Yu'nden ten nůž chytne a zahodí ho, praští ho první muž silnou větví až se Yu'nden skácí. Druhý muž nechává prvního nasednout na vozík a prchají. Přichází Horolmaa s džbánem vody, podívá se na Yu'ndena, vyděsí se a přináší z jurty obklad, který mu přiloží na čelo.</i></p>	<p><i>Юндэн авч явсан богцтой юм руугаа явтал, хоёрдугаар хүн түрийнээсээ хутга гаргаж, Юндэнг хутгалах гэнэ. Юндэн хутгы нь булааж түлхэн унагатал, нэгдүгээр хүн Юндэнг бүдүүн модоор цохиж унагаагаад, хоёрдугаар хүнийг тэргэн дээр тавьж зугадан явна. Хоролмаа хувинтай ус барин ирж, Юндэнг харж, сочин, гэрээсээ алчуур авчирч, Юндэнгийн толгойг бооно.</i></p>

<p>Horolmaa Dlouho jsem po tobě toužila Dlouho přemýšlela, jak bych tě dostala, Jestliže se takto setkáváme Je to dílem osudu. O tom, že jsi velkolepě skvělý muž Se proslýchá celým krajem. Když pohlédnu na tvou tvář Není pochyb o tom, že je to pravda! S hlubokýma černýma očima Se zuby bílými jako mušle! Synu kováře Cenda, Yu'ndene Krásný ses narodil. Když jsem viděla tvou siluetu, užasla jsem. Když jsem pohlédla v tvou tvář, zamilovala jsem se. Poté co se probereš Povím ti svůj úmysl. Protože tomu chtěl osud Potkali jsme se v klidu a míru. Poté co procitneš Vypovím ti svou zamilovanost!</p>	<p>Хоролмаа Эртнээс чамайг хүссэн сэн Эрхбиш учрахыг бодсон сон Ингэж уулзахыг үзвэл Ерөөл заяатай юмсанжээ. Жавхлант сайхан эр л гэж Засаг хушуугаар хэлцдэг юм. Царай зүсий нь үзвэл Дамжиггүй үнэн юм л даа! Давхраатай хар нүдтэй Дун цагаан шүдтэй хө! Дархан Цэндийн Юндэн чи Давуу цэвэрхэн төржээ. Бараагий чинь хараад бахадсан юм. Цараагий чинь үзээд дурласан юм. Ухаан орж сэргээч Уг санаагаа хэлье. Тавилан ерөөл байснаас Тавтай сайхан уулзлаа даа. Дээшээ сэргэж босооч Дурласан сэтгэлээ сонсгоё!</p>
<p><i>Sotva co se Yu'nden probudí, pohladí Horolminu ruku a volá u toho Nansalmino jméno. Horolmaa odpovídá slovy: „To je dobré, to je dobré“. Yu'nden otevírá oči, poznává Horolmu, hned vyskočí, ale zatočí se mu hlava a skácí se zpátky. Horolmaa ho obejme a vstane. Yu'nden se ptá: „Kdo jsi? Co je s Nansalmou?“, Horolmaa na to: „To nevím.“, říká a dívá se rozpačité a se studem. Když zarmoucený Yu'nden sbírá se země čepici a má se k odchodu, Horolmaa opáčí: „Já to vím.“ Když to Yu'nden uslyší, otočí se a zůstává.</i></p>	<p><i>Юндэн дөнгөж сэргээд Хоролмаагийн гарыг илж „Нансалмаа“ гэж дуудна. Хоролмаа „Зүгээр зүгээр“ гэж хариулна. Юндэн нүдээ нээж, Хоролмааг таниад, гэнэт бостол, толгой нь эргэж унахад дөхнө. Түүнийг Хоролмаа тэврэн авч зогсоно. Юндэн: „Та юун хүн бэ? Нансалмаа яасан бэ?“ гэхэд Хоролмаа: „Би мэдэхгүй“ гэж ичин зөрүү харна. Юндэн уйтгартайгаар газраас малгайгаа авч явах гэтэл, Хоролмаа „Би мэднэ“ гэж хариулна. Түүнийг Юндэн сонсч эргэж зогсоно.</i></p>
<p>Horolmaa Ačkoli vás znám už dlouho Vaši tvář jsem ještě nespátřila! Spadl jste z koně? Proč jste tak pochroumaný? Když jste tady ležel K životu jsem vás přivedla svou péčí. Jestli se mne nešťítíte Neseznámíte se s mou maličností?</p>	<p>Хоролмаа Таныг хэдийнээс таних боловч Нүүр үзэж явсангүй! Та мориноос унасан юм уу? Яагаад ингэж шархдав? Таныг энд хэвтэж байхад Тэнхрүүлэн сувилж сэргээв. Хэрэв та жигшихгүй бол Өчүүхэн надтай танилцана уу?</p>
<p>Yu'nden Jaký vy jste dobrý člověk! Kdybyste mě, ve stepi ležícího K životu neprobudila Mé tělo by skončilo. K lásce mé</p>	<p>Юндэн Та яасан сайн хүн бэ! Талд хэвтсэн намайг Та сэргээж аваагүй бол Энэ бие минь үрэгдэнэ. Хайртай янаг түүндээ</p>

Když jsem se vracel Na bezpečné cestě Mě padouši chtěli okrást. Jaké je jméno ctěné dívky? Kdepak přebýváš? Pověz mi to bez skrývání Později se ti odvděčím.	Харьж очихоор явтал Харгуй замд гэнэт Хар санаатанд хорлогдлоо. Эрхэм бүсгүйн нэр хэн бэ? Гэр орон чинь хаана вэ? Харамгүй надад хэлнэ үү? Хожим ачий чинь хариулна.
Horolmaa Šťastnou tou rukou osudu, Jsme se setkali! Vás bezvládného probudit Mi bylo potěšením. S vámi, skvělý člověče Takto se seznámit je požitek Tam v mé jurtě kdybyste se zdržel Mohla bych se o vás postarat!	Хоролмаа Учрал ерөөл байснаас Уулзаж тохиолдсон нь энэ биз! Муужирсан таныг сэргээх нь Мөхөс миниж сэтгэл ээ. Эрхэм хүн тантай Ингэж танилцахын хишиг байж, Дорд гэрт минь саатаж, Тэнхээ тамираа сувилна уу!
Yu'nden Za vaši laskavost vám, milá dívko Ze srdce děkuji. Nezjevíte vaše ctěné jméno? Později bych vás navštívil. Za péči vašich jemných rukou Za vše odvděčil bych se rád. A že jste se ke mně chovala jako k bratrovi Odvěčím se za vaši laskavost. Rád bych vás následoval Rád bych se s vámi seznámil. Rád bych našel svou ženu, Má sestro, neviděla jste ji?	Юндэн Эелдэг сэтгэлтэй охин таны Энэрч үзсэнд баярлалаа. Алдар нэрээ хэлнэ үү? Хожим айлчлан очье. Хөөлөн хөнгөн гараараа Илж сувилсанд талархана. Ах дуу мэт үзсэн Ач тусы чинь хариулна. Таныг дагаад явах юм сан Танилцаж мэдэлцэж авах юм сан. Эхнэрээ олж очих юмсан, Эгч минь та хараагүй юу?
Horolmaa S prohnanou osobou se chceš usadit Na tebe, mladíku, už určitě zapomněla! Dívka, co se s tebou zasnoubila Odjela s Balganem a obcuje s ním!	Хоролмаа Зальхай этгээдтэй нийлж Залуу чамайг мартсан шүү! Богтолж авах хүүхэн чинь Балгантай нөхцөөд явсан шүү!
Yu'nden „Lež!“, říká, chytne ji pod krkem a pustí ji, zpívá	Юндэн „Худал!“ гэж Хоролмааг багалзуурдаад авснаа больж дуулна
Yu'nden To musí být dílo nějakého darebáka Její povaha se nezměnila Když zní vaše slova Všechny mé vnitřnosti se svíjí v křeči.	Юндэн: Зальхай хүний хүч биз Зан ааш нь хувираагүй биз, Таны үгийг дуулахад Дотор харанхуйлан давчдана.
Horolmaa Takový krásný muž Nebude mít nedostatek žen. Pro jedinou konkrétní, Plakat se a truchlit nemá cenu.	Хоролмаа Ийм сайхан эрд Эхнэр хаанаас мундах вэ? Ганц нэгийг хойноос Ганихарч гунихраад яадаг юм.
Yu'nden Na suché pustině Ani zasazená květina nevyroste.	Юндэн Хатсан газрын хөрсөн дээр Цэцэг тарьсан ч ургахгүй

Vnitřek zkažené duše Nezesvětlá, ani když se polije zlatem.	Харласан сэтгэлийн дотор Алт цутгасан ч цайрдаггүй.
Horolmaa Ode dne, kdys odjel do daleka Opadla láska tvé milé! Celé dny i noci Cizího člověka vídala! Láska je vzácná věc. Mění se pro peníze! Osud a štěstí, to je těžká věc! Nebývá to jak si vymyslíš Svět je kulatý Točí se a mění! A litovat toho je k ničemu Existuje i jiná cesta! Ty, nejlepší lidský potomku Ted' vstup k nám! Když tak chtěl osud Abychom se spolu střetli!	Хоролмаа Аянд явсан өдрөөс чинь Амрагийн сэтгэл хувирсан шүү! Өнжиж хонох бүрдээ Өөр хүнд дассан шүү! Янаг сэтгэл ховор юм. Өнгө мөнгөнд ч болдог шүү! Үйл заяа хэцүү шүү! Өөрийн санаагаар болдоггүй юм. Орчлон гэдэг бөөрөнхий Эргэж хувирч байдаг шүү! Уяран гашуудаад хэрэггүй Ондоо зам байдаг юм шүү! Эрхэм хүний үр минь Одоо манайд ор л доо! Хэзээний ерөөл байснаас Хоёулаа уулзах нь энэ үү дээ!
<i>Horolmaa pouští Yu'ndena do dveří, zavírá je, otáčí se, bere z kouta brašnu a nějaké věci, otevírá dveře a zpívá</i>	<i>Хоролмаа, Юндэнг гэртээ оруулж, үүдээ хаагаад эргэж хаяанд тавьсан богцтой юмыг авч, гэрийн үүдийг нээж дуулна</i>
Horolmaa Ted' už je můj. Ted' přišlo mé jediné štěstí.	Хоролмаа Одоо минийх боллоо. Онц жаргал ирлээ.
<i>Zajde do jurty.</i>	<i>Гэртээ орно</i>
<i>Opona</i>	<i>Хөшиг</i>
IV. DĚJSTVÍ	IV. ҮЗЭГДЭЛ
<i>Scéna: Patrový polác obehnaný zdí. Nad dvorem je vidět špička kláštera, napravo od terasy je velká zlatá socha lva a vedle něj žluto-bílo-modrá trojúhelníková vlajka. Také tam sem a tam korzují ovestění ozbrojení sloužící. Načež lámové, šlechtici, čínští obchodníci a mnoho dalších lidí přijíždí na Balganovu svatbu, přinášejí nejrůznější dary a zpívají</i>	<i>Тайзны байдал нь: Хэрмэн хаашаатай, сүмийн байдалтай давхар байшин байна. Хэрмийн дээгүүр сүмийн орой цухуйн харагдах ба хэрмийн хаалганы баруун талд том алтан арслан байх ба (дэргэд нь шар, цагаан, хөх өнгийн гурвалжин туг байна. Мөн хантаазтай буу барьсан манаач нар нааш цаашаа зөрөн явна. Гэтэл Балган ноёны хуримд ирж байгаа лам нар, ноёд хятад пүүсний данжаадууд зэрэг олон хүн бэлгийн зүйлийг авчирч дуулна</i>
Sbor V obrovském prostorném paláci Scházejí se jeho příbuzní a přátelé Protože si našel krásnou nevěstu Budeme slavit veselku! Na svatbu vznešeného šlechtice Nespočet hostů přichází Kumys a vodku popíjejí Veselí se s chutnými pokrmy. S mnoha pokrmy jako hora S hojností vodky jako voda	Хор Саруул уудам ордонд Садан нөхөд нь цугларч Сайхан хатныг авсанд Саатаж хуримыг хийнэ дээ! Алдарт ноёны хуримд Айлчин олноор ирж Айраг архийг ууж Амттай сайхан жаргая. Уул шиг арвин идээ Ус шиг элбэг архийг

Urození lidé Pijí, jedí, oslavují.	Угсаа дээдийн хүмүүс Ууж идэн цэнгэе.
<i>Všichni se otočí dokola a znovu zpívají</i>	<i>Нийтээрээ эргэн тойрч, дахин дуулна</i>
Sbor V obrovském prostorném paláci Se scházejí jeho příbuzní a přátelé Protože si našel krásnou nevěstu Budeme slavit svatbu!	Хор Саруул уудам ордондоо Садан нөхдүүд нь цугларч Сайхан хатныг авсанд Саатаж хуримыг хийцгээе.
<i>Hosté jsou palácovými dveřmi postupně zváni dovnitř. Načež dvě ženy přivádějí Nansalmu.</i>	<i>Тэд хүмүүс ордны хаалгаар цувран онцгооно. Гэтэл хоёр эхнэр Нансалмааг авчирна</i>
Nansalmaa Žel můj vytoužený nepřichází Žádné známky o tom, že by měl dorazit Ze severu nestačil přijet Zlovolnou silou byl stížen.	Нансалмаа Хүссэн хүн минь ирэхгүй Хүрч ирэх сургаггүй Хоёноос чинь очих чадалгүй Хортны гарт орлоо.
<i>Následovně palácovými dveřmi vchází a vychází mnoho svatebčanů, zpívají</i>	<i>Гэтэл ордны хаалгаар олон хатад гарч ирэн, дуулна</i>
Sbor Je načase se vdát Je zbytečné rozpustit se v pláči. Je to syn chána A jeho žena jste vy! Je z dobrého rodu! Je to krásný muž! Jeho duše a mysl Jen na tebe jedinou myslela! Na oko se směj A breč tak, aby to nikdo neviděl Vdát se Je štěstí lidského života Je to syn urozeného muže Již dlouho po tobě touží O muži, již jsi potkala, Moudře smýšlej!	Хор Хадамд очдог нас шүү Хайлж уйлаад яахав. Хаан хүний үр шүү дээ Хатан болдог нь та шүү! Сайн хүний үр шүү дээ! Сайхан төрсөн эр шүү дээ! Санаа сэтгэл хоёр нь Ганцхан чам дээр бодсон шүү! Зөв харж инээгээрэй Буруу харж уйлаарай! Эрд очно гэдэг чинь Энэ насны жаргал шүү! Угсаат хүний хүү шүү Урьдаас чамайг хүссэн юм! Учирсан нөхрөө гэвэл Ухаан санаандаа бодоорой!
<i>Družičky vezmou Nansalmu dovnitř a vchází hned za ní. Načež Yu'nden dorazí nad terasu, zjišťuje, že strážící usnuli a sestupuje dolů</i>	<i>Хатнууд Нансалмааг хаалгаар оруулж, дараагаар нь өөрсдөө цувран орно. Гэтэл Юндэн хэрмийн хаалган дээгүүр давж, манаач нарын унтсаныг мэдэж хараад, бууж ирнэ</i>

<p>Yu'nden Já když se vrátil z dalekých krajin Jediná má láska tu nebyla. Jak jsem slyšel od jejích sourozenců Její vůle se změnila. Jestli se její názory opravdu změnily Já od ní chtěl bych to slyšet. Jestli je ale tvrdě přinucená Já všemi silami chtěl bych bojovat. Slzy černobílých očí Sušil jsem když jsme se loučili. Pokud ale změnila názor Přál bych si znát všechny příčiny. Při cestě do dalekých krajů Parnem a zimou jsem trpěl Na to jak uspořádáme svatbu Na to jak budeme šťastni jsem myslel. Dva skutečné milence Dělit a oddělit je nemožné. To, že jsem ztratil přízeň osudu a štěstí To musí být všeho příčina!</p>	<p>Юндэн Аянаас буцаад ирэхэд Амраг хүү минь үгүйеэ. Ах дүүгээс нь сонсвол Амрагийн сэтгэл хувирсан гэнэ. Үнэн сэтгэл хувирсан бол Үгий нь асуугаад мэдэх юмсан. Хүнд хэрэв дарлагдсан бол Хүч чадлаар тэмцэх юм сан. Алаг хүдний нулимсыг Арчин байж салсан юм сан. Ааш зан нь хувирсан бол Аливаа учрыг мэдэх юм сан. Хол газар явахад Хүйтэн халуунд зүдэрсэн юм сан Хурим найрыг хийгээд Хүүтэйгээр жаргахыг бодсон юм. Хосгүй хоёр амраг Холдож салахын учиргүй. Хувь заяа минь дутахад Ийм хэрэг боллоо доо!</p>
<p><i>Načež vedle dveří stojící Nansalmaa s otevřenou náručí zpívá</i></p>	<p><i>Гэтэл байшингийн давхрын хаалганы дэргэд Нансалмаа ил гарч дуулна</i></p>
<p>Nansalmaa Pro krutého pána Balgana Pro něho jsem chycená Jako skřivan strčený do klece Co si teď počnu. Dva měsíce uběhly. Drahý můj, co se stalo? Do cizích rukou jsem padla. Kéž bys rychle přijel a odvezl mě.</p>	<p>Нансалмаа Балган ноён Балганд Баригдаад байна би чинь Торонд орсон болжмор шиг Одоо би яах билээ. Хоёр сар боллоо доо. Хонгор хүү минь яав даа? Хүний гарт орлоо шүү. Хурдан ирж явсан.</p>
<p>Yu'nden (opatrně se přibližující) Když jsem tě nemohl najít Nevěděl jsem kudy kam. Jestli mě miluješ Vysvětlíš mi okolnosti toho všeho? Jestli tě někdo trápí Já tě ochráním. Jestli jsi mi zůstala v lásce věrná Já zvládl bych rozbit i skálu.</p>	<p>Юндэн (анхааран ойртож) Алга болоод олдохгүйд чинь Арга тасарч явлаа би. Амраг хүү минь мөн бол Аливаа учраа хэлнэ үү? Харийн этгээд зовоосон бол Хамгаалж аварч чадна би. Хайртай сэтгэл чинь хэвээрээ бол Хад чулууг ч хагална.</p>
<p>Nansalmaa Protože ses nevracel Napadaly mě nejružnější věci. Jsem utlačována a trpím Jsem tady zajatá! Jak se dostanu z vlčí tlamy To záleží na tobě. Toužím po tobě a myslím na tebe Vydržím horko i mráz.</p>	<p>Нансалмаа Эргэж ирэхгүй болохоор чинь Элдвийн юмыг бодлоо. Энэлж шаналж хавчигдсаар Энд баригдаад байна. Чонын амнаас гаргахыг Чи минь мэдэх хэрэгтэй шүү. Хүсэлт сэтгэл чам дээр Хүйтэн халууныг ч даана.</p>

<p>Yu'nden Ted', když jsme se setkali Další trápení už nebude tak hrozné. A tuto překážku Překonám mužnou silou. Pokud je mezi námi láska Plíce a srdce jsou jedno. Potom můžeme být klidní Budeme spolu.</p>	<p>Юндэн Хоёр бие маань учирлаа Хойшдын зовлон гайгүй биз. Энэ учирсан саадыг Эр чадлаар давья. Амраг сэтгэл байвал Уушиг зүрх нэг шүү дээ. Уужим тайван байгаад Ургийн хэргийг гүйцэтгэе.</p>
<p>Yu'nden a Nansalmaa společně zpívají Dvě spojené duše Jsou jako tisíci-lanové zlato. Když naše láska bude dost pevná Nedostane se tam ani špička jehly Když vychází zlaté slunce Je lucernou vzduchu a oblohy. Jen ty má milovaná Jsi mou opravdovou lucernou.</p>	<p>Юндэн Нансалмаа хоёулан дуулах нь Нийлсэн хоёр сэтгэл Мянган лангийн алт шиг. Зайгүй хатуу нягтад Зүүний үзүүр орохгүй. Алтан нар мандахад Агаар тэнгэрийн дэнлүү. Амраг хонгор хүү минь Естой миний дэнлүү.</p>
<p>Yu'nden Až nastane soumrak A svatba bude v plném proudu Přijde tvá skutečná láska Provázena několika přáteli.</p>	<p>Юндэн Үймэх хуримын завсар Үдэш бүрэнхийн үед Үеийн хэдэн нөхөдтэйгөө Өнөнч хүү чинь ирнэ.</p>
<p><i>Yu'nden odchází. Ze stran přicházejí lidé a Horolmaa k Balganovi lichotivě zpívá</i></p>	<p><i>Юндэн гарч явна. Тал талаас хүмүүс цугларах ба Хоролмаа Балганг бялдуучлан дуулна.</i></p>
<p>Horolmaa Vy, vládce a šlechtici Všechny jste shromáždil S láskou a shovívavostí na svatbu Hojnost všeho připravil. Vaše nastávající Se z nenadání rozhodla uprchnout. Před chvílí jsem dorazila Bych předala hroznou novinu. Yu'nden zvaný muž Přijel spolu s přáteli Jak ji večer unesou Jak oknem ji dostanou se smluvili.</p>	<p>Хоролмаа Хаан язгуурт ноён та Хамаг олныг цуглуудаад Хайр өршөөлт хуримаа Ханатлаа хийхээр бэлтгэжээ. Гэтэл таны хатан чинь Гэнэт оргохоор шийдлээ. Сайхан би ирээд Сайхан мэдээд авлаа даа. Юндэн гэдэг хүн Нөхдийн хамтаар ирээд Үдэш түүнийг оргуулахаар Цонхоор хэлэлцээд тогтлоо.</p>
<p><i>Horolmaa odchází. Balgan přivádí doprovod a přikáže jim lehnout si do rohů a koutů. Když se Yu'nden s druhy pokoušejí osvobodit Nansamu, Balgan a jeho sluhové všechny pochyťají.</i></p>	<p><i>Хоролмаа явж одно. Балган дагуулуудаа авчирч, буулан тохойнуудад нууж хэвтүүлнэ. Юндэн нөхдийнхөө хамт ирж Нансалмааг оргуулахаар завдтал Балган ба зарц нар нь зүг бүхнээс босч ирнэ.</i></p>
<p>Balgan Jen toho sprostáka Jenž se postavil chánovi a vládcí Za mříže do temného vězení Zavřete ho a potrestejte, až uschne.</p>	<p>Балган Хаан төрд тэрсэлсэн Харц боолыг бариад ав Харанхуй гянданд түгжээд Хаттал нь хорьж шийтгэ хөө.</p>

<p><i>Sluhové se vypořádávají s Yu'ndenem, zavírají ho do vězení. Nansalma se za ním dívá, zatmí se jí mysl a odejde. Balgan odchází společně se sluhy. Dva sluhové ovšem zůstávají a opíjejí se kumysem. V důsledku čehož Horolmaa vychází dveřmi ven, bere kumys starého sluhy, napije se a současně pití otráví. Nic netušící starý sluha se napije, Horolmaa mizí pryč. Potom, co starý sluha zemře, Horolmaa zase přichází, z náprsenky mu bere klíč od vězení a propouští Yu'ndena i jeho stoupence. Yu'nden odklidí mrtvého starce, Horolmaa chytí Yu'ndena a zpívá.</i></p>	<p><i>Зарц нар Юндэнтэй ноцолдож, Юндэнг шоронд хийнэ. Нансалмаа түүнийг харж ухаан балардан далд орно. Балган зарц нарын хамт явна. Хоёр зарц үлдэж айраг архийг согттолоо ууна. Гэтэл Хоролмаа байшингийн хаалгаар согтуу гарч (ирээд, зарц өвгөний айргийг авч уухынхаа зэрэгцээгээр айрганд хор хийнэ. Түүнийг зарц өвгөн мэдсэнгүй ууж, Хоролмаа явж далд орно. Зарц өвгөн үхсэний дараа, Хоролмаа ирж, өврөөс нь шоронгийн түлхүүрийг авч, Юндэн ба бусад хүмүүсийг суллан гаргана. Юндэн өвгөнийг зайлуулах завсар Хоролмаа Юндэнг барьж дуулна.</i></p>
<p>Horolmaa V případě, že rozbiješ nefritový kámen Tak ztratí veškerou hodnotu. V případě, kdy nevěříš své lásce Tvá žárlivá hlava pukne. Z upřímné lásky Za tebou jsem přišla. Nansalmu už nedostaneš. Nebylo by lepší usadit se se mnou?</p>	<p>Хоролмаа Заш чулууг хагалбал, Хамаг үнээ алддаг юм. Хайрласан хүнийг итгэхгүй бол Хар толгой чинь хагардаг юм. Энэрч хайрласан сэтгэлээсээ Эргэж чам дээр ирсэн юм. Нансалмааг авах чинь өнгөрсөн шүү! Надтай суувал дээргүй юу.</p>
<p>Yu'nden Paprsky zlatého slunce Pronikají deseti směry. Převeliká, krásná jeho zář Mi neukazuje mou milovanou. Při nekonečném čekání v dálce Podrážděnou mám mysl Přežiju-li Snad se setkáme.</p>	<p>Юндэн Алтан нарны гэрэл Арван зүгтээ сацарна. Агуу сайхан туяанд нь Амраг хүү минь үзэгдэхгүй. Алсаас харуулдахад уужимхан Амьсгалын дотор цухал Амьд мэнд явбал Учрахын ерөөл бий болов уу.</p>
<p>Horolmaa Ani kdybys lital v oblacích a hledal Svou milou nenajdeš! I když budeš čekat dnem i nocím Jen se tím budeš trápit!</p>	<p>Хоролмаа Үүлээр нисч эрэвч Амраг чамдаа олдохгүй! Өдөр шөнөгүй хүлээвч Сэтгэл санааны чинь гарз шүү!</p>
<p>Yu'nden Můžete mi zakazovat čekání v dálce. Má láska je však nezdolná. Můžete mi v ní překážet a zabraňovat jí Není však možné ji zlomit.</p>	<p>Юндэн Алсаас харуулдахы минь хорино биз. Амраг сэтгэлийн минь хорихгүй. Эргүүлж саатуулж чадавч Үүрд хувируулж чадахгүй.</p>
<p>Horolmaa Ty ses asi zbláznil! Tvé vědomí a mysl zbloudily! Prožil jsi utrpení! Miluji tě a soucítím s tebou.</p>	<p>Хоролмаа Мэргэн ухаан чинь самуурсан биз! Мэдэл санаа чинь төөрсөн биз! Үйл зовлонгоо эдэлсэн шүү! Өрөвдөж чамайгааа хайрласан юм.</p>
<p>Yu'nden Spojení provazem Se ruší nožem a nůžkami.</p>	<p>Юндэн Олс дээсээр холбосныг Хутга хайчаар тасалдаг юм.</p>

Spojené duše Meč ani kopí nerozdělí.	Нийлсэн хоёр сэтгэлийг Илд жадаар салгахгүй.
Horolmaa Nevytáhla jsem na tebe nůž. Nemám zlé úmysly. Nic než láska a soucit mluví ze mě. Nebylo by lepší se vrátit a vzít si mě?	Хоролмаа Хутга мэсийг гаргасангүй. Хар санааг агуулсангүй. Хайрлаж энэрэхдээ хэлсэн юм. Харьж суувал дээргүй юу.
Yu'nden: (Rozezleně) Ačkoli je to král Kraluje silou poddaných. Pokud začne poddané příliš utlačovat Pukne králova hlava. Ačkoli je urozený Je závislý na svém lidu. Jestliže bude utlačovat svůj lid Jeho urozená hlava ztrouchniví. Silou si mou lásku přivlastnil Vinu svalí na tebe. I když přijdu o tu dívku Zítra mu setnu hlavu.	Юндэн (ууртайгаар) Хаан хаан гэвч Харцын хүчээр амьдарна. Харцыг ихээр дарлавал Хааны толгой хагарна. Ноён ноён гэвч Нутгийн ардыг дулдайна Нутгийн ардыг дарлавал Ноёны толгой хувхайрна. Янаг хүүхний минь булаасан Ялыг чамд тулгана. Өнөө хүүхнээ алдавч Маргааш толгойгий чинь авна.
<i>Namísto stráží se zvednou Yu'ndenovi kumpáni. Horolmaa zakřičí ve směru Balganova paláce jeho jméno. Yu'nden Khorolmě zaspe pusu.</i>	<i>Манаач нарын оронд, хэвтэж байсан Юндэгийн нөхдүүд босч зогсоно. Хоролмаа, Балганы байшингийн зүгт „Балган“ гэж бархирна. Юндэн, Хоролмаагийн амы нь таглана.</i>
Opona	Хөшиг
V. DĚJSTVÍ	V. ҮЗЭГДЭЛ
<i>Scéna: Na pódiu zůstává první skupina. Yu'nden vyzývá lid k boji a připravuje se na souboj s Balganem, vyučuje, jak se používají zbraně a shromažďuje je. A tu v chvíli se na pódiu odehrává akt, kdy se několik lidí učí zacházet s mečem. Yu'ndenovi kumpáni zpívají:</i>	<i>Тайзны байдал нь: Нэгдүгээр бүлгийн тайзны байдал хэвээр байна. Юндэнгээс тэмцэлгээ ардыг татан авч Балгантай тэмцэх Бэлтгэлийг хийж, зэвсгээ хэрхэн хэрэглэх сургууль хийлгэж ихлэв зүйлсийг шалган үзцэгээж байна. Энэ үед хэдэн хүн сэлмийг яаж ашиглах тухай тайцны маягтай сургуулийг хийж байна. Юндэнгийн нөхдийн дуулах нь</i>
Sbor Hněv nás poddaných Plane jako oheň. Tvrdé železné zbraně Žhnou jako oheň. Chán Balgan Chladnokrevný je člověk. Tím, že nás poddané utlačoval Totálně nás vyždímal.	Хор Харц бидний хилэн Халуун гал шиг бадарч байна. Хатан төмөр зэвсгүүд Галын адил улалзаж байна. Хаан Балган гэдэг чинь Харгис төрлийн амьтан. Харьяат биднийг дарласаар Хариугүй хоосон болголоо.

<p>Yu'nden (zachmuřeně) Vychází zlaté slunce Vzduch a nebe prozařuje. A zdejší poddaní Pod ním trpí. Ani pod tlakem kruťase Ani tak nevychladne můj cit. Ačkoli je jeho nátlak těžký Má milá se nezmění.</p>	<p>Юндэн (Гунигтайгаар) Алтан нар мандаж Агаар тэнгэрийг гийгүүлсээр. Харьяат бидний ардууд Түүний дор зовсоор оо. Харгис хүн хавчирч Халуун сэтгэл хөрөхгүй. Халдаж түрэмгийлэх нь бэрхтэй ч Хайрт хүү минь хувирахгүй.</p>
<p><i>Těžce dýchaje přibíhá stařec držící bič a zpívá:</i></p>	<p><i>Ташүүр барьсан нэг өвгөн амьсгаадан гүйж ирээд, дуулах нь:</i></p>
<p>Tak jako chudáčka antilopu Modrý vlk žene Tak chudinku děvče Mnoho lidí honí. Tak jako onu vyděšenou antilopu Mou milou obkličují. Moji přátelé Musíme ji zachránit. Silueta z dálky vypadá Jako by to byla drahá Nansalmaa. Jedouc na rychlém koni Ta chudinka přijela.</p>	<p>Хөөрхий нэг гөрөөсийг Хөх чоно хөөх мэт Хөөрхий нэг бүсгүйг Олон хүн хөөж явна. Айсан гөрөөс шиг тэр Айсуй явна наашаа. Амраг нөхөд минь түүнийг Аварч хамгаалах хэрэгтэй. Холоос барааг харахад Хонгор Нансалмаа мөн шиг байна. Хурдан морины гүйхээр Хөөрхий тэр ирлээ.</p>
<p>Yu'nden: (rozhodně) Když už máme nástroje a zbraně K boji se připravme. Když přijde krutý nepřítel Nelítostně bojujme. Jestli Balgan přijede Hrdinně a zručně jej zničme. Jeho rukou stižení Svobodně najdeme své štěstí.</p>	<p>Юндэн (шийдвэртэй) Багаж зэвсгээ бариад Байлдан тулалдахад бэлтгэе. Балмад дайсан ирвэл Хайр найргүй цохицгооё. Балган хэрэв ирвэл Баатар чадлаар устгая. Түүнийг гараас гарцгааж Чөлөө жаргалаа олцгооё.</p>
<p><i>Z dálky je slyšet dupot kopyt přijíždějících. Lidé jí vyběhnou naproti a podepřou ji. Nansalmaa poté, co nabyde vědomí, zpívá:</i></p>	<p><i>Алсаас морьтой хүний ирж байгаа морины төвөргөөн сонсоно. Гэтэл угтан очсон хүмүүс Нансалмааг дамжлан гарч ирнэ. Нансалмаа сая ухаан орж сэрээд, дуулна.</i></p>
<p>Nansalmaa Silou nejlepšího koně Sem jsem dorazila! Strašlivý nepřítel Balgan Se řítí za mnou. Jestli mám zemřít Chci zemřít po tvém boku! Jestli budeme mít štěstí, Budu po tvém boku žít!</p>	<p>Нансалмаа Хүлэг морины хүчээр Хүрч ирлээ би чинь! Хөнөөх дайсан Балган чинь Хөөсөөр ирж явна шүү. Үхэх цаг ирвэл Чиний дэргэд үхье! Амьдрах аз байвал Чиний дэргэд амьдарья.</p>
<p>Ochránit mne před nebezpečím Je na tobě můj milý! Když tě budu mít na očích Ani když zemřu, nebudu se zlobit.</p>	<p>Аюулт дайснаас хамгаалахыг Амраг хүү минь мэд дээ! Амраг чамайгаа харсаар Амьсгал тасравч гомдолгүй!</p>

<i>Balgan přijíždí se sluhy a poradci, pompézně zpívá rozkazy:</i>	<i>Балган хэсэг хиа, зарц нарыг дагуулан ирж, тушаах маягтай дуулна.</i>
Balgan Jestli se budete řídit svou vůlí Já vás dám potrestat! Pošetilou dívku Nansalmu Hnedle vezměte a přivezte! Jako býček, kterého jste krmili Jenž vám pak rozbije vůz Marnotratní hloupí poddaní Mi lezou přes hlavu.	Балган Дур саналыг хайхрахгүй бол Тушаалаар шийтгэнэ би! Балмад хүүхэн Нансалмааг Бариад ав одоохон! Тэжээж өсгөсөн бяруу Тэрэг эвдлэхийн адил Тэнэг муусайн ардууд Толгой дээр гарах нь
Yu'nden Šlechticova milost Je jako psí vykrmenost. Ačkoli je pes sebetlustší Člověk ho nesní. Ačkoli šlechtic uděluje milost Lid z toho nic nemá. Ačkoli říká slova odpuštění Koná mstivé skutky. Silou hrdinných rukou Sekáním železných sekyr Proradného nepřitele porážme A najdeme své štěstí.	Юндэн Ноён хүний өршөөл Нохойн таргатай адил. Нохой хэдий тарган ч Хүн түүнийг идэхгүй. Ноён хэдий өршөөвч Ардад огт хүртэхгүй. Өршөөх үгийг хэлэвч Өшлөх үйлийн хийдэг. Баатар гарын хүчээр Балт төмрийн хүндээр Балмад дайсныг дараад Бахтай жаргалаа олцгооё.
<i>Načež hned jak skončí zpěv, každý popadne meč a různé klacky, probíjejí se na Yu'ndenovu stranu a zahání nepřátele. Nansalmaa vše pozoruje z povzdálí. Příkrade se k ní Horolmaa a zpívá:</i>	<i>Гэж дуулж дуусахтай зэрэг тус тусыг биед авч явсан сэлэм ба шийдэм зэргээр гардан байлдахад Юндэнгийн тал нь ялж, дайсан зугтлаа. Нансалмаа байлдааныг ажиглан харж үлдэнэ. Хоролмаа сэм гарч ирээд, дуулах нь</i>
Horolmaa Nastala cesta boje jednoho proti druhému Zničím tu mžouravou ženu! Skoncujme s tou čubkou Co mi překazila vztah!	Хоролмаа Гаргах замын боомт болсон Жаравгар эмийг дарья! Харилцах замын хаалт болсон Хар өлөгчнийг сөнөөе!
<i>Načež jakmile se Horolmaa chystá Nansalmu bodnout, Yu'nden s několika muži přibíhají a vyhánějí Horolmu. I zbylý lid, jež porazil nepřitele, přichází a zpívá:</i>	<i>гэж хутгалах гэтэл, Юндэн зэрэг хүмүүс гарч ирэн, Хоролмааг хөөж явуулна. Дайснаа дарсан бусад ардууд бүгт гарч ирэн дуулах нь:</i>
Sbor Tak jako jsou v páru Slunce a Měsíc Tak jak se snoubí květ s listovím Uspořádáme nejkrásnější oslavu Uspořádáme ten nejlepší Naadam. Necháme závodit ty nejlepší koně Nejlepší z lidu Slavní lučištníci budou vybráni Šampioni zápasu budou zváni k souboji. Že je konec s původcem zastrasování	Хор Нар сар шиг хослуулж Навч цэцэг шиг нөхөрлөж Найрын дээдийг хийгээд Наадмын дээдийг үйлдцэгээе. Агт морио уралдуулж Ард олондоо нэртэй Алдарт харваачдыг шалгаруулж Аврагаа бөхчүүдээ барилдуулья. Аюул хөнөөлийг үүсгэгч

<p>Že je konec chamtivého Balgana Vyjevíme očím tisíců Dáme to slyšet uším desetitisíců. Tak jako jsou v páru Slunce a Měsíc Tak jak se snoubí květ s listovým Uspořádáme oslavu Uspořádáme Nádam.</p>	<p>Авилгач Балганыг дараад Мянганы нүдэнд толилуулж Түмний чихэнд сонсгоё. Нар сар шиг хослуулж Навч цэцэг шиг нөхөрлөж Найрын дээдийг хийгээд Наадмын дээдийг үйлдцэгээ.</p>
<p><i>Všichni se posadí dokola</i></p>	<p><i>Бүгдээрээ тойрон сууцгаана</i></p>
<p>Sbor Všichni milenci a druzi opět se sešli Vespolek sesedli se u zlatého stolu Výtečných pokrmů si dopřávají Veselí se na velkolepé slavnosti. Významní hrdinové koňmo přijíždějí Vítají je krásné dívky Vzhledem k tomu, že všechno šťastně dopadlo Šťastně končí příběh všech účastníků hostiny.</p>	<p>Хор Амраг нөхөд бүгдээр цугларч Алтан ширээгээ тойрон суугаад Амтат идээгээ амсаж идээд Агуу найрыг үүсгэн жаргая. Хушууч баатрууд морилон ирж Гуа хүүхнүүд угтан уулзаж Хувьтай цэнгэл бүрдсэн тул Хуримласан бүгдээр төгс жаргалтай.</p>
<p><i>Po dozpívání jeden člověk zvaný „Čtyři roční období“ zazpívá dlouhou píseň. Během zpěvu je nejdříve podáváno jídlo a kumys, hry a veselí pokračují Nádamem. Jakmile je dozpívána dlouhá píseň, několik mužů a žen se dá do tance a poté Nansalmu vyzvednou do vzduchu. Ostatní lidé kolem ní pobíhají.</i></p>	<p><i>гэж дуу;ж байсны дараагаар нэг хүн Дөрвөн цаг гэдэг урдын дуу дуулна. Энэ засвар айраг идээгээ барьцаач, тоглоом наадмаа үргэлжлүүлнэ. Урдын дуу дуусмагц эрэгтэй эмэгтэй хэдэн хүн бүжиг бүжиглэх ба дараа нь Нансалмааг дээш нь өргөнө. Бусад хүмүүс түүнийг тойрон гүйдэнэ.</i></p>
<p><i>Opona</i></p>	<p><i>Хөшиг</i></p>
<p>KONEC</p>	

Rozbor dramatu a libreta

Básnické prostředky

Jak Nacagdoržovo drama, tak i Damdiinsuřinovo libreto, jsou poetické texty využívající různých básnických prostředků, které se liší na základě původu a charakteru textu, ve kterém se nalézají. Libreto je literární forma, jejíž text by měl být pro zpěváky snadno vyslovitelný. Libreto opery *Tři smutné pahorky* není výjimkou, zároveň je veršované z větší části, než originální dramatický text, jedním z důvodů je jistě také zhudebnění libreta, jehož emoční vyznění veršování textu jen umocní. Veršovaný text je dále snáze aplikovatelný na melodický zápis a je lépe zapamatovatelný.

Nacagdoržův text je na druhou stranu bohatší na přirovnání a metafory jednak dílem autorova talentu, jiným důvodem mohou být též možnosti dramatické literární formy, která unese poměrně bohatý text.

Pokud se blíže podíváme na jednotlivé básnické figury a jejich použití v obou textech, seznáme, že hlavním básnickým prostředkem obou autorů je aliterace, ne však absolutní, v mnoha případech je v obou textech narušena ve prospěch předání informace, pro kterou autoři nenašli vhodný ekvivalent tak, aby harmonie shodných počátečních písmen veršů nebyla narušena. Damdiinsuřinovi se podařilo dodržovat aliterování veršů velmi důsledně, v textu se nezřídka objevuje i aliterované osmiverší, viz např. str. 26.

Dalším básnickým prostředkem, který využívají oba autoři, je anafora, která přirozeně podporuje koncept aliterace. Viz např. str. 21. (*сайхан*). V libretu se též objevuje epifonéma, která v kombinaci s anaforou vytváří nádherně symetrické verše. Anaforu viz str. 21 (*дүүрэн*). V mongolštině se díky vokální harmonii často setkáváme s onomatopoií, v libretu na příklad ve verši *Ганганаж гунганаад буцаж байна* – *Kdákaže přistávají*, je vyjádřena slovem *гунганах*, (*гүнгэнэх* naopak znamená hučet/bzučet/šumět).

Největší podíl na obrazotvornosti textů má skrovný počet metafor a velké množství přirovnání a úsloví, které zároveň nejvíce ukazují přítomnost tradičního nomádského myšlení v těchto moderních literárních útvarech.

Metafora „*je nástrojem básnické transfigurace*“ (Brukner & Filip, 1968, str. 182), je převtělením pojmu, označení jednoho jevu pojmenováním jevu jiného. Časté užívání metafor v mongolském jazyce vyplývá z tradičního animistického vnímání světa, kde vše je živé a kde vše má duši. Je tudíž velmi důležité o všem kolem sebe hovořit tak, aby nebyla narušena harmonie člověka s přírodou, duchy a božstvy. Mongolové tradičně věří v sílu vyřčeného slova, které má moc ovlivnit skutečné dění, zhmotnit se. I z toho důvodu je metaforický způsob vyjadřování běžný v každodenním životě. Metafora jako taková je koncentrované přirovnání, což je velmi častý způsob pojmenování v obou textech. Níže bych ráda uvedla příklady metafor, přirovnání a úsloví, která se explicitně vážou k nomádkému prostředí, způsobu života a myšlení.

Vybrané metafor, přirovnání a úsloví vycházející z nomádkého prostředí

Však i ty, mé okaté děťátko, spinkej. *Бүлмгэр хүү минь унт даа.*

viz str. 22

Slovo *Бүлмгэр* nese tyto významy: vypoulený; vyklenutý; plno-oký; s očima, jako kráva; s očima jako býk, atd. Význam tohoto slova je pozitivní, popisuje krásné veliké oči vystupující z obličeje, tedy oči podobné očím krávy. Jedná se zároveň o *дүрслэх үг*, tedy o *slovo, které kreslí obrazy* – o ikonopoeii. Ikonopoeická slova vyvolávají v posluchači konkrétní představy tvarů na základě vokální harmonie.⁷ *Бүлмгэр* je ženské slovo, vokály э, ү vyvolávají představu něčeho vystouplého, zakulaceného. (Oproti tomu slovo *булмгар* – něco kulatého, ale malého a *баумгар* – něco krátkého, zavalitého).

Skalnaté a vysoké hory
Svou krásou zdobí svět
Sličné děvče po mém boku
Skýtá všem radost

*Хадтай өндөр уул нь
Хангай дэлхийн үзэсгэлэн.
Хажууд минь байгаа хүү минь
Хамаг олны баясгалан.*

viz str. 22

Čtyřverší výše je typickým příkladem přirovnávání lidské krásy ke krásám přírody. Zároveň je zde užita častá figura kombinace slov *үзэсгэлэн*, *баясгалан*. Hory jsou v přirovnáních uvedeny v obou textech několikrát, například takto: „*S mnoha pokrmy jako hora*“ – zde se jedná o hyperbolu symbolizující množství; „*Dva kopečky ve stepi, výtečně se k sobě hodí, a my dva mladí, spolu se zabydlíme*“ – zde milenci přirovnávají vlastní sounáležitost

⁷ Asimilace samohlásek, vokály afixů se přizpůsobují vokálům kořene slova. V mongolštině rozlišujeme vokály ženské (ү, э, ө), mužské (у, а, о) a neutrální (и)

k sounáležitosti estetických, blízko sebe ležících pahorků; nebo takto: „*Ačkoli jsou hory vysoké, nezastaví pohyb oblaků, ačkoli vzdálenost je velká, nerozdělí dvě duše*“, zde je nezdolnost lásky přirovnávána k výšce hor, viz str. 58.

Ať už jde o libreto nebo drama, prostředí, ve kterém se odehrává příběh, je v obou případech pahorky zvlněná step, která je od jara do podzimu rozkvetlá. Další z přirovnání týkajících se mongolské přírody je následující čtyřverší, kde je libost poslechu milostných slov přirovnána k vánku, který jemně pohupuje listy květin.

Když vánek jemně věje
Smývá listy květin.
Slova svého srdce když mi sděluješ
Je příjemné mému sluchu.

*Зөөлөн салхи найгахад
Цэцэг навч нь ганхана.
Цээжиндэх үгээ хэлэхэд
Чихэнд минь аятайхан сонсогдоно.*

viz str. 22

V následující strofě je hedvábí přirovnáváno k duze, květinám a oblakům, která jsou v textu zmiňována mnohokrát. Úcta k nebesům pramení z tradičního nomádského náboženství, jehož hlavní koncept představovaly v dualitě stojící nebe (*Тэнгэр*) jakožto mužský princip, otec; a země (*Нангай*) reprezentující matku, ženský princip, přírodu - a to jak živou, tak neživou.

Jako duha natažená přes celé nebe
Je překrásné toto prvotřídní hedvábí.
Jen těžko je podobné k mání!
Je nikdo jiný nemá.
Jako na stepi vyrostlá květina
Je toto hedvábí pěti barevné
Jen když na něj okem pohlédnete,
Je vidět, jak je přepychové.
Je zdobné jako oblaka
Vskutku krásnými brokáty!

*Огторгүйд татсан солонго шиг
Онцын сайхан торго шүү!
Олоход бэрхтэй эд шүү!
Ондоо хүнд байхгүй.
Талд ургасан цэцэг шиг
Таван өнгийн дурдан шүү.
Та үүнээс авья гэвэл,
Таалж үзээд ав даа!
Үүний адил хээтэй
Үнэхээр сайхан хоргой шүү!*

viz str. 28

Pán neproniknutelné temnoty,
Přišel o místo k bytí,
Pryč vyrazil bez rozmyslu,
Prchá tak v hrůze.
Slunce, slunce, slunce, slunce
Na severní straně hory
Nechal svůj děl
Načež ve vlčí noře
Na botu zapomněl.

*Балар ноён харанхуй,
Байх газаргүй болж,
Бараг ухаангүй хүдүлж,
Бачимдан зугадаж одлоо.
Нарны, нарны, нарны, нарны
Өндөр уулын ард
Өмссөн дээлээ хаяад
Өлөн чонын нүхэнд
Өрөөсөн гутлаа мартжээ.*

viz str. 23

Ve strofě, kterou vidíme výše, najdeme personifikaci, další básnickou figuru použitou v obou textech. Zosobnění temnoty jako takové a jejího úprku před sluncem se objevuje v mongolském folklóru. Temnota oplývá atributy z nomádského života, přichází o botu, ztrácí dél, mongolský tradiční oděv. Temnota se snaží skrýt, ze zoufalství se ukryla i ve vlčí noře – tedy v místě, které skýtá velké nebezpečí, ale ani tam nenajde spočinutí a musí prchat dál.

Jestliže jsou hory a vody klidné
Švitoření ptáků je sladké
Jestliže jsou slova a myšlenky shodné
Je možná dohoda

Уул ус нь тэгш бол
Жигүүртэн донгодох нь яруу
Уг сэтгэл нэг бол
Уг хэл найрамдуу

viz str. 54

Postavme si vlastní jurtu!
Budu tvou ženou
Chtěla bych zatáhnout za provaz od
přikrývky toonu

Өөрийн гэрээ бариач ээ
Өрхний чинь оосрыг татъя

Jako dva ptáčkové
Poznáme navzájem svůj hlas
Až se brzy usadíme
Žijme věrně jako volavky

Ижил хоёр шувуу нь
Элдэг дуугаа таньдаг юм
Эртхэн нийлж суугаад
Ангир шувуу шиг явья

viz str. 55

V prvním dvouverší strofy výše je metaforicky vyjádřeno, že si chce Nansalma Yu'ndena vzít. *Өрхний чинь оосрыг татъя* – verš, který znamená: „Zatáhnou za provaz střešní přikrývky“, je metaforou významu: „Vezmu si tě“. V domácnosti se tradičně o odkrývání a zakrývání střešního otvoru (*мооно*) stará žena, stejně tak jako udržuje oheň, stará se o kamna a vaří. Myslím, že na základě této skutečnosti mohla vzniknout ona metafora.

Druhá strofa je příkladem přirovnávání vycházejícího ze světa zvířat. Ptáci v textu symbolizují volnost a zároveň věrnost, jsou k nim přirovnávání milenci. Když Nansalmu unese Balgan, naříká: „*Kéž bych byla jako vrabec*“, tzn.: kéž bych měla volnost jako zmíněný opeřenec a mohla odletět za tebou“. *Ангир шувуу* je mandarínská kachnička. Je to mýtický pták, který hrál důležitou roli při stvoření země. Traduje se, že stvořitel poslal mandarínskou kachničku na kraj prvotního oceánu pro hrstku hlíny, z které poté stvořil svět. (Oberfalzerová, 2006, str. 70). Protože má ale *ангир* v češtině naprosto nepoetické a příliš dlouhé jméno, rozhodla jsem se pro nahrazení kachničky volavkou.

Nansalma svou bezútěšnou situaci, kdy byla unesena Blaganem, přirovnává též k antilopě, která zůstane ve stepi pozadu. Nebo veršem: „*Tak jako chudáčka antilopu modrý vlk žene, tak chudinku děvče, mnoho lidí honí*“.

Zásadně negativní konotace se v textu pojí s následujícími zvířaty: vk (šedý, modrý, stepní), medvěd, pes a jelen. Negativní konotace spojené se psem by pro nás mohly být překvapivé, jelikož pocházíme z kultury, kde *pes je nejlepší přítel člověka*. V kultuře nomádů je pes nepostradatelný, zvláště při pastvě a obraně stáda. Nicméně je považován za zvíře nečisté, pastevečtí psi nejsou krmeni. Metafora spojená se psem nesou často negativní význam.

Kdybych se vrátil
Kdybych ani nevystřelil,
Zlé by to bylo znamení,
Střelím alespoň do vrby!

Бүхэл өдөр аваад
Буу дуугаргалгүй буц юу
Булай ёр байгаа даа
Бургаас мургаасыг бууд юу

viz str. 25

Ve strofě výše se setkáváme s příkladem víry nomádů v koncept dobrých a špatných znamení. Mongolští pastevcí se musí mít denodenně na pozoru, neboť nesmí porušit žádný zákaz nebo tabu, které vždy vychází ze zvykové tradice nebo z mytologie. Pokud se zákaz či tabu poruší, je tento skutek provázen zlým znamením a patřičnými následky. Negativní následek by mohla mít i absence střelby při lovu, lovec by byl pravděpodobně pozmněnán dalšími loveckými neúspěchy. Proto Balgan střílí alespoň do vrby, tedy do stromu, který byl zrovna v blízkosti.

Mé černobílé oči budou plakat.

Алаг нүд минь мэлмэрнэ

viz str. 56

Slovo *алаг* nese tyto významy: pestrý, barevný, strakatý, skvrnitý, ad. V případě očí toto slovo vyjadřuje přítomnost dvou barev – bělma a duhovky, která je v případě Mongolů téměř vždy černá. Za velmi krásné jsou považovány oči s velmi čirým bělmem a tmavými duhovkami. Jméno *алаг* se dá dále použít například ve významu *алаг дэлхий* – barevný svět, což ve skutečnosti popisuje svět, kde se dějí dobré i zlé věci. Je to tedy slovo, které může popisovat ambivalentní povahu věcí.

Yu'nden zpíváje jede podél hory a křižuje
místa, kudy před ním procházela Nansalmaa,
přijíždí k noze východní hory, zezadu ji
objíždí a přijíždí po její východní straně.

*гээж дуулан, уулан дээгүүр буюу урьд
Нансалмаагаас салсан газраараа явж
байгаад зүүн уулын ёроолд орж, хойд
уулын зүүн талаар явчина.*

viz str. 67

Načež když zpěvák skloní hlavu, ze
západního podpaží hory vyjde Horolmaa,
postaví se vedle Yu'ndena a zpívá

*гээж дуулж толгой унжуулан байтал,
уулын зүүн сугаас Хоролмаа гарч
Юндэнгийн дэргэд ирээд ажиглан
ийнхүү дуулна*

viz str. 78

Na dvou jevištních poznámkách výše si můžeme povšimnout případu, kdy jsou metafory
spojené s přírodou odvozené od částí lidského těla a kdy také názvy lidského těla nesou. Hora,
která je pastevci tradičně vnímána jako živá, má stejně jako člověk svou hlavu, hrud',
končetiny, atd. V citovaných případech se jedná o části hory, které jsou u lidského těla
ekvivalentní s podpažím (*суга*) a noze (*ёроол*).

Dvě spojené duše
Jsou jako tisíc lanů zlata.
Když naše láska bude dost pevná
Nedostane se tam ani špička jehly
Když vychází zlaté slunce
Je lucernou vzduchu a oblohy.
A ty má milovaná
Jsi mou opravdovou lucernou.

*Нийлсэн хоёр сэтгэл нь
Мянган лангийн алт шүү
Зайгүй хатуу нягтад нь
Зүүний үзүүр орохгүй
Алтан наран мандах нь
Агаар тэнгэрийн дэнлүү
Амраг хонгор хүү минь
Ёстой миний дэнлүү*

viz str. 21

Barvu nefritového kamene,
Nic nezastíní
Zamilované
Nelze odloučit

*Хас чулууны өнгийг
Харлуулж юу ч чадахгүй
Хайртай амраг хүнийг
Хагацуулж хэн ч дийлэхгүй*

viz str. 69

Dvě strofy výše ukazují časté přirovnávání lásky dvou zamilovaných k drahým kovům, ať už
jde o zlato nebo o nefrit, zelený drahokam odrůdy amfibolu. Na území Mongolska byl
nefritový kámen vždy velmi ceněn.

V době, kdy je vztah ještě čerstvý
Má šťavnatou skvělou chuť
A ani se nenaděješ
A zkusne jako mléko.

*Өөрийн сагаагаар болдоггүй юм
Шинэхэн ханилахын үед
Шимтэй сайхан амттай
Санамсаргүй байсаар*

...

...

V zamrzlé rokli
Květiny neporostou.
Vnitřek černé duše
Nezesvětlá, když do ní naliješ zlato
Svět je kulatý
Točí se a mění!

*Хатсан газрын хөрсөн дээр
Цэцэг ариун ургадаггүй
Харласан сэтгэлийн дотор
Алт цутгаад цайдаггүй
Орчлон гэдэг нь бөөрөнхий
Эргэж хувирч байдаг юм*

viz str. 72

Existenčně nepostradatelnou potravinou mongolských pastevců jsou *цагаан идээ*, mléčné výrobky. Přirozeným přirovnáním pro jev vyjadřující degradaci kvality je tak v textu vícekrát přirovnán ke kysnutí.

Časté je též přirovnání nestálosti ke světu, který je kulatý a mění se, tudíž je svým způsobem nebezpečný.

Jakpak jsi unikla
Z černého řetězu manželovy rodiny?

*Хадмын хар гинжнээс
Хэрхэн мултарч ирэв*

viz str. 76

Na dvouverší výše vidíme metaforu, která vyjadřuje povahu Balganovy rodiny a její chování k Nansalmě. Negativnímu vyznění metafory přispívá označení řetězu jako *хар* – černý, jež je barva často dávána do negativních konotací. (*хар ажил* – těžká práce, *хар хүн* laik, neodborník, *харлаг царай* – černá tvář ve smyslu hrozná...)

Na oko se směj
A breč tak, aby to nikdo neviděl

*Зөв харж инээгээрэй,
Буруу харж уйлаарай!*

viz str. 35

Výše citované dvojverší znamená v doslovném překladu: „*Když se podíváš dobře, směj se, když se podíváš špatně, plač!* – Tedy: „*Když se díváš správným směrem (čelem k lidem) směj se, když se díváš nesprávným směrem (zády k lidem), můžeš plakat.*“ Je to tedy mongolský ekvivalent k českému idiomu: „*Smát se na oko*“.

Závěr

Ve své bakalářské práci jsem se pokusila na základě důvěrného seznámení se s mongolskou operou *Tři smutné pahorky* demonstrovat vývoj evropského typu hudebního vzdělávání v Mongolsku.

Na příkladu historie této opery vidíme, že ač má fenomén vážné hudby v Mongolsku ve srovnání se starým kontinentem krátkou tradici, vznikají v této zemi kočovných pastevců skladby obsáhlých a komplikovaných klasických hudebních forem jako je opera, symfonická hudba, nebo třeba hudba komorní. Po své první návštěvě Ulánbátaru jsem byla příjemně překvapená, jak často a jak bohatý program lze vidět v Mongolském akademickém divadle opery a baletu. Divadlo každý rok uvádí četné množství mongolských i klasických zahraničních oper, a ačkoli Mongolsko zatím nemá početné publikum vážné hudby, divadlo nikdy nebývá prázdné. A ačkolik někteří Mongolové stále ještě nepovažují operní předehru za začátek představení a ačkoli si do hlediště nosí oříšky a svítí svými mobilními telefony během představení, myslím, že si vážnou hudbu pomalu oblibují, zaposlouchávají se a velmi si cenní své krásné klasické hudby komponované pro jejich tradiční nástroje.

Velký potenciál pro vzdělávání na poli klasické hudby má Mongolská státní univerzita umění (*Монгол улсын соёл урлагийн их сургууль*) a Odborná škola hudby a tance (*Хөгжим буюу хөгжмийн коллеж*), na druhé zmiňované je možné získat základoškolské i středoškolské vzdělání. Po návštěvě výuky několika tříd této školy mi utkvěla jedna zajímavost, a to, že místní žáci jsou vedeni k dokonalé intonaci a k hledání absolutního sluchu, (pokud jsou jim obdařeni), zpíváním konkrétních tónů v jejich přesném ladění, a to bez doprovodu jakéhokoli nástroje a pomoci učitele. K mému překvapení to prvňáci výborně zvládali, zvládali tedy cvičení, se kterým mají problémy studenti českých konzervatoří. Myslím, že metoda výuky, která vede děti k dokonalé intonaci, je skvělým základem pro další hudební vzdělávání.

V této práci jsem se pokusila o překlad *libreta* *Tři smutné pahorky*, mongolské nejslavnější opery, jejíž námět dost možná vychází z tradiční písně Yu'nden go'ogo'o (*Юндэн гогоо*). Text této písně je interpretován z pozice dívky zamilované do skvělého muže Y'undena, který ji však nechce, jelikož miluje jinou dívku. Stejný milostný trojúhelník milenců (Y'unden a Nansalmaa) a nechtěné ženy (Horolmaa) najdeme i v libretu, navíc rozšířený o druhý

milostný trojúhelník mezi stejnou mileneckou dvojicí a nechtěným mužem (Balgan). Milostný trojúhelník, který je úhelným kamenem dramatu i opery, je symbolizován již v názvu, kdy k němu odkazují ony všudypřítomné tři pahorky. Nacagdorž' tuto problematiku explicitně popisuje ve verši, kde se praví, že v lásce dvou už není místo, stane-li se z toho trojúhelník, je to komplikace. (*Хос хоёр амраг зайгуй ч, гурвалжин болдог нь будлиантай. Янагийн үлээр гэгч, ингээж эхэлдэг ажээ.*). (Str. 76). Problémy lásky jsou globální povahy a blízké každému jedinci. To je nesporně jeden z důvodů, proč je tato opera dodnes tolik oblíbená.

Zatímco opera *Tři smutné pahorky* láká v Mongolsku mnohé diváky do hledišť divadel, na Nacagdorž'ovo drama se trochu zapomělo. Bývá inscenováno velmi zřídka, většinou v rámci výročí spojených s osobností autora. Na důvod upadání dramatu v zapomění jsem se ptala několika Mongolů a ti se do jednoho shodli na tom, že drama nemohlo "přežít" z toho důvodu, že je to tragédie. A že tragédie Mongolové nemají rádi. Myslím, že je možné, že tento fakt souvisí s tradiční vírou v sílu slova, s vírou, že je vyřčeným možné ovlivňovat energii. Jestli to s tím opravdu souvisí, znamená to, že mongolská tradiční pastevecká kultura a myšlení ještě nebyly zapomenuty a že působí i ve světě importovaných literárních a hudebních žánrů.

Použitá literatura

- "Учиртай гурван толгой" дуурийн тухай түүхэн тэмдэглэл. (2014). Ulánbátar: Ulánbátar.
- Brukner, J., & Filip, J. (1968). *Větší poetický slovník*. Praha: Československý spisovatel v Praze.
- Kufnerová, Z. (1994). Metafora jako překladatelský problém. V *Překládání a čeština* (stránky 113-117). Jinočany: H & H.
- Levý, J. (1983). *Umění překladu*. Praha: Panorama.
- Nacagdorj, D. (1961). Учиртай гурван толгой. V D. Nacagdorj, *Зохиолууд*. Улаанбаатар: Улсын хэвлэлийн хэрэг эрхлэх хороо.
- Oberfalzerová, A. (2006). *Metaphors and Nomads*. Praha: Triton.
- Pegg, C. (2001). *Mongolian Music, Dance and Oral Narrative*. Seattle: University of Washington Press.
- Povejšil, J. (1994). Dramatický text a jeho překlad. V *Překládání a čeština* (stránky 138-145). Jinočany: H & H.

Slovníky:

- Болшой академический Монгольско-Русский словарь*. (2001). Moskva: Academia.
- Оюунчэмэг, Л. (2014). *Толь бичэг*. Улаанбаатар: МИР НОМ.
- <http://www.bolor-toli.com>

Informátoři

Bu'med
Colmon
Batuul
Z'u'gderiin Luvsandorz'

Internetové odkazy

Uc'rtai gurban tolgoi <https://www.youtube.com/watch?v=9hNrkJYb0A>

Přílohy

Překlad dramatu

Originál pochází z knihy: Nacagdorž', D. (1961). Учиртай гурван толгой. V D. Nacagdorž', Зохиолууд. Улаанбаатар: Улсын хэвлэлийн хэрэг эрхлэх хороо.

TŘI SMUTNÉ PAHORKY	УЧИРТАЙ ГУРВАН ТОЛГОЙ
<i>Scéna: Venkov, po pravé a levé straně hora, napravo rozložitá a skalnatá, osvětlována zeleným světlem, levá je zalesněná osvětlovaná blankytně modře. Na svahu západní hory roste jilm, vedle něj ve směru ke středu jeviště leží velký kámen, vzadu je dlouhá hora, pod ní jezírko, odkud z jeskyně prýští pramen.</i>	<i>Тазйзны заслал: Хөдөө газар зүүн, баруун хоёр хажууд хоёр уул, зүүн талынх нь ногоон гэрэл туссан хадтай уудам, баруун талынх нь цэнхэр гэрэл туссан модтой бэрх, баруун талын уулын бэлд нэг хайлаас мод, түүний хажууд бараг тайзны гол чигт нэг том чулуу, тайзны ар талд нэг урт уул, түүний дор нэгэн бяцхан нуур ба агуйд нэг булаг урсан байна.</i>
<i>Hudba:</i> <i>Moriin huur, huuchir, limbe, s'udraga, tyto čtyři se střídají</i>	<i>Хөгжим нь</i> <i>Хуур, лимбэ, хуучир, шудрага энэ дөрөв ээлжилнэ.</i>
I. DĚJSTVÍ	I. ҮЗЭГДЭЛ
<i>Když hra začíná, hráč na khuur zahraje melodii lyrické písně „Hravý šedák“ a jakmile se zvedne opona, píseň začne, Yu'nden se opře o kámen a Nansalmaa usedá vedle něj do popředí. Yu'nden pravou rukou uchopí levou Nansalminu ruku, očividně jsou do sebe zamilovaní. Poté, co Yu'nden Nansamlu pohladí po hlavě, zadívá se přes horu a v tu chvíli se ozve píseň hraná na Yanz, Nansalmaa ležící vedle k němu upíná zrak.</i>	<i>Жүжиг эхлэхэд хуурын уянгат дуу Алиа саарлын ая гарч байх ба хөшиг нээгдмэгц дуу эхлэх бөгөөд Юндэн өнөөх чулууг түшин сууж, Нансалмаа Юндэнгийн нь өмнө хажуулж, Юндэн баруун гараар Нансалмаагийн зүүн гарыг барьж, харилцан их амраг байдалтай байна. Юндэн Нансалмаагийн толгойг илбэн байгаад дээгүүр уул усыг ажигласан янзтайгаар дуу эхлэхэд Нансалмаа хажуулдсан хэвээр түүний нүүр өөд ширтэн ажиглана.</i>
<i>Yu'nden (dívající se směrem k západní hoře)</i> <i>Zelenající se hory</i> <i>Lazuritové hory!</i> <i>Hory, po jejichž hřebtech</i> <i>Chtěl bych se procházet se svou milou!</i> <i>Vaše skalnaté vrcholy</i> <i>Jsou ozdobou světa.</i> <i>Vedle mě sedící dívka</i> <i>Je jen a jen mé potěšení .</i>	<i>Юндэн (зүүн уул өөд харж)</i> <i>Ногоорон харагдах уул нь</i> <i>Номин эрдэнийн уул аа!</i> <i>Ноён сайхан нуруунд нь</i> <i>Хүүтэйгээ зугаалмаар уул аа!</i> <i>Хадтай өндөр уул нь</i> <i>Хангай дэлхийн үзэсгэлэн.</i> <i>Хажууд суусан хүү минь</i> <i>Ганцхан миний баясгалан.</i>
<i>Když zpěvák dozpívá, zadívá se na Nansalmu a ta se zvedne do polosedu, rozhlédne se, pak se zadívá směrem k východní hoře:</i>	<i>Гэж дуулж төгсгөхдөө Нансалмаа уруу харахад Нансалмаа цээжээ өндийж, ийш тийшээ бяцхан харж байгаад баруун уулыг ширтэж:</i>
<i>Nansalmaa</i> <i>Blankytné hory</i> <i>Hory z klenotu Čintamani!⁸</i> <i>V jejich kvetoucích lesích</i>	<i>Нансалмаа</i> <i>Цэнхэрлэн харагдах уул нь</i> <i>Чандмань эрдэнийн уул аа!</i> <i>Цэцэрлэг сайхан ойд нь</i>

⁸ Sum v Gobialtajském ajmaku (Ajmak v systému administrativního dělení státu kraji, sum okresu)

S tebou se chci radovat! Jak krásné zalesněné hory Jsou ozdobou mongolské krajiny. Ty, se kterým jsem se setkala šťastnou sudbou Tys mou skutečnou láskou.	Чамтайгаа цэнгэмээр уул аа! Модтой сайхан уул нь Монгол газрын чимэг ээ. Ерөөлтэй учирсан хүү минь Ёстой миний амраг аа.
<i>Když zpěvačka dozpívá, Yu'nden se pousměje, posune Nansalmu a položí ji ruce na ramena, zadíává se na jediný strom:</i>	<i>гэж дуулж барахад Юндэн бяцхан инээмсэглэж Нансалмааг хөдөлгөн мөрөн дээр нь гараа тавьж ганц модыг харан:</i>
Yu'nden Sedíce na větvi osiky Sokol křičí Spolu teď my, milenci Spolu si promluvíme o společném životě Jestliže jsou hory a vody klidné Švitoření ptáků je sladké Jestliže jsou myšlenky shodné Je možná dohoda.	Yu'nden Хайлаас модны мөчир дээр Харцага шувуу жиргэж байна Ханилсан бид хоёр Хамтрахын үгээн ярих уу даа Уул ус нь тэгш бол Жигүүртэн донгодох нь яруу Уг сэтгэл нэг бол Үг хэл найрамдуу.
<i>Když zpěvák pohlédne na Nansalmu, ta celá v rozpacích spustí:</i>	<i>Гэж дуулж Нансалмаа уруу харахад Нансалмаа нэлээд ичсэн байдал гарган:</i>
Nansalmaa Když vánek jemně věje Chvějí se květy a listy. Když mi sděluješ slova svého srdce Je to příjemné mému sluchu. Ve vodě plující ryba Vždy se drží v proudu. Budeš-li říkat potěšující slova Radostně je budu přijímat!	Nansalmaa Зөөлөн салхи найгахад Цэцэг навч ганхана. Цээжин дэх үгээ хэлчихвэл Чихэнд аятай болов уу даа. Усанд живэх загас нь Урсгалыг даган давхина. Урамтай үгээ хэлчихвэл Угтаж хүлээн авья!
<i>Načež se Yu'nden natáhne a jakoby chtěl Nansalmu obejmou, zpívá:</i>	<i>Гэтэл Юндэн суниаж, Нансалмааг тэврэх шиг болоод:</i>
Yu'nden Opravdová láska Je cennější než zlato ryzí Ji když vybíráš Není to snadné.	Юндэн Сэтгэлийн амраг гэгч нь Шижир алтнаас үнэтэй юм! Шилж түүнийг авах нь Хямдгүй хэрэг дээ.
<i>Jakmile dozpívá, Nansalmaa hladíc Yu'ndenovu hlavu:</i>	<i>Нансалмаа Юндэнгийн толгойг илж</i>
Nansalmaa Opravdová láska Je na tomto světě vzácná věc. A proto najít ji Je nejdůležitější na světě!	Нансалмаа Үнэн сэтгэл гэгч нь Энэхүү ертөнцөд ховор юм. Учирч түүнийг олох нь Орчлонгийн дээр чухаг юм!
<i>Yu'nden, dívaje se střídavě na Nansalmu a na hory:</i>	<i>Юндэн, хааяа уул ус уруу, хааяа Нансалмаа уруу харж</i>

Yu'nden Dva kopečky na stepi Výtečně se k sobě hodí Na světlém krásném návrší Rád bych postavil bílou jurtu. Podzimní žluté slunce Na mě, na tebe svítí. A my dva mladí Spolu se zabydlíme.	Юндэн Хоёр талын уул нь Гоёмсог сайхан хосолжээ Саруул сайхан дэнж дээр нь Цагаан гэрээ барих юм сан Намрын шар нар нь Над дээр чам дээр тусна. Насан бага бид хоёр Нийлэн суухаа төхөөр юү.
<i>Nansalma s Yu'ndenem pozorují hory</i>	<i>Нансалмаа Юндэн ба уул ус харж</i>
Nansalmaa Kolem dokola hory To je ale krásné místo Postavme si vlastní jurtu Budu tvou ženou! Jako dva stejní ptáčekové Poznáme navzájem svůj hlas Spojme své životy v jeden Jako pár věrných volavek.	Нансалмаа Эргэн тойрон уулууд Үзэсгэлэнтэй сайхан газар аа Өөрийн гэрээ бариач ээ Өрхний чинь оосрыг татъя! Ижил хоёр шувуу нь Эелдэг дуугаа таньдаг юм Эртхэн нийлж суугаад Ангир шувуу шиг явья.
<i>Po skončení zpěvu se na sebe dlouze dívají, je vidět, jak moc se milují, a Yu'nden vezme Nansalmu za ruku:</i>	<i>гэж дуулж барсны хойно, хоёр бие бие уруугаа харилцан их л бахтай янаг байдлыг гарган байх бөгөөд Юндэн Нансалмаагийн гарыг барж</i>
Yu'nden Sděľme to tvým rodičům Sourozenci tví copak na to asi řeknou! Pojedu s karavanou Nakoupím vše potřebné	Юндэн Аав ээжид чинь хэлэх үү дээ Ах дүү чинь юу гэх бол! Аян жинд явж Авах юмаа төхөөрөх үү?
<i>Nato rozradostněná Nansalmaa:</i>	<i>Нансалмаа баяртай царай гарган</i>
S mou rodinou nebudou starosti Je jedno, jestli se jim to bude líbit nebo ne. Moje myšlenky jsou u tebe Tak jako tak tě budu následovat.	Төрөл садан ч яах вэ дээ Дуртай дургүй ч ялгаагүй. Чиглэсэн санаа чам дээр юм Тэртэй тэргүй дагана даа.
<i>Yu'nden upře pohled na Nansalmu</i>	<i>Юндэн Нансалмаагийн зүг ширтэж</i>
Povím to rodičům Vezmu peníze Pojedu do města Připravím vše na svatbu.	Эцэг эхдээ хэлье дээ Өмч хөрөнгөө авья даа Хот газар очье доо Хуримын юмаа бэлтгэе дээ.
<i>Nansalmaa políbí Yu'ndena</i>	<i>Нансалмаа Юндэнг таалж</i>
Připrav náš nový domov. Připrav se na svatbu. Odjed' do dálky. Přivez vše potřebné.	Гэр орноо төхөөр дөө. Гэргий авахаа бод доо. Хэтийн газар яв л даа. Хэрэглэх юмаа авчир даа.
<i>Yu'nden se dívá na Nansalmu</i>	<i>Юндэн Нансалмаа руу харж</i>
Když je láska upřímná Vezmeme se stůj co stůj. Když pojedu a brzy se vrátím Nebudou žádné překážky.	Янагийн сэтгэл үнэнээр бол Яагаад ч болсон нийлнэ дээ. Явж хурдан ирвэл дээ Ямар ч саадгүй дээ.
<i>Nansalmaa pohnutě</i>	<i>Нансалмаа уярсан байдалтай</i>

Lásku zvaný cit Nelze umlčet. Tvůj brzký návrat z dálky Budu čekat dnem i nocí.	Амраг сэтгэл гэдэг чинь Аргалж болдоггүй юмаа. Аяндаа түргэн явахыг Өдөр шөнөгүй хүлээе.
<i>Po dozpívání krátká pauza, milenci se vášnivě políbí a Yu'nden přitiskne Nansalminu ruku na svou hrud'</i>	<i>Гэж дуулсны дараа дуу бяцхан завсарлан, бие биесийг таалан янаглалцсан байдалтай байх бөгөөд Юндэн Нансалмаагийн гарыг өвөр дээрээ тавьж</i>
Yu'nden Protože nás láska spojila Pojedu domů a hned se vrátím zpět. Všechno už jsme domluvili Před odjezdem se setkejme!	Юндэн Хайртай сэтгэлийн чинь тулд Хариад бушуухан ирье. Хамаг яриа тогтов Гарахаас өмнө уулзъя!
<i>Načež Nansalma pohlédne na Yu'ndena</i>	<i>Гэж дуулж босоход Нансалмаа Юндэн рүү харж</i>
Nansalmaa Moje duše je s tebou. Zítra tu budu čekat. Poté, co koňmo vyrazíš Setkáš se se mnou?	Нансалмаа Миний сэтгэл чамайг гэсэн юм. Маргааш энд хүлээе. Морио унаж гараад Намайг дайрч уулзана уу?
<i>Načež vstanou, Yu'nden vyrazí na východ, Nansalma na západ. Zhasnou světla. Krátká přestávka. Poté, co se světla znovu rozsvítí, na scéně se objeví Nansalma čekající na Yu'ndena na téměř kameni, načež Yu'nden vyrazí z druhé strany, drže cestovní tašku, rozhodnutý vyrazit do dálky odhodlaně přijíždí k Nansalmě.</i>	<i>Гэж дуулж, мөн босох бөгөөд Юндэн баруун тийш, Нансалмаа зүүн тийш одно. Гэрэл унтрана. Бяцхан завсарлана. Гэрэл дахин ноцоход Нансалмаа мөнхүү чулууг түшин сууж, Юндэнг хүлээсэн янзтай байх бөгөөд Юндэн нөгөө талаас гарч ирэхдээ, богц юмыг барьж аянд явахыг шийдвэрлэсэн маягтайгаар гарч ирнэ.</i>
Nansalmaa hledíce na Yu'ndena Přijela má láska. Tak toto už je jeho odjezd Až vyrazí do dáleka Mé černobílé oči budou plakat.	Нансалмаа Юндэнг харж Амраг хүү минь ирэв үү дээ Аяндаа явах нь энэ үү дээ Аяараа үдэж гаргахад Алаг нүд минь мэлмэрнэ.
<i>Yu'nden cestou za Nansalmou</i>	<i>Юндэн ирэх замдаа</i>
Moje drahá už čeká Přijel jsem na šedohnědém koni Vyměňme si pár slov A já se vydám do dalekých krajín.	Хонгор хүү минь хүлээж байна уу Хул морио сойгоод ирлээ Хэдэн үгээ солиод Хэтийн газар явья даа.
<i>Yu'nden se posadí vedle Nansalmy. Ta se opře o jeho brašnu:</i>	<i>Гэж дуулж, Нансалмаагийн дэргэд сууна. Гэтэл Нансалмаа Юндэнгийн богцыг түшиж</i>
Nansalmaa Spěchej se svatebními přípravami V srdci s radostí. Až dorazíš do města, neotálej Zpozdiš-li se, bude to těžké.	Nansalmaa Хуримын юмыг төхөөрөхөд чинь Хувьдаа баярлан яарна. Хот газар очиход чинь Хоцроход хэцүү л байна шүү.
<i>Yu'nden zatahá Nansalmu za rukáv a praví:</i>	<i>Юндэн Нансалмаагийн ханцуйгаас татаж</i>
Yu'nden Myslelme na to, jak se vezmeme Už za měsíc nebo dva! Čekej na mne a vzpomínej!	Yu'nden Нийлж суухаа бодъё доо Нэг хоёр сар шүү дээ! Намайгаа бодоод хүлээ дээ!

Vyřáším s myšlenkou na tebe!	Чамайгаа бодоод явъя даа!
<i>Nansalmaa vytáhne šátek na misku a dává ho Yu'ndenovi:</i>	<i>Гэж дуулсны дараагаар Нансалмаа нэг аяганы алчуурыг гаргаж Юндэнд өгөх</i>
Nansalmaa Cestuj ve zdraví! A z dálky brzy navrat' se! Do pestře vyšitého šátku pak Si zabal svou misku a nos ji u pasu. Když jsem jej sešívala Vložila jsem do toho svou lásku. S každým vpichem jehly Myslela jsem jen na tebe.	Нансалмаа Аяндаа мэнд яваарай! Алсаас хурдан ирээрэй! Алаглаж оёсон алчуурт Аягаа хийгээд зүүгээрэй. Зүүгээд нийлүүлж оёхдоо Зүрх сэтгэлээ барсан юм. Зүү хатгах бүрдээ Зөвхөн чамайг бодсон юм.
<i>Yu'nden si bere šátek:</i>	<i>Юндэн алчуурыг авч</i>
Yu'nden Do vyšíváního šátku Uvážu stříbrnou misku. A ve své toužící duši Si tě navždy uchovám. Blankytný hedvábný šátek od tebe Uvážu si k boku. A až budu na cestách Budu myslit na svou lásku.	Юндэн Мөшгөөд чимсэн алчууранд чинь Мөнгөн аягаа хийе. Мөрөөдөж хүсэх сэтгэлдээ Мөнх чамайгаа агуулья. Хөх торгон алчууры чинь Хондлой дээрээ зүүе. Холхи замын уртад Хонгор хүүгээ бодъе.
<i>Nansalmaa znovu upřeně pohlédna na Yu'ndena:</i>	<i>Нансалмаа бас дахин Юндэнг ширтэж</i>
Nansalmaa Ozdobné výšivky jsem z látky vystřihla Zručná to byla práce. S každým protáhnutím nitě Myslela jsem na tebe. Pestře vyšitý šátek Nikde neztrat'! Pokaždé, když shlédneš dolů Vzpomeň na mě!	Нансалмаа Угалзлан эсгэж хийхдээ Ур гараа гаргасан юм. Утас татах бүрдээ Учирсан чамайг санасан юм. Эрээлээд оёсон алчуурыг Эндэж битгий гээгээрэй Эргүүлж үзэх бүрдээ Энэхэн намайгаа бодоорой!
<i>Yu'nden do zmiňovaného šátku vloží misku:</i>	<i>Юндэн өнөөх алчууранд аягаа хийж</i>
Yu'nden Zručně vyšitý šátek K pásu si přivážu. A při každém pohledu naň Si na tebe vzpomenu. O jemně vyšitý krásný šátek Budu dobře pečovat! Svoje city a svou lásku V něm uchovám.	Юндэн Урлаад оёсон алчууры чинь Ууцан дээрээ зүүе. Үзэх харах бүрдээ Энхрий чамайг дурсана. Шаглаад оёсон алчууры чинь Сайхан авч явъяа! Санаа сэтгэл хоёрыг Түүний дотор хадгальяа.
<i>Zazpívá, načej si šátek uváže k pásu, vstane, a s ním i Nansalmaa:</i>	<i>Гэж дуулж, аяганы алчуурыг бүсэндээ хавчуулах бөгөөд босоход Нансалмаа мөн босч</i>
Nansalmaa Dobře cestuj, drahý můj! Necht' nejsi znavený ani ztrápený! Rychle vše vyříd' a navrat' se zpět!	Нансалмаа Замдаа сайн яваарай, хүү минь ! Зүдэрч ядрах болов уу даа, хүү минь! Жирийлгэн хүр ирэхий чинь!

Budu čekat ve svém snění!	Зүүд нойрондоо хүлээгээд, би чин !
<i>Yu'nden Nansalmu sevře v objetí</i>	<i>Юндэн Нансалмааг түшиж</i>
Yu'nden Samozřejmě, že budu zdrav, má milá! Jsem přece mladý muž! Má rada je Zůstaň a opatruj svou lásku!	Юндэн Мэнд явалгүй яах вэ дээ, хүү минь ! Идэр залуу байна шүү дээ, би чинь! Миний захих үг нь Янагаа сахиж суугаарай!
<i>Nansalmaa podává Yu'ndenovi tašku:</i>	<i>Нансалмаа Юндэнгийн богцыг авч өгөн</i>
Nansalmaa Šťastnou cestu, lásko má! Ať nehladoviš a nežízniš! Ať se rychle vrátíš! Dnem i nocí budu očekávat tvůj návrat!	Nansalmaa Өөрөө сайн яваарай! Өлсөж даарах бол уу даа! Үтэр түргэн ирэхий чинь! Өглөө үдэшгүй харуулдыя!
<i>Yu'nden obejmě Nansalmu:</i>	<i>Юндэн Нансалмааг тэвэрч</i>
Yu'nden Ačkoli jsou hory vysoké Nezastaví pohyb oblaků. Ačkoli vzdálenost je veliká Nerozdělí dvě duše.	Юндэн Уул өндөр боловч Үүл нүүхийг хорихгүй. Газар хол боловч Хоёр сэтгэлийг халхлахгүй.
<i>Nansalmě ukápne slzička, očka si suší kapesníčkem:</i>	<i>Нансалмаа бяцхан нулимс унагаан, алчуураа гарган нүдээ арчиж</i>
Nansalmaa S tím co tu necháváš si nedělej starosti! A brzo se vrať! Vzápětí po tvém příjezdu Vezměme se!	Нансалмаа Хойшоо зовох хэрэггүй! Хурдан ирэх хэрэгтэй! Хүрч ирсний дараа чинь Хоёулаа нийлэн сууя!
<i>Yu'nden vezme Nansalmin šátek, konejšivě:</i>	<i>Юндэн Нансалмаагийн алчуурыг авч аргадан</i>
Yu'nden Vydám se na dalekou cestu, Pojďme se políbit. Láska je těžká věc. Šátek je plný slz.	Юндэн Алсын замдаа зүглэе дээ Аль вэ хүүгээ үнсье дээ. Амраг гэдэг нь хэцүү юм. Алчуур дүүрэн нулимстай.
<i>Načež políbí Nansalmu, vezme brašnu a odjíždí. Nansalmaa zůstává na místě a dívá se za ním a a když Yu'nden zmizí z dohledu, znovu se posadí na kámen a utírá si slzy:</i>	<i>Гэж дуулж Нансалмааг үнсээд, богцыг аван одно. Нансалмаа хойноос нь харуулдан зогсох бөгөөд Юндэнг далд ороход мөн чулуун дээр сууж, нулимсаа арчин</i>
Nansalmaa Zamilovaná duše je místo, kam už se nic nevejde. Odloučení je těžká věc. Můj milý už je z dohledu Nezbývá mi než zůstat tu a koukat za ním. Ukotvená láska Je řetěz, který se nedá roztrhnout. Kdo ví, jestli se ještě setkáme. Sním o tom, že tě budu následovat. Kdyby mé dvě černobílé oči Kdyby už neviděly svého miláčka Srdce mé od lásky odloučené By steskem vyskočilo z těla.	Нансалмаа Хайртай сэтгэл зайгүй юм. Хагацах гэдэг нь хэцүү юм. Ханилсан хүү минь далд оров Харуулдаад хоцрохоос яах вэ дээ. Дассан сэтгэл гэдэг нь Тасдаж болдоггүй гинж юм. Дахиж хэзээ уулзанам. Дагаад явах ч юмсан уу. Хос алаг нүдэнд минь Хонгор зүрх минь үзэгдэхгүй Хонгороосоо салсан зүрх минь Хойноос тэмүүлэн гарах нь.

<i>Načež zničená Nansalma klesne, obejmě si hlavu rukama, opře ji o kámen a tiše sedí s pohledem do země. A v tu chvíli z prostředka vychází podél hor Balgan, drží flintu, kouká sem a tam, kde by zmerčil nějakou zvěřinu, zpívá:</i>	<i>Гэж дуулж байгаад, мууран унасан мэт болоод, толгойгоо тэврэн мөн л чулууг дэрлэж, доошоо харан чимээгүй сууна. Энэ үед дундад уулын дээгүүр Балган гарч ирэх бөгөөд буугаа барьж гөрөөс эрсэн байдалтайгаар ийш тийш ажиглан явж, ийнхүү дуулна.</i>
Balgan Severní vysoké hory Jaké jste to skvostné hory! Shromažďují se tu stáda zvěře Jaká to příjemná hora k lovu. Od útlého věku Jsem si jezdil kam jsem chtěl Jel jsem na rychlém koni Držel ostrou zbraň. V tomto mladém věku Byl jsem velmi zapálený Má hrdinnost a statečnost Nenechala uniknout ni tygra ni vlka.	Балган Арын өндөр уул нь Асар сайхан уул аа! Араатан гөрөөс сүрэглэж Агнахад бахтай уул аа. Өсөх бага наснаасаа Өөрийн дураар явлаа даа Хурдан морийг унаж Хурц зэвсгийг барилаа даа. Бага залуу нас минь Бадарч байгаа цаг л даа Баатар эрэлхэг надад минь Барс чоноос ч буцахгүй
<i>Načež dále prohledává okolí a zpívá:</i>	<i>Гэж ийш тийш ажиглан байгаад дахин ингээж дуулна.</i>
Balgan Lišek a vlků je přece plno Každý den by měl být úlovek Vyrazil jsem přece hned ráno Co je to dneska za den! Ani srnec se neukáže Veverku ani sysla jsme nepotkal Nohy své marně namáhal. Smutný jaký to jen den! Kdybych se vrátil Kdybych ani nevystřelil Zlé by to bylo znamení Střelím alespoň do vrby!	Балган Үнэг чоно олон сон Өдөр бүгд антай сан Өглөө эрт гарсан сан Өнөө яасан өдөр вэ? Гөрөөс мөрөөс ч үзэгдэхгүй Хүрнэ зурам ч дайралдахгүй Хөлийн гарз болсон. Хаашаа уйтгартай өдөр вэ! Бүхэл өдөр аваад Буу дуугаргалгүй буц юу Булай ёр байгаа даа Бургаас мургаасыг бууд юу
<i>Načež vystřelí směrem k vrbě stojící na svahu východní hory, u kamene ležící Nansalma překvapeně vyskočí, uvidí Balgana, který se znovu chystá vystřelit:</i>	<i>Гэж дуулж баруун уулын бэл дэх хайлаас уруу буудахад чулуу түшин хэвтсэн Нансалмаа цочин өндийхөд Балган харж /дахин буудахыг завдсанаа байж:</i>
Balgan Že by nějaká divoká zvěř? A podívejme, on je to člověk! Na tomto liduprázdném pustém místě Kohopak tady máme?	Балган Араатан гөрөөс болов уу Аль вэ хүн юм уу даа! Эзгэй хээр газарт Элэнцэг нь энд байдаг юм бэ?
<i>Načež zpěvák se vydá směrem k Nansalmě, Nansalma zůstává strachy stát a čeká, Balgan na ni pohlédne, usměje se a zpívá</i>	<i>Гэж дуулж Нансалмаагийн зүг очиход Нансалмаа айсан байдалтай зогсон хүлээж байх бөгөөд Балган Нансалмааг ширтэн инээж ийн дуулна</i>
Balgan V místě, kam ani noha nevkročí	Балган Хүн явдаггүй газар

<p>Kde jste se tu vzala? Se svou úžasnou krásou Musíte být Khurmastovou⁹ dcerou! Dívka, již jsem dříve neviděl Byla mi seslána nebesy Jak ideální je tvá podoba Musíš být duch vod a hor. Jsem otrávený a bez radosti, Nic jsem v horách neuložil. Nyní mi ale přeje štěstí Neb mi Lusové seslali svou dceru!</p>	<p>Хаанаас байгаа хүүхэн бэ? Гуа үзэсгэлэнг үзвэл Хурмаст тэнгэрийн дагина уу! Урьд үзээгүй бүсгүй Огторгуй тэнгэрээс заяав уу Өв тэгш сайхны чинь үзвэл Уул усны хувилгаан уу. Уулын гөрөөс олдохгүйд Урамгүй явсан юм сан. Зол заяа ирэхэд Лус охиноо хайрлав уу?</p>
<p>Nansalmaa vytřeští oči Nansalmaa Vzácný mladý hrdino, Jak jen se mylíš! Jsem jen obyčejné děvče. Co na tom, že jdu tudy. Skvělý lovče Není třeba tu zastavovat. Není tu nic než venkovské děvče. Pokračuj dále v lovu. Jaký jsi to drzý člověk? Neviděl jsi nikdy chudou dívku? Jakápak je to hra? Bylo by lepší dát se zase na cestu.</p>	<p>Нансалмаа Балганы өмнөөс их харж Нансалмаа Эрхэм залуу баатар Эдэж ташаарч байна уу даа! Энгийн нэг бүсгүй Энд явахад яадаг юм бэ? Гөрөөчин анчин эрхэм минь Хөндөлсөж зогсоод хэрэггүй Хөдөөний нэг хүүхэн байна. Гөрөөс ангаа эр л дээ. Яасан зүрхтэй хар хүн бэ? Ядуу бүсгүйг үзээгүй юу? Ямар учир тоглоно вэ? Явдаг замаараа яв л даа.</p>
<p>Načež zpěvák rovnou vyrazí a říká: Balgan Dívko zářící jako slunce Proč mě odmítáš? Osud již dávno rozhodl O našem zdejším setkání. Jsi jistě dcerou bohů? Mě nicotného na vědomí nebereš? Když mě tu necháš, co se mnou bude? Záříš jako měsíc. Zamiloval jsem se do tvé krásy. Zde si sedněme A uspokoj mou lásku.</p>	<p>гэж дуулж, шууд явах гэхэд Балган Наран гэрэлт охин оо Намайг юунд тэнснэм? Эртний хувь зохиолоор Энд учрах ерөөлтэй байжээ. Дээд орны дагина биз дээ? Өчүүхэн намайг тоохгүй үү? Орхиод хаашаа явна вэ? Сар шиг гэрэл чинь гялбаж байна. Сайхан өнгөнд чинь дурлаж байна. Саатаж энд сууж Санаа сэтгэлий минь хангана уу?</p>
<p>Načež zpěvák vezme Nansalmu za předloktí, Nansalmaa rozčileně spustí:</p>	<p>Гэж дуулж Нансалмаагийн тохой дээрээс татахад Нансалмаа уурласан байдал гарган</p>

⁹ Churmast, vládce všech bohů = Ahura Mazda, v zoroastrismu nejvyšší bůh dobra.

<p>Nansalmaa Když se na tebe, skvělý hrdino, podívám Jako vysoko postavený člověk vypadáš Když se ale podívám na tvou bezostyšnou povahu Jsi hlupák, nelišíš se od zvířete. Jestliže pocházíš z tohoto kraje Zkrot' svoje choutky. Jestliže jsi uprchlík v horách Jdi svou cestou. Když pohlédnu na tvou tvář Je to jak tvář lupiče z hor. Bojím se tě. Rychle mě pusť!</p>	<p>Нансалмаа Эрэлхэг баатрыг чинь үзвэл Эрхэм дээд хүн шиг Ичгүүргүй аашийг чинь үзвэл Эргүү мунхаг адгуус шиг. Айл аймгийн ах дүү бол Ааш зангаа татна уу даа. Уул талын оргодол бол Алс замаа хөөнө үү дээ. Харах царайгий чинь үзвэл Хад уулын хулгайч шиг. Чамаас би айж байна. Тавьж хурдан явуул!</p>
<p><i>Když dozpívá, vysmekne se ze sevření, ale když se má k odchodu, Balgan se hne, chytí Nanslamu a hlasitě se rozesměje</i></p>	<p><i>Гэж дуулж бармагц, гарыг алдуулан гэнэт зугатаахад Балган ухасхийн. Нансалмааг барьж аваад, ихэд чанга инээж</i></p>
<p>Balgan V rukou svého bratra Jsi stejná jako myš či krysa. Nejsem dnes bez kořisti Odvezu si tebe. Ty malé děvčátko Z Balganových rukou neunikneš. Až si tě odvedu domů Udělám tě svou chotí! Mám hojnost bohatství Myslel jsem, že se ožením. Pokud to nepůjde po dobrém Půjde to rozkazem!</p>	<p>Балган Ахынхаа гарын дор чин Оготно хулганатай адилхан шүү. Ангүй өнөө явсан биш Аваад чамайг явна даа. Бага жаахан охин чи Балганы гараас гарахгүй. Гэртээ чамайг аваачаад Гэргий болгож сууна даа! Эд хөрөнгө ч элбэг бий Эхнэр авахыг эрсэн юм. Эеэр эс болбол Эзний зарлигт хүргэнэ!</p>
<p><i>Balgan táhne Nansalmu směrem k hoře, Nansalmaa pláče, vedle západní hory se marně snaží uniknout z Balganových rukou, načež:</i></p>	<p><i>Балган, Нансалмааг чирч зүүн уул уруу явна Нансалмаа уйлах бөгөөд зүүн уулын хажууд Балганы гараас мултарч чадахгүй байх бөгөөд:</i></p>
<p>Nansalmaa Do lidské kůže zabalený Vztekly jsi stepní vlk Dokud mám hlavu na ramenou Nikdy mě nedostaneš! Ač je tvá troufalost velká Nenakloníš si mě. Jsem zasnoubená s mužem Je zbytečné vícekrát to zkoušet. Na tvou bledou tvář když se podívám Vypadáš jako divoké zvíře. Ačkoli jsou tvé schopnosti velké Mé odhodlání je pevné!</p>	<p>Нансалмаа Хүний арьсыг нөмөрсөн Хээрийн галзуу чоно чи Хүзүү толгой үргэлж байхад Чи намайг боолчлохгүй! Омог зан чинь хэцүү ч Ойртуулж намайг чадахгүй. Хэлэлцээ сүйтэй нөхөр бий Хэчнээн ороловч тусгүй. Зэвхий царайгий чинь харахад Зэрлэг араатан шиг үзэгдэнэ. Чиний чадал их ч Миний зориг хатуу!</p>

<p><i>Ve chvíli, kdy se Nansalmaa houževnatě snaží Balganovi uniknout, po úpatí západní hory přichází Horolmaa a když ty dva uvidí, pokradmu se blíží: „Balgane, co to děláš?“, zvolá nahlas, Balgan se ulekne, ve strachu nechává Nansalmu Nansalmou, a zmizí za horou. Nansalmaa se dívá na Horolmu, ani nehlesne a klesá k zemi. Horolmaa dojde až k Nansalmě a zpívá:</i></p>	<p><i>Нансалмаа зайлах гэхэд Балган тавихгүй зууралдан байх үед зүүн уулын дээгүүр Хоролмаа гарч ирэх бөгөөд тэр хоёрыг хармагц, сэмээр гэтэн ойртож “Балган яаж байгаа юм уу?” гэж чанга дуугарахад Балган цочин айсан мэт болон Нансалмааг орхиж уулын чанад уруу орж нуугдана. Нансалмаа, Хоролмаа уруу нэг хараад доош харан дуугүй доош сууна. Хоролмаа Нансалмаагийн дэргэд хүрч ирээд дуулна:</i></p>
<p>Horolmaa Už jsi poslala pryč svého chasníka? To se teda na cestě domů pěkně kurvíš! Kdopak že je tvůj miláček? To byla jen prázdná slova, že? Svého chlapce pošleš pryč A tady toho svádíš? Taková hanba Jaké jsi to děsné stvoření! Říkalas, že jste milenci To je ale pěkná lež! Kdyby ted' Yu'nden přišel Jak by asi vypadala jeho tvář? Styď se! Máš na obličejí jelení kůži?</p>	<p>Хоролмаа Хар хүнээ гаргаж өгөв үү чи? Харих замдаа завхайрч байна уу чи! Амраг гэсэн чинь аль вэ? Амны хоосон үг үү дээ? Өөрийн эрээ явуулаад Хүний эрийг эргүүлнэ үү? Ичгүүр сонжуураа асан Яасан муухай амьтан бэ? Хоёр нийлсэн амраг гэсэн Худал юм байж л дээ! Юндэнгээ хүрч ирэхэд нь Нүүрий нь яаж харах вэ! Ичиж байна уу чинь! Илэг нүүртээ наалгав уу чи?</p>
<p><i>Načež pozvedne Nansalminu hlavu, Nansalma se rozčílí, praští Horolmu a zpívá</i></p>	<p><i>Гэж Нансалмаагийн толгойг өргөхөд, Нансалмаа уурган нударч аваад дуулна</i></p>
<p>Se zlým co se vlkem spojila Potulná čubkas ty? Vezmi si svého vychytralého Balgana A rychle zmiz! Balgan je jako medvěd A ty jsi bestie! Zostuzujete moje jméno A trápíte mě. Jestli mám umřít, tak spravedlivě. Nic zlého mi provést nezvládnete. Špinaví hnusní psi Hned a rychle zmizte!</p>	<p>Зэрлэг чонотой таарсан Золбин гичий ирэв үү чинь? Зальхай Балганаа аваад Зайлж түргэн өгөөч! Баавгай гөрөөс шиг Балган Балмад хүүхэн та хоёр! Ариун нэрий минь бузарлаж Алд биеийг минь зовоож байна. Үхэвч журамтай үхнэ. Өшөөлөөд та нар чадахгүй. Өлөгчин муусайн нохойнууд Үтэр түргэн тонил!</p>

<p><i>Načež odstrčí Horolmu, ta: „Člověk co má strach rozbíjí jurtu, člověk co je zahanben, zabíjí“, říká. „Ty si na mě budeš dovolovat!“, vyjede po ní, ale když shodí Nansalmu na zem, zezadu přijíždí Balgan: „Ty seš mi ukradená, co tady trápíš moji ženu?“, nakopne Horolmu a strčí ji směrem od hory a v tu chvíli Nansalmaa vstává, má se k útěku, když v tom ji Balgan chytí za ruku, hlasitě zvolá: „Tak a teď budeš má“, naloží Nansalmu a klusem klesá z hor.</i></p>	<p><i>Гэж Хоролмааг түлхэхэд Хоролмаа Айсан хүн айл эвдэнэ, ичсэн хүн, хүн ална” гэж чи бас надад хүрнэ гэнээ гэж давшилж. Нансалмааг татаж унагаахад, Нансалмаа түүний хүчинд дийлэгдэн дуу алдан унахад Балган цаанаас гарч ирэн “Чи надад хамаагүй, миний эхнэрт чи юунд халднам” гэж Хоролмааг уулын хажуу уруу түлхэн унагах бөгөөд энэ завсар Нансалмаа босон харайн явах гэтэл Балган Нансалмаагийн гар дээрээс барин авч “Чи одоо миний болсон” гэж чанга хэлж хөтлөн уулнаас буух үед хөшиг хаана.</i></p>
<p><i>Opona.</i></p>	<p><i>Хошиг</i></p>
<p>II. DĚJSTVÍ</p>	<p>II. ҮЗЭГДЭЛ</p>
<p><i>Na úpatí západní hory na kameni, klátí nohama a smutně pozoruje hory na západě a severu, pozoruje horizont, je naměkko, smutná koukaje sem a tam zpívá:</i></p>	<p><i>Зүүн уулын энгэр дээр Нансалмаа нэг чулуу сандайлан сууж баруун ба хойд уулын тийш байн байн ширтэж холын бараа харсан янзтай болоод уярсан байдлаар гиюүрч ийш тийш харан ийн дуулна.</i></p>
<p>Nansalmaa: Dívám se z vysoké hory Ne a ne vidět horizont. Z uplakaných očí mých tryskají slzy Mé zamilované srdce touží. Čekám ve dne v noci, Jestli můj milý nepřijde Kdyby se uspíšilo naše setkání Moje plíce a srdce jsou podrážděné. Kéž bych byla jako vrabec! Kéž by mi narostla dvě křídla! Za ním bych přiletěla A vypověděla mu všechno trápení. Uběhly dva měsíce! Co se stalo, drahý můj? Padla jsem do cizích rukou. Kéž bys rychle přijel a odvezl mě.</p>	<p>Нансалмаа Өндөр уул дээрээс ширтэвч Холын бараа харагдахгүй. Нулимстай нүд минь мэлмэрч Янагийн зүрх минь тэмүүлнэ. Өдөр шөнөгүй хүлээвч, Сэтгэлийн хүү минь ирэхгүй Учирч уулзахыг яарахад Уушги элэг минь догдолно. Болжмор шувуу ч болоосой! Хоёр жигүүр ч ургаасай! Хойноос нь нисэж очоод Хамаг зовлонгоо тоочих юмсан. Хоёр сар ч шахлаа даа! Хонгор хүү ч яав даа! Хүний гарт орлоо шүү. Хурдан ирж аваасай.</p>
<p><i>Načež Nansalmaa zpívajíc vytáhne kapesník, osuší slzy a s neustále upřeným pohledem zpívá:</i></p>	<p><i>Гэж дуулж, алчуур гаргаж, нулимсаа арчин, бас өндийн ширтэж ийнхүү дуулна.</i></p>

<p>Nansalmaa Moje vysněná láska se ne a ne objevit Kdy se tu ukáže, nevím. Vydat se za ním nedokážu Jsem to ale chuděra! Člověk jako Mangas, jako lidojed Si mě chce vzít! Ty tam někde jsi a Netušíš o nečekaném trápení. Ten prohnaný odporný Balgan Se mě pořád snaží zlomit. Zoufale žádaný Yu'nden Ve snu se neukáže. Sprostý netvor Balgan Co jestli sem přijde? Jsem jako myška Kam já se teď poděju?</p>	<p>Нансалмаа Хүссэн хүү минь харагдахгүй Хэзээ ирэх нь сураггүй. Хойноос нь явах чадалгүй Хөөрхий би чинь яах билээ! Мангас махчин шиг хүн Намайг авах гэж байна шүү! Санамсаргүй зовлонг Санаандгүй явна уу чи. Зальхай жигшүүртэй Балган Цаг ямагт эргүүлдэнэ. Зовниж хүссэн Юндэн минь Зүүдэнд эс үзэгдэнэ. Балмад араатан шиг Балган Бас хүрээд ирэх болов уу? Оготно мэт би чинь Одоо хайчих билээ дээ</p>
<p><i>Hásledně Nansalmaa několikrát vzdychne, dívaje se dolů</i></p>	<p><i>Гэж дуулаад нэг зэрэг санаа алдаад, уруу харан</i></p>
<p>Nansalmaa Než vlízt do vlčí tlamy Radši se vydám na nebezpečnou cestu. Jestli se s tebou nesetkám, tak umřu To bych naneštěstí nevydržela. Veverky na stromech v horách Jsou-li spatřeny, jsou uloveny. A mě, nešťastnou Llitují jen slzy. <i>(vzhledne)</i> Jemný podzimní vítr Rozhoupáváje vše věje. A já, mladičká V něm naříkám. Když vracejí se husy Kdákaje přistávají. A má láska Yu'nden Proč se nevrací?</p>	<p>Нансалмаа Чонын аманд орсноос Зуурдын замыг хөөмөөр. Чамтайгай уулзалгүй үхэхэд Даанч түвдэж чадахгүй. Уул ой дахь хэрэм нь Анчин учрахаар бүлтэлзэнэ. Гачигдсан бүсгүй намайг Ганцхан нулимс хөөрхийлнөм. <i>(дээш харж)</i> Намрын хонгор салхи нь Найган ганхан салхилна. Насан бага би чинь Түүний дотор гасална. Галуу шувуу хүртэл Ганганаж гунганаад буцаж байна. Хайрт амраг Юндэн минь Харьж ирэхгүй яав?</p>
<p><i>Načež Nansalmaa smutně těká pohledem sem a tam, v údolí mezi východní a severní horou začíná být nezřetelně vidět pomalu přijíždějící Damdin, když Nansalmaa pohlédne na obzor, probere se a skoro vyskočí:</i></p>	<p><i>Гэж дуулан гуниглан ийш тийш ажиглан байтал баруун ба хойд уулын завсраар Дамдин алгуураар сүүмэлзэн гарч ирэх холын барааг Нансалмаа хараад нэлээд сэргэсэн байдалтай болж дээш босон</i></p>
<p>Nansalmaa Mezi dvěma horami Copak je to na obzoru? Není to můj Yu'nden? Jak jde ale pomalu?! Vprostřed zlaté cesty Co je to na obzoru? Přijde můj miláček?</p>	<p>Нансалмаа Хоёр уулын хоорондох Холын бараа юу вэ дээ? Юндэн минь үгүй болов уу? Яасан амархан явдаг юм бэ?! Алтан замын дундах Алсын бараа юу вэ дээ? Амраг хүү минь ирнэ үү?</p>

Vypadá jako on!	Адилхан ч юм шиг харагдана
<i>Načež si začne upravovat čepici a dél</i>	<i>гээж дуулаад малгай дээлээ засан хөдөлж</i>
Nansalmaa Má stejný vršek čepice Možná, že to přišel můj milý Moje slunce již určitě vyšlo Bylo nám přáno se ve zdraví setkat.	Нансалмаа Малгайн орой нь адилхан байна Магад хүү минь ирлээ шүү Миний нар ч гарлаа шүү Мэнд уулзахын ерөөл байжээ.
<i>Vykročí kupředu a mává</i>	<i>Гээж дуулаад урагш алхалж даллан</i>
Nansalma Jed' honem ke mně! Tvá Nansalma čeká! Rychle si mě vezmi! Chtěla bych se s tebou rychle vrátit domů.	Нансалмаа Нааша хурдан яваач! Нансалмаа чинь хүлээж байна! Намайг бушуухан аваач! Чамтайгаа түргэн харих юмсан.
<i>Nansalmaa se zpívaje blíží a zdraví jezdce, Damdiin se za ní též otočí a blíží se, ale když Nansalmaa uvidí, že to není Yu'nden, zklamaně zůstává stát. Damdiin přijede až k ní řka: Říká se, že osud muže je v divočině, co je to za dívku? Co jsi na mě volala? Kdopak jsi? Načež Nansalmaa bojácně vstane:</i>	<i>Гээж дуулан тосож ойртоход Дамдин цаанаас бас ойртож ирэхийг Нансалмаа үзээд хараахан Юндэн бус мэт болоход цочих мэт болон урамгүйгээр ухран зогсоход Дамдин дэргэд нь ирж “Эр хүний заяа эзгүй хээр гэгчээр энэ бүсгүй чинь юу вэ? чи юунд дуудав, Яаж яваа хүн бэ? Гэхэд Нансалмаа айсан байдалтайгаар зогсож:</i>
Nansalmaa Volala jsem na člověka, se kterým jsem si vás spletla. Čekala jsem na člověka, co má přijet z města.	Нансалмаа Би хүн андуураад дуудав Хүрээнээс ирэх хүнийг хүлээсэн юм.
<i>Damdiin nejdříve podiví a pak zachmuřeně praví</i>	<i>Гэхэд Дамдин ихэд гайхсан байдалтайгаар ширүүн харж</i>
Damdiin Tak to já jedu z města Na jakéhopak člověka jsi čekala? Kde by měl být?	Дамдин Тэгвэл би хүрээнээс явна Ямар хүнийг хүлээсэн юм бэ? Тэр хүн чинь хаа яваа юм бэ?
Nansalmaa slabě Kam jel to nevím. Už to budou dva měsíce, co odjel do města. Měl by se vrátit každým dnem. Yu'nden je to, obyčejný mladík. Asi jste na něj nenarazil, že!	Нансалмаа сулган Хаа явааг мэдэхгүй. Хүрээ ороод хоёр сар болж байна. Өнөө маргаашгүй ирэх болсон юм. Юндэн гэж нэг залуу хар хүн бий. Харин та тохиолдсонгүй биз дээ!
<i>Načež Damdiin pokýve hlavou: „Yu'nden říkáš! Myslíš syna kováře Cenda?“, a Nansalmaa má radost, že se něco dozví a radostně pokračuje: „Ano ano, setkali jste se? Kde se nalézá?“, řka, Damdin se zamračí: „Ty jsi děvče od Nadmina, že? Říká se, že ses stala Balganovou ženou. Co chceš s Yu'ndenem? Odkud by jako měl hned přijet?“, praví a uštědrí Nansalmě nepřátelský pohled, beze slova odjíždí za západní horu. Nansalmaa zůstává, usedá zpět na onen kámen a plačíc zpívá:</i>	<i>Гэхэд Дамдин толгой дохиж “Юндэн гэнээ! Цэнд дархны Юндэн үү” гэхэд Нансалмаа сураг дуулах нь гэж санаж, баярласан янзтайгаар “Тийм, тийм, уулзсан уу?” Хаана явна вэ?” гэсэнд Дамдин муухай харж “Чи чинь Надмидын хүүхэн биз дээ? Балганы эхнэр болсон гэж дуулдах ч билээ. Юндэнгээр яах гэсэн юм бэ? Тэр хаанаас мөд ирэх юм бэ?” гэж ширэв татан өөр үггүй шууд зүүн уулын араар орон одов. Нансалмаа хоцорч, даруй өнөөх чулууг түшин сууж, уйлан дуулна</i>

<p>Nansalmaa Když jsem uviděla jeho siluetu Běžela jsem s radostí, že bych létala A byl to někdo cizí Jaké to má zajímavé informace! Když slyším podezřelá slova Napadá mě všelicos. Objevily se snad nějaké překážky? Změnil snad Yu'nden názor? Jak běží čas Začnou o mně říkat, že jsem Balganova žena A milý můj, jenž slíbil, že se se mnou ožení Že by se už nevrátil? Jako koloušek, který zůstane ve stepi pozadu Je tohle stejná útrpná smrt. Mladého mého věku Je toto snad osud? Jak se mám vrátit domů? Za kým bych šla? Než abych byla uchválena Balganem Je lepší umřít ve stepi. Abych se setkala se svou láskou Toulám se údolím mezi horami. Než se setkat s tím, co si mě chce koupit Necht' mě sežere divá zvěř!</p>	<p>Нансалмаа Холын барааг хараад Хөлгүй баярлан гүйсэн минь Харийн хүн болоод Харин жигтэй яриатай! Сэжигтэй үг дуулбал Сэр сэр бодогдоно. Саад тотгор тохиолдов уу? Санаа сэтгэл нь хувирав уу? Байсаар байсаар байгаад Балганы эхнэр гэгднэм Богтолж хэлэлцсэн хүү минь Буцаж ирэхгүй болов уу Талд хоцорсон янзага шиг Тарилж үхэх нь энэ дээ. Залуу бага насны минь Заяа ерөөл яав Гэртээ хариад яах вэ дээ. Хэнийг гэж очих вэ дээ. Харгис Балганд баригдсанаас Хээр үхсэн нь дээр дээ. Амраг хүүтэйгээ нийлэх гэж Уул жалганд тэнүүчилнэ. Авилгач этгээдэд учирснаас Араатан гөрөөсөнд идүүлье!</p>
<p><i>Nansalmaa jde a v jednom údolí západní hory se zhrouť k zemi. A v tu chvíli přijíždí podél východní hory Yu'nden, přijíždí pomalu směrem k Nansalmě a zpívá</i></p>	<p><i>Гэж дуулан явж зүүн уулын нэгэн жалганд муужран унана. Гэтэл Юндэн баруун уулын дээгүүр ирэх бөгөөд Нансалмааг эрсэн байдалтай ийн дуулна</i></p>
<p>Yu'nden Když vrátil jsem se z dálky Láska má tu nebyla. Když jsem se ptal místních Řekli, že zmizela. Jestli není naživu Rád bych viděl její tělo! Jestli byla vystavená tvrdému nátlaku Ze všech sil bych bojoval! Slzy barevných očí Sušil jsem, když jsme se loučili! Jestli změnila názor Chtěl bych s ní vyměnit pár slov. Když jsem jel do daleka I když jsem byl soužen horkem a zimou Na to, jak uspořádám svatbu Se svou milou jak budu šťastný jsem myslel. Samotné dva milence Rozdělit nemá smysl. Jestli mě opustilo štěstí Tím to všechno bude!</p>	<p>Юндэн Аянаас ирэхэд Амраг хүү минь үгүй шүү. Ах дүүгээс асуувал Алга болсон гэнэ шүү. Үхэж үрэгдсэн бол Өөрийн нь хүүрийг үзэх юмсан! Хүнд дарлагдсан болбол Хүч чадлаараа тэмцэх юм сан! Алаг нүдний нулимсаа Арчин байж салсан юм сан! Ааш зан нь хувирсан бол Арав таван үгийг солих юм сан. Холын газар явахад Хүйтэн халуунд зүдэрсэн ч Хурим найрыг хийгээд Хүүтэйгээ жаргахыг бодсон сон. Хосгүй хоёр амраг Холдож салах учиргүй сан. Хувь заяа минь орхиход Ийм хэрэг болдог уу!</p>

<p><i>Yu'nden zpíváje jede podél hory a křížuje místa, kudy před ním procházela Nansalmaa, přijíždí k noze východní hory, zezadu ji objíždí a přijíždí po její západní straně. Mezitím také Nansalma leží zhroucená v onom údolí, načez z lesíka na západní hoře vyleze divoké prase, přijde k Nansalmě, čmuchá kolem dokola, takhle uběhne pět minut, než ho Nansalmaa zaregistruje, načez se probere, vyděšená vyskočí a v tu chvíli Yu'nden přijíždí zpoza hory, a jakmile uzří stejné zvíře, vytahuje zbraň a střílí. Zvíře klesne, Yu'nden k němu přijíždí držíc zbraň, Nansalmaa je vyděšená, jelikož si myslí, že podruhé přijíždí Balgan a utíká pryč, Yu'nden zjistí na čem je a volá: „Nansalmo, Nansalmo“, Nansalmaa se otočí, shledá, že to je Yu'nden, rozpráhne ruce a spěchá Yu'ndenovi vstříc a omdlivá. Yu'nden k ní seskočí, skloní se k její hrudi, pofouká jí hlavu a zpívá:</i></p>	<p><i>гээж дуулан, уулан дээгүүр буюу урьд Нансалмаагаас салсан газраараа явж байгаад зүүн уулын ёроолд орж, хойд уулын зүүн талаар явчина. Энэ завсар Нансалмаа мөн жалганд унасан хэвээр байх бөгөөд гэтэл зүүн уулын модон дотроос нэг зэрлэг гахай ирэн Нансалмаа дээр очиж эргэн тойрон шиншин, таван минут хэртэй болоод идэхийг завдахад Нансалмаа сэргэн цочин сандран өндийж, айн байх ба нэлээд байх үест Юндэн хойд уулын баруун дээгүүр гарч ирээд юуны урьд тэрхүү гахайг хармагц буугаа аван буудна. Гахай унмагц Юндэн буугаа барин хүрч ирэхэд Нансалмаа нэгд айсандаа хоёрт Балганыг ирэв гэж бодсондоо зугтана. Юндэн таниад “Нансалмаа, Нансалмаа” гэж дуудахад сая эргэн гэдрэг харан Юндэнг таниад гараа сарвайхад Юндэн яаран очиж тэврэн авна. Нансалмаа бас муужран унана. Түүнээс Юндэн газар сууж Нансалмаагийн цээжийг өвөр дээрээ түшүүлэн тавьж толгойг нь илэн үлээх бөгөөд Юндэн ийн дуулна:</i></p>
<p>To, že jsi zmizela Bylo mi jako bych měl umřít. Na opuštěné liduprázdné místo Proč jsi přišla? Doma nejsi Zprávu nenecháš A vyrazíš do liduprázdné stepi Ležíš tady, co to znamená?</p>	<p>Алга болоод олдохгүйд чинь Амь тэмцэн явна шүү. Аглаг хээр газар Яагаад хүрч ирэв? Гэр орондоо байхгүй Хэл мэдээ орхихгүй Хээр талд ирээд Хэвтэж байх чинь юу вэ?</p>
<p><i>Yu'nden vezme Nansalmu za ruku, Nansalmaa plačky</i></p>	<p><i>Гэж дуулж Нансалмаагийн гарыг барихаар, Нансалмаа уйлан</i></p>
<p>Nansalmaa Protože ses nevracel Myslela jsem na různé věci. Trpíc a nařikajíc tebe postrádaje Takto v pustině ležím. Tvá slova, že se rychle vezmeme Bála jsem se, že byla prázdná. Protože jsem pod tlakem a v rozepři Udělal jsem tvrdé rozhodnutí.</p>	<p>Нансалмаа Эргэж ирэхгүйд чинь Элдвийн юм бодлоо. Энэлж шаналж гачигдахдаа Ингэж хээр хэвтнэм. Хурдан нийлж суух гэсэн Хоосон болохоос айв. Хавчигдаж цухалдахдаа Хатуу зориглохыг шийдэв</p>
<p><i>Yu'nden vypadá překvapeně a odpovídá:</i></p>	<p><i>Гэж дуулахад Юндэн гайхсан байдал гарган:</i></p>
<p>Yu'nden Trápili tě rodiče? Přišly snad nemoci a neštěstí? Sváděl tě snad někdo jiný? Řekni mi to upřímně. Jestli tě někdo cizí obtěžoval Tak já tě pomstím!</p>	<p>Юндэн Эцэг эх нь зовоов уу? Өвчин гамшиг тохиолдов уу? Энэ тэр эргүүлдэв үү? Эрээгүй надад хэлээч. Харь этгээд зовоосон бол Хариу өшөөг авьяа!</p>

Jestli mě stále miluješ Rozdrtím i skálu!	Хайртай хэвээрээ бол Хад чулууг хагална.
Nansalmaa Od té doby, co jsi, lásko, odjel Potkalo mě hrozné trápení. Nemohla jsem se tě dočkat Seděla jsem na horách a vyhlížela tě. Ode dne, kdy jsem tě vyprovodila Se tu objevil krutý člověk. Chtěl mě dostat do své moci a vzít si mě Jedině na tebe nedočkavě čekám!	Нансалмаа Амраг чамайг явснаас Айхтар зовлонд учирлаа. Арга ядаж хүлээхдээ Уулан дээр ширтэн сууна. Гаргаж өгсөн өдрөөс чинь Харгис хүн тохиодлоо. Гартаа оруулж авах гэхэд нь Ганцхан чамайг харуулдлаа!
<i>Oba se obejmou, uklidní se a Yu'nden dále zpívá:</i>	<i>Тэр хоёр харилцан тэврэлдэж нэлээд тайтгарсан байдалтай байх бөгөөд Юндэн ийнхүү дуулна</i>
Yu'nden Dvě duše se setkaly! Nadcházející problémy snadno vyřešíme. A nad různorodou šikanou Mužskou silou zvítězíme. Jestliže se milujeme Jsou plíce a srdce jedno. Až budeme volní a klidní Postaráme se o svatbu.	Юндэн Хоёр бие учирлаа даа! Хойчийн зовлон гайгүй биз дээ. Элдэв дарлах гэвэл дээ Эр чадлаар тэмцэнэ. Амраг сэтгэл байвал даа Уушги зүрх нэг шүү дээ. Уужим тавиун байгаад Ургийн хэргээ гүйцэтгэе.
Nansalmaa (Radostně) Vypovím-li ti to, co mě potkalo A ty to pochopíš. Měl bys dát pozor Abys nespádl do vlčí tlamy. Toužím po tobě a tebe miluji Budu tě následovat v dobrém i zlém A odvedu si tě k sobě domů Teď už se od tebe nehnu.	Нансалмаа (баярын байдал гарган) Учирсан зовлонг тоочвол Ухааран мэдэж аваад. Чонын аманд хавьтуулахгүйг Чи мэдэх хэрэгтэй шүү. Хүсэл сэтгэл чам дээр Хүйтэн халуунд дагана Өөрийн гэртээ аваачна Одоо чамаас хагацахгүй.
<i>Načež Yu'nden si opře hlavu o Nansalminu hrud', společně:</i>	<i>Гэж Юндэн, Нансалмааг өвөр дээрээ суулган толгойг илэн хоёул:</i>
(Yu'nden a Nansalmaa společně zpívají) Dvě spojené duše Jsou jako tisíc lanů zlata Když naše láska bude dost pevná Nedostane se tam ani špička jehly. Když vychází zlaté slunce Je lucernou vzduchu a oblohy A ty má milovaná Jsi mou opravdovou lucernou.	(Юндэн Нансалмаа хоёулан дуулах нь) Нийлсэн хоёр сэтгэл нь Мянган лангийн алт шүү Зайгүй хатуу нягтад нь Зүүний үзүүр орохгүй. Алтан наран мандах нь Агаар тэнгэрийн дэнлүү Амраг хонгор хүү минь Ёстой миний дэнлүү.
<i>Sedí v obětí, načež</i>	<i>Гэж тэврэн суух бөгөөд</i>

<p>Nansalmaa Rozdělit se na okamžik Zdá se mi jako tisíc let Má ubohá hladovějící duše Tím, že tě vidí, je naplněna. Barvu nefritového kamene Nic nezastíní Zamilované Nelze odloučit.</p>	<p>Нансалмаа Эгшин зуур хагацахад Мянган жил шиг санагдана Өлссөн хөөрхий сэтгэл минь Чамайг үзэхээр цадна. Хас чулууны өнгийг Харлуулж юу ч чадахгүй Хайртай амраг хүнийг Хагацуулж хэн ч дийлэхгүй.</p>
<p><i>Během zpěvu se vedle dvojce najednou vynoří Balgan, vypadá divoký a nesmiřitelný, s ošklivým pohledem skočí směrem k Nansalmě a zpívá</i></p>	<p><i>гэж дуулж байх үед тэр хоёрын хажуугаас Балган гэнэт гарч ирэв, догшин байдлаар эсрэг хандан, муухай харан Нансалмаа руу давшилж ийн дуулна</i></p>
<p>Balgan Přijel jsem přijel a ty nikde A ty jsi přitom byla tady! Na celém celičkém světě Z mých rukou neunikneš. Že se táhneš s tímhle člověkem To chceš v týhle pustině umřít? I kdyby si tě koupil Ať hned zmizí!</p>	<p>Балган Эрээд эрээд олдохгүй Ингэж харин байна уу чи! Орчлон ертөнцийн дээр Миний гараас гарахгүй чи. Энэ муу эрээ дагаж Эзгүй хээр үхнэ үү чи Худалдаад чамайг авсан ч Хурдан бушуу явтугай!</p>
<p><i>Načež se v pobouřený Yu'nden trochu narovná, mračí se a myslí na boj, Nansalmaa vztekle:</i></p>	<p><i>Гэж загнахад Юндэн бяцхан өндийн муухай харж тэмцэлдэхийг бодсон янзтай байх бөгөөд Нансалмаа уурлан ингэж дуулна</i></p>
<p>Nansalmaa Jak do lidské kůže zabalený Jak kdyby měl vlčí hlavu. Vidíte toho člověka? Tvoje útlaky už pominuly! Hodně rychle se ztrat'! Zmiz z blízkosti lidí Připoj se k vlčí směčce!</p>	<p>Нансалмаа Хүний арьсыг нөмөрсөн Чонын толгой дуугүйгээр. Энэ хүнийг харж байна уу! Чамд дарлагдахыг өнгөрсөн! Бушуу түргэн далд ор! Хүний хажуугаас зайлж Чонын сүрэгтээ нийл!</p>
<p><i>Balgan se vrhne dopředu a vyrazí ku Nansalmě, ta uskočí za Yu'ndena. Yu'nden se chystá vrhnout na Balgana, ale ten popadne větev, co leží vedle, praští s ní Yu'ndena do hlavy až upadne a řítí se směrem vedle hory. Balgan popadne vzlykající Nansalmu a táhne ji za sebou. Yu'nden se zatím zastaví až na úpatí hory, kde zůstane ležet a v té chvíli zpoza západní hory přichází KHorolmaa nesouc dva kýble, po krůčkách se přibližuje k prameni a cestou zpátky uvidí Yu'ndena, všeho nechá, položí kbelíky, přijde k Yu'ndenovi: „Yu'ndene, Yu'ndene, co se stalo? Spadl jsi z koně?“ volá, zkouší mu zatlačit na hrud', Yu'nden se trošku pohne, Horolmaa hned zaklekne a na jeho zranění hlavy pokládá z náprsenky vytáhnutý bílý</i></p>	<p><i>Балган ухасхийн Нансалмаа руу дайрмагц Нансалмаа Юндэнгийн ар тийш бултана. Юндэн Балган руу хөдлөхийг завдтал Балган хажууд байсан нэг модыг авч Юндэнгийн толгойг цохиход Юндэн унаж уулын хажуу уруу ойно. Балган Нансалмааг барин авч, уйлуулан чирч одно. Түүнээс Юндэн уулын бэлд унаад ухаангүй хэвтэж байх бөгөөд энэ үед зүүн уулын араас Хоролмаа хоёр хувин барьж алгуурхнаар булаг дээр очиж ус аваад буцах замдаа Юндэнг үзэж цочин зайлмаар болсноо байж хувинтай усаа тавин түүний дэргэд очин “Юндэн, Юндэн, яасан? Мориноос ойчсон юм уу” гэж өвчүүн дээр нь дарж үзэхэд Юндэн өчүүхэн хөдөлж байхад Хоролмаа даруй сууж толгойн шархыг нь өврөөсөө</i></p>

<i>hedvábný šátek, položí jeho hlavu na vlastní hrud' a zpívá:</i>	<i>цагаан дурдан алчуур гарган боож толгойг нь өөрийн өвөр дээрээ тавьж ийнхүү дуулна.</i>
<p>Horolmaa Už dlouho jsem po tobě toužila A netušila jsem, že se setkáme teď. Jestliže se takto setkáváme Je to dílem osudu. To, že jsi velkolepě skvělý muž Se proslýchá celým krajem. Když pohlédnu na tvou tvář Není pochyb o tom, že je to pravda! S hlubokýma černýma očima S bílými zuby Synu kováře Cenda Jak krásný ses narodil. Krásný urostlý muži S širokým černým obočím Vlastní země jsi, Yu'ndene Zrozená nádhera. Když jsem viděla v dálce tvou siluetu, užasla jsem. Když jsem pohlédla na tvou tvář, zamilovala jsem se. Až se probereš Povím ti svůj úmysl. Jak tomu osud a štěstí chtělo Potkali jsme se v klidu a míru. Probud' se a vstaň Vypovím ti svou zamilovanost!</p>	<p>Хоролмаа Эртнээс чамайг хүссэн сэн Одоо учрахаа мэдсэнгүй. Ингэж уулзахыг үзвэл Ерөөл заяатай юмсанж . Жавхлантай сайхан эр гэж Засаг хошуугаар хэлэлцсэн. Царай зүсийг үзвэл Дамжиггүй үнэн юм л даа! Давхраатай хар нүдтэй Тас цагаан шүдтэй Дархан Цэндийн Юндэн чи Давуу цэвэрхэн төржээ. Өслөг гуалаг нуруутай Өргөн хар хөмсөгтэй Өөрийн нутгийн Юндэн чи Үлэмж сайхан төржээ. Бараагий чинь хараад бахардсан юум Царайгий чинь хараад баярлаж байна Ухаан орч сэргээч Уг санаагаа илтгэе. Тавилан ерөөл байснаас Тавтай сайхан уулзлаа. Дээшээ сэргэж босооч Дурласан сэтгэлээ сонсгоё!</p>
<i>Načež nemůže s Yu'ndenem pohnout a tak ho hned položí tak, aby měl pohodlí, vstane, přinese jedno vědro s vodou, rozepne Yu'ndenovi knoflíky a rychle ho postříká a zároveň ho políbí. Yu'nden následně sténaje pomaličku nabývá vědomí, zamrká, položí hlavu na podušku, vezme Horolmu za ruku: „Nansalmo“ volá a znovu a znovu ohmatává Horolminu ruku, načež Horolmaa ho se poleká a řekne (protože neví, co říct): „Dobré to je, dobré“, říká. Poté se Yu'nden úplně probere, vstane a zírá na Horolmu: „Co jste zač? Co je s Nansalmou?“, ptá se.</i>	<i>гээж дуулаад Юндэнг хөдөлгөн ядах бөгөөд даруй аятайхан хэвтүүлэн босож нэг хувинтай ус авчирч түүний товчийг тайлж энгэрийг яран ус шүрших бөгөөд бас хажуугаар нь үнсэж байна. Гэтэл Юндэн алгуураар аан уун гээж ярагласаар сэргээж, нүд аниатайгаар дэрлэж хэвтсэн Хоролмаагийн гарыг барьж илэн “Нансалмаа” гэж дахин дахин тэмтрэх бөгөөд үүнд Хоролмаа их цочсон янзтайгаар дэмий л “Зүгээр зүгээр” гэнэ. Гэтэл Юндэн бүрмөсөн сэргэн өндийж Хоролмааг ширтэн “Та юун хүн бэ? Нансалмаа яасан бэ?” гэхэд</i>
<p>Horolmaa Nansalmu já neznám Zato vás, tady, bezvládného Probudila jsem vás. A kdybyste nepohrnuhl S mou maličností byste se neseznámil? Ačkoli vás znám už odnepaměti Ještě jsem vás neviděla tváří v tvář.</p>	<p>Хоролмаа Нансалмааг би мэдэхгүй Харин таныг энд ухаангүй Хэвтэж байхад нь би тэнхрүүлэн сэрүүлэв. Хэрэв жигшихгүй бол Өчүүхэн надтай танилцах болов уу? Би таныг хэдийнээс таних боловч ийнхүү Нүүр учирч явсангүй.</p>

Zpadl jste z koně nebo co se stalo? Yu'nden (vděčně) Vy jste ale hodná Kdybyste mě nazachránila Byl bych v liduprázdné pustině Asi nejspíš umřel. S mou snoubenkou Když jsme spolu seděli Člověk, kterého vůbec neznám Mě nečekaně napadl. Jaké je jméno této skvělé dívky? Kdepak bydlíte? Později se vám odvděčím.	Та мориноос ойчсон буюу яасан бэ? Юндэн (талархан) Та намайг сайн хүн бэ, хэрэв Та намайг авран сэргээсэнгүй бол Би эзгүй хээр газар Аягүй бол үхэж үрэгдэнэ. Өөрийн сүйтэй хүүхэнтэй Хамтран сууж байхад Нэг үл таних хүнд Санамсаргүй жанчигдав. Эрхэм бүсгүйн нэр хэн бэ? Гэр хаана вэ? Хожим ачийг хариулья гэхэд.
<i>Horolmaa, velmi potěšená s úsměvem na tváři zpívá:</i>	<i>Хоролмаа, ихэд баярлан инээмсэглэх царай гарган ийн дуулна</i>
Horolmaa Šťastnou tou rukou osudu Jsme se setkali! Vás bezvládného probudit Bylo mi potěšením. S vámi, skvělý člověče Takto se seznámit je požitek. Tam v mé jurtě kdybyste se zdržel Mohla bych se o vás postarat!	Хоролмаа Учрал ерөөл байснаас Уулзаж тохиолдсон нь энэ биз! Муужирсэн таныг сэргээх нь Мөхөс миний сэтгэл ээ. Эрхэм хүн тантай Ингэж танилцах хишиг байжээ. Доодын гэрт саатаж Тэнхээ тамираа сувилна уу?
Dozpívá (Yu'nden a vstane) Za vaši laskavost vám, dívko Ze srdce děkuji. Nezjevíte vaše jméno a místo, kde bydlíte? Později bych vás navštívil. Za péči vašich jemných rukou Rád bych se odvděčil. Jste mým drahým přítelem Odvděčím se vám za vaši laskavost.	Гэхэд (Юндэн өндийж) Эелдэг сэтгэлт охин таны Энэрч үзсэнд баярлана. Гэр нэрээ хэлж өгнө үү? Хожим айлчлан очъё. Зөөлөн хөнгөн гараараа Илж сувилсанд талархана. Эгч дүү мэт дотнолож Ач тусыг хариулья.
Horolmaa (stojíce v popředí) Bestiální rukou Jste byl nelítostně zraněn v pádu. Zežloutlost vaši hezké tváře Toužím vyléčit. Když se podívám na vaše nefritové tváře Roste můj cit k vám. Co kdybychom šli spolu k nám Vypít horký čaj?	Хоролмаа (өмнө зогсон) Самуун улсын гарт Шархдаж унасанд түвдэхгүй. Сайхан өнгө чинь шарласанд Сувилж засахыг хүсэж байна. Хас царайгий чинь харахад Хайрлах сэтгэл өрнөж байна. Хамт манайд очиж Халуун цай зооглоно уу ?
Yu'nden nesouhlasně Ošetřila jste mě Probudila z mrákot. Vaší ušlechtilé duše Si velice cením. Rád bych vás následoval Rád bych se s vámi seznámil. Ale rád bych našel svou ženu.	Гэхэд Юндэн маргаж Учирч намайг сувилсанд Ухаан санаа минь сэргэж байна. Уран сайхан ааший чинь Уяран бахдан биширнэ. Таныг дагаад явах юмсан Танилцаж мэдэлцэж авах юмсан. Эхнэрээ олоод очих юмсан.

Má sestro, neviděla jste ji?	Эгч минь та харсан уу?
<i>Khorolmin pohled se následně trochu změnil, zpívá:</i>	<i>Гэхэд Хоролмаа бяцхан царай хувирч ийнхүү дуулна</i>
Horolmaa S prohnanou osobou se chceš usadit Tebe, mladíku, podvádí. Dívka, co se s tebou zasnoubila Odjela s Balganem a obcuje s ním! Takový krásný muž Nebude mít nedostatek žen. Pro jedinou konkrétní trápit se a truchlit nemá cenu.	Хоролмаа Залхай этгээдтэй нийлж Залуу чамайг мэхэлнэ. Богтолж авах гэсэн хүүхэн чинь Балгантай нөхцөөд очсон шүү! Ийм сайхан эрд Эхнэр хаана мундах вэ Ганц нэгийн хойноос Гансарч зүгшрээд яах вэ.
<i>Překvapený Yu'nden nato:</i>	<i>Юндэн цочсон мэт болж</i>
Yu'nden Cít dvou duší Nelze změnit Když jsem vyjel do daleka Tak jsem blbec vůbec nemyslel na to, jak se tu má. To musí být dílo nějakého darebáka Její povaha se nezměnila Když znějí vaše slova Všechny mé vnitřnosti se svíjí v křeči.	Юндэн Хоёр сэтгэл нийлсэн сэн Хувиралтгүй шийдсэн сэн Хол газар явахдаа Хойш бодсонгүй сэн. Зальхай хүний хүч биз Зан авир хувираагүй биз Таны үгийг дуулахад Дотор харанхуйлан давчидна.
<i>Načež je pěkně rozčilený a Horolmaa, drží ho za lem dělu klečí a zpívá:</i>	<i>Гэж ихэд цухалдсан янз гаргахад Хоролмаа түүний хормойноос барьж сөгдөн сууж ийн дуулна</i>
Horolmaa Ode dne, kdys odjel do daleka Se tvé lásky duše změnila! Celé dny i noci Byla s jiným člověkem! Muž zvaný Balgan Je dítko bohatého funkcionáře Jeho schopnosti jsou velké A má vlivné přátele mezi nejvyššími Zapomeň na to A pořádně přemýšlej. Láska Má různé podoby Opravdový cit je vzácná věc Dotek za peníze nezískáš. Osud a štěstí, to je těžká věc Nebývá to, jak si vymyslíš. V době, kdy je vztah ještě čerstvý Má šťastnou skvělou chuť A ani se nenaděješ A zkysne jako mléko. Láska Je, nedá se nic dělat, zranitelná Když do ní trochu šťouchneš	Хоролма Аянд явсан өдрөөс чинь Амраг сэтгэл хувирсан шүү! Өнжиж хонох бүрд Өөр хүнд дассан шүү! Балган гэдэг хүн Баян түшмэлийн хүү шүү Эр чадал ч ихтэй Эзэн ноёдод ч талтай. Санаагаа тайл л даа Сайн бодож үз л дээ. Янаг амраг гэгч Янзаар байдаггүй юм Үнэн сэтгэл ч ховор юм Өнгө мөнгөнд ч болдог юм. Үйл заяа ч хэцүү юм Өөрийн сагаагаар болдоггүй юм. Шинэхэн ханилахын үед Шимтэй сайхан амттай Санамсаргүй байсаар Сүү шиг хурдан гашилдаг юм. Янаг амраг гэгч Эмзэг нь яах аргагүй Ялигүй бяцхан хөндвөл

<p>Snadno se otluče a pokazí. Planoucí vášně Horkost v srdci Ve chvíli kdy opadá Z očí jde chlad. V zamrzlé rokli Květiny neporostou Vnitřek černé duše Nezesvětlá, když do ní naliješ zlato. Svět je kulatý Točí se a mění! A litovat toho je k ničemu, Existuje i jiná cesta! Mladý muž by měl být statečný Buď silný v myšlenkách Když tě to nařikání unaví Můžu tě zkusit rozveselit! Moji rodiče jsou staří Nikdo nám nebude rozkazovat Máš tu nezadanou ženu Pojď teď k nám! Není to odtud daleko Budoucnost asi nebude tak trnitá Když tak chceš osud Abychom se spolu střetli! Mezi dvěma horami Abychom se milovali.</p>	<p>Эмтэрч эвдрэх хялбар. Бадарч байгаа янаглал Зүрхний дотор халуун Буурч хувирах үедээ Нүдний үзүүрт хүйтэн. Хатсан газрын хөрсөн дээр Цэцэг ариун ургадаггүй Харласан сэтгэлийн дотор Алт цутгаад цайдаггүй. Орчлон гэдэг нь бөөрөнхий Эргэж хувирч байдаг юм! Уяран гашуудах хэрэггүй Ондоо зам байдаг юм! Залуу эр зоригтой Чанга бодож яв л даа Энэлж шаналж уйтгарлавал Эгч чинь зугаацуулж үзье! Эцэг эх минь хөгшин Эзлэх толгойлох хүнгүй Энэ бие ганцаар Одоо манайд оч л доо! Гэр орон ч холгүй Хэтийн зам ч нарийнгүй Хэзээний ерөөл байснаас Хоёулаа уулзах нь энэ үү! Хоёр уулын хооронд Хоёулан амраглан янаглаж.</p>
<p><i>Načež vstane, a táhnouce Yu'ndena za rukáv odchází pryč. Yu'nden trochu vzdoruje krokem zpět, ale nakonec odchází následující Horolmu, padá opona.</i></p>	<p><i>Гэж босоход Юндэнгийн ханцуйнаас татан хөтөлж одно. Юндэн бяцхан ухарсан мэт боловч эргэн түүнийг дагаж одтол хөшиг хаана.</i></p>
<p>III. DĚJSTVÍ</p>	<p>III. ҮЗЭГДЭЛ</p>
<p><i>Před západní horou je vidět, jak je Nansalmaa svazována a odvážena na koni. Vpředu pak jede Balgan, ozbrojen, a za ním Nansalmaa, má červeným šátkem převázanou pusu. Po jejím boku jedou muži, aby neseskočila, Za nimi jedou dva muži, Nansalma se nařikajíc vzpírá. Objíždějí zadem východní horu, aby zajeli za severní horu a zmizeli Po cestě po Nansalmině boku jedoucí jeden z mužů povídá:</i></p>	<p><i>Зүүн уулын өмнө талд Нансалмааг мордуулж байгаа үзэгдэнэ. Түрүүнд Балган буу үүрсэн явах ба дараагаар нь Нансалмаагийн толгойг улаан юмаар бүтээж хоёр талаас сугадан авч явна. Хойноос нь хоёр эр хүн явах бөгөөд Нансалмаа уйлан гэдрэг тэмүүлэн байна. Түүнээс тэд зүүн уулын хойгуур тойрон хойд уулын араар далд орж үгүй болно. Замд Нансалмаагийн хоёр талд яваа хүний нэг нь</i></p>
<p>Jeden muž Nastal čas navštívit rodinu ženicha Proč brečíte? Vždyť je to princ! A vy se stanete jeho ženou! Jeho otec je dobrý, významný! Je to krásný muž Balganova mysl</p>	<p>Нэг хүн Хадамд очдог нас шүү! Хайлж уйлаад яах вэ? Хан хүний хүү шүү! Хатан болох нь та шүү дээ. Сайн хүний хүү юм шүү! Сайхан төрсөн эр юм шүү! Санаа сэтгэл хоёр нь чинь</p>

Jen k tobě se upírá!	Нансалмаа дээр болсон юм шүү!
<i>A ten druhý:</i>	<i>Бас нөгөө нь:</i>
Na povrch se směj A breč tak, aby to nebylo nápadné, Vdát se Je v tomto životě přece štěstí! Je to syn významného člověka Balgan na tebe už dlouho myslí Jste si souzení Přemýšlej přece.	Зөв харж инээ л дээ, Буруу харж уйл л даа, Эрд очих гэгч чинь Энэ насны жаргал шүү! Угсаат хүний хүү юм шүү, Урьдаас чам дээр сурагласан юм. Учирсан нөхөр хэн гэх вэ? Ухаан санаандаа бодоорой!
<i>Jeden z mužů, kteří je následují:</i>	<i>Ард нь яваа дагасан хоёр хар хүний нэг нь</i>
Ona furt brečí Nejde připravit jídlo Když ji rychle odevzdáme Budem se moct nadlábnout!	Уйлаан майлаан болж байна Унд хоол нь болоогүй байна Эртхэн аваачиж өгөөд Идэж уух юмсан даа!
<i>Načež ze smíchem odjíždí. Také druhý se přidá:</i>	<i>Гэж инээлдэн дуулж явна. Бас нөгөө нь</i>
Provázet nevěstu přináší štěstí Hostina převeliká Polštář naplněný peřím Shora i zezdola je touhou naplněný!	Бэр хүргэх бэлэгтэй Бялхаж халгих хуримтай Бийр нийлүүлэх жинтүүтэй Дээгүүр доогуур хүслэнтэй!
<i>Se smíchem odjíždí. Jakmile beze spěchu překročí jižní horu, ozve se smích a zpěv, koná se slavnost a lze slyšet hluk hostiny. Ze západní strany se vynoří Yu'nden, jde jakoby směrem za Nansalmou a v tu chvíli se jevištní světla ztlumí, nastane jakoby noc, utichne ona slavnostní píseň a přichází hráč moriin huuru, a když měkce rozezní první tóny, Yu'nden zpívá</i>	<i>Гэж инээлдэн дуулж явна. Яаралгүйгээр хойд уулыг даван ормогц олон хүний дуу гаран инээлдэж, баяр бололцон байх бөгөөд найрын чимээ сонсогдож, нэг хэсэг болоход Юндэн зүүн талаас гарч ирж Нансалмаагийн хойно явж байгаа мэт энэ үед тайзны гэрэл шөнийн байдалтай болоход өнөөх найрын дуу хөгжим намхрах бөгөөд хуурчин ирч хуурдсан дан ганц зөөлөн хуурын дуу гарахад Юндэн ийнхүү дуулна</i>
Yu'nden Každý, kdo vidí, Jak dva mladí zamilovaní, pohánění touhou Hledají jeden druhého Bude dojat. Jejich páry očí Když spatří jeden druhého Srdce dvou milenců Touží po sobě navzájem. Láska je jako lepidlo Násilné odloučení je jako blesk Když se nad tím pořádně zamyslíš Duše bude vždy zraněná. Když se setkají dva toužící lidé Co se stalo se slovy, která jsme si domluvili? Tolik slov bych si přál s tebou vyměnit Odvedli tě násilím! Přiměli tě změnit názor! Trvá ještě tvoje odhodlání?	Юндэн Хайрт залуу хоёр Халуун сэтгэлдээ татагдаж Хойно хойноосоо эрэлцэхийг Харсан хүн уярна. Хос хос нүд нь Хоёр бие дээрээ тусч Хоёр амраг зүрх нь Бие биедээ тэмүүлнэ. Амраг сэтгэл цавуу шиг Аргагүй салах нь цахилгаан шиг Үүнийг нарийвчлан бодоход Сэтгэл заавал эвдэрнэ. Мөрөөдсөн хүмүүс учрахад Хэлэлцсэн яриа яасан бэ! Хэдэн үгээ солиц юм сан Албадаж чамайг аваачив уу! Ааш зан чинь хувирав уу! Хатуу зориг чинь байна уу!

Vyjdeš, aby ses se mnou setkala? Jestliže se oba stále stejně milujeme Neublíží nám oheň ani voda.	Гараад ирж уулзана уу! Хоёр сэтгэл хэвээрээ бол Гал уснаас халшрахгүй.
<i>Nansalmaa zpoza hory</i>	<i>Уулын цаанаас Нансалмаа</i>
Nansalmaa Zpíváš z vrcholku hory! Už jsi přišel k sobě? Chceš se se mnou setkat? Počkám, až všichni usnou. I led může roztát Když se odloučí milenci Může se i kámen rozdrolit. Není to vždy tak, jak si představujeme Stanou se nepředvídané věci Přijela krásná dívka A znásilnila jeho lásku. Dívka, jejíž slova jsou med Rty a tvář její jsou krásné Svět je kulatý Láska se mění.	Нансалмаа Уулын оройгоос дуулж байна уу! Ухаан санаа сэргэж байна уу! Учран уулзахыг хүсэж байна уу! Улсын нойрсохыг хүлээе. Мөс боловч хайлмаар Дурласан хүн салахад нь Чулуу боловч хэмхэрмээр. Санасан хэрэг болзошгүй Санаатай юм тохиолдоно Сайхан бүсгүй ирэв Санаа сэтгэлийг буснулав. Уран үгтэй хүүхэн Уруул хацар нь хөөрхөн Ертөнц гэдэг бөөрөнхий Янаг сэтгэл хувирдаг.
<i>Zatímco zpívá, také z východní strany hory přichází Horolmaa, stoupá si vedle Yu'ndena:</i>	<i>Гэж дуулан байтал, мөн хойд уулын баруун талаас Хоролмаа гарч ирэн, Юндэнгийн дэргэд очиж:</i>
Horolmaa Za kým se to ženeš? To se nestydíš? Doma se neukážeš Venku lítáš, co to má znamenat?	Хоролмаа Хэний хойноос хараав вэ! Хүний хүнээс ичихгүй юү? Гэр орондоо тогтохгүй Хээр гүйх чинь юү вэ?
Yu'nden Když ji odvezli cizí lidé Bolely mne mé černé oči Láska se mi nevejde do prsou Srdce mi chce vyskočit z hrudi. Zlaté slunce zašlo Bojím se, že se znovu neuvidíme Přemožen láskou Rozhodl jsem se opustit svět. Když vyšplhám na vysokou horu Je vidět horizont. Sedím tu kvůli svým potížím. Nikoho nepotřebuji.	Юндэн Харийн хүн аваад явахад Хар нүд минь халтирна. Хайрлах сэтгэл багтахгүй Голт зүрх минь гарах нь. Алтан нар далд ороход Дахин үзэхгүй гэж мэгдэрч Амраг янагт автагдаж Ертөнцөөс салахыг шийдэв. Өндөр уулан дээр гарахад Холын бараа харагдах юм. Өөрийн хэргээр сууж байна. Өөр бусдын хэрэггүй.
Horolmaa Čert vem to, co bylo! Uvažuj nad jinou cestou! Tohle vysedávání je k ničemu Dej na moje slova!	Хоролмаа Өнгөрсөн юмаар яах вэ! Өөр замыг бод л доо! Ингэж суугаад хэрэггүй Үгэнд минь эрхгүй ор л доо!
Yu'nden Dva stejní ptáčekové Navzájem poznají svůj hlas Lidé, co k sobě nepatří	Юндэн Ижил хоёр шувуу Дуу дуугаа таньдаг юм Замын хоёр хүн

Musejí každý jít svou cestou.	Зүг зүгтээ явдаг юм.
Horolmaa Pokud její láska přetrvává Jak by od tebe mohla odejít? Není třeba motat se na místě Hledej si už vlastní cestu.	Хоролмаа Санаа Сэтгэл нь хэвээрээ бол Салж хаанаас явах вэ! Эргэж тойроод яах вэ! Эртхэн замаа эр л дээ .
<i>Nansalma přijde ze zadní strany hory. Jakmile ji Horolmaa spatří, schová se za severní část kopce.</i>	<i>Уулын цаанаас Нансалмаа гарч ирнэ. Түүнийг Хоролмаа хармагц, уулын ард нуугдан орно.</i>
Bardova báseň Malebnost dvou kopců Je krásou pro každého člověka Dva milenci jsou krásou Jeden pro druhého. Dívka s pletí jako měsíc, Jako slunce zářící muž Podzimní průzračný den Když se spolu posadí, je to krásné. Nezměrné krásné slunce Vyzařuje jasné světlo. Na zlatém světě Dva zamilovaní se radují. Podzimní větřík je jemný Slova lásky jsou čistá. Když je člověk uslyší Každého duši to dojde Do krásy zrozená Nansalma Je milována celým chošunem ¹⁰ Opravdová její duše Pro jediného se rozhodla. V lásce dvou už není místo Když se z toho stane trojúhelník, je to komplikace. Příběh lásky Začíná právě takto.	Хуурчийн шүлэг Хоёр уулын үзэсгэлэн Хүн бүхний гоёмсог Хослосон Амрагийн гуа. Бие бие дээр учирна. Сар шиг өнгөтөй хүүхэн Нар шиг гэрэлт эр Намрын тунгалаг өдөр. Зэрэглэн суух нь гоёмсог. Агуу сайхан нар Гэгээн гэрлээ тусгана. Алтан дэлхий дээр Хоёр янаг баясна. Намрын салхи зөөлөн Янагийн үг цэвэрхэн. Ярьж хэлэлцэхийг нь сонсоход Хэн ч сэтгэл хөдөлнө. Үзэсгэлэнтэй төрсөн Нансалмаа Өөрийн хушуундаа хайрлагджээ. Үнэхээр түүний сэтгэл Ганцхан хүн дээр шийдсэн сэн. Хос хоёр амраг зайгүй ч Гурвалжин болдог нь будлиантай. Янагийн үлгэр гэгч Ингэж эхэлдэг ажээ.
<i>Jen co se Yu'nden setká s Nansalmou, takto zpívá:</i>	<i>Юндэн Нансалмаатай учирч ийнхүү дуулна</i>
Yu'nden Prve oddělené volavky Poletují a křičí. Bez tebe, milovaná, Játra i srdce mé truchlí.	Юндэн Ижлээс салсан ангир Эргэлдэн тойролдон ганганана Энхрий чиний хойноос Элэг зүрх минь эмтэрч байна
Nansalma Protože ses z dálky nevracel Měla jsem ohromný strach, že tě někdo zabil. Zpívajíc duet já tvůj hlas Zdaleka slyšela a radovala se.	Нансалмаа: Хойноос ирэхгүй болоход чинь Хорлогдсон гэж бачимдав Хослон дуудах хоолойг чинь Холоос сонсоод баярлав.
Yu'nden	Юндэн

¹⁰ Jednotka administrativního dělení země menší než *sum*, tedy menší než *okres*

<p>Litoval jsem tě, Že jsi jako vrabec zavřený do klece neměla Stání Jakpak jsi unikla Z černého řetězu manželovy rodiny</p>	<p>Торонд орсон болжмор шиг Тогтож ядахыг чинь өрөвдөв Хадмын хар гинжнээс Хэрхэн мултарч ирэв</p>
<p>Nansalmaa Když nastala noc Měla jsem připravený plán, jak to skoncovat Protože jsme věčně spojeni osudem Zas jsem se s tebou setkala.</p>	<p>Нансалмаа Шөнийн харанхуй болоход Журмаар эцэслэхийг бэлтгэв Өнийн ерөөл байснаас Чамтайгаа бас учрав.</p>
<p>Yu'nden Když jsem vyšel na vrcholek hory Ze všech sil jsem tě vyhlížel Že sem přišla má milovaná Vyměnili jsme si pět-deset slov.</p>	<p>Юндэн Уулын орой дээр гарч Амь тэмцэн харуулдав Амраг хүү минь хүрээд ирэхэд Арав таван үгээ солив.</p>
<p>Nansalmaa Nastal soumrak. Matné hvězdy poblikávají Znamená snad toto úplné rozloučení? Už nemáme další naději?</p>	<p>Нансалмаа Бүрий баруй болж байна Бүлэг од сүүмэлзэж байна Бүрмөсөн хагацах энэ үү Бодож санах юмгүй юү?</p>
<p>Yu'nden Celý svět potemněl. Lidé už tu chodí málo Nás dva snad nikdo nenajde Pojďme pryč.</p>	<p>Юндэн Орчлон ертөнц харанхуйллаа Олны хөл нь татарч байна Олж бид хоёрыг чадахгүй биз Одоо хоёулаа явья.</p>
<p>Nansalmaa Vydejme se daleko Budu následovat svou lásku Trápení duše je těžká vě Já se rozhodla pro tebe.</p>	<p>Нансалмаа Алсын замаар явья даа Амраг хүүгээ дагая даа Сэтгэлийн зовлон хэцүү юм Шийдсэн сэтгэл чам дээр шүү.</p>
<p>(odbíhají) Horolmaa vstane, odejde za horu. Za chvíli přivádí Balgana s několika muži, aby chytli Yu'ndena.</p>	<p>(оргон явна) Хоролмаа босон, уул даван одно. Удалгүй Балганы хамт хэдэн хүнийг дагуулан Юндэнг барих гэж явна.</p>
<p>Nansalmaa Když opustíme rodný kraj Udělá se tma v duši Tisíce trnitých cest S tebou projdu.</p>	<p>Нансалмаа Төрсөн нутгаас ангижрахад Дотор балсдан балардан харанхуйлна Түмэн замын бэрхэд Чамтайгаа явьяа.</p>
<p>Yu'nden Opustíme Hangai Toulejme se po cizích krajích Země, kde budeme žít a zemřeme Kdepak asi bude?</p>	<p>Юндэн Хангай орноо орхиод Харийн газар тэнүүчилье Амьдрах үхэр шороо Аль газар бол доо.</p>
<p>Nansalmaa Hora, která byla předtím osvětlená Vypadá majestátně a strašidelně. Duše, která se (předtím) rozjasnila Sebou teď trhá strachem</p>	<p>Нансалмаа Гэрэлтэй байсан уул Сүртэй аймшигтай үзэгдэнэ Гийж байсан сэтгэл Түг түг түгшинэ</p>

<p>Yu'nden Světlné krásné údolí Potemnělo. Dobře myšlené touze Nic nemůže stát v cestě.</p>	<p>Юндэн: Саруул сайхан хөндий Хав харанхуй болов Сайхан бодсон хүсэлд Саад болох юмгүй дээ.</p>
<p><i>Když se Yu'nden vydá pryč, přibíhají tři muži, společně se vrhají na Yu'ndena. Ačkoli Nansalma pomáhá, Balgan zasáhne a vezme ji pryč. Zbývající dva muži Yu'ndena sváží a taky odchází. A tak svázaný, ležící Yu'nden pod oním stromem takto zpívá:</i></p>	<p><i>Гэж дуулж явтал гурван хүн гүйн гарч ирээд хүч хавсран Юндэнг барьж занчина. Нансалмаа, Юндэнд туслахыг бодовч Балган чирж, уул даван одно. Үлдсэн хоёр хүн Юндэнг занчаад мөн явна. Мөнөөх модон дотор Юндэн хүлээтэй хэвээр хавчин байж ийн дуулна.</i></p>
<p>Yu'nden Na osice Sokol křičí Se svou láskou Že budeme spolu jsme se domluvili. Všechno se zdálo být v pořádku Těšily se z toho naše duše. Nenadál jsem se že poslední den budu takto spoután Na liduprázdném místě Takto nadešla hodina mé smrti.</p>	<p>Юндэн Хайлаас модон дээр Харцага шувуу жиргэхэд Хайрт амраг хүүтэйгээ Хамтрах үгээ ярьсан. Хамаг бодис найралдахад Хоёр сэтгэл ч бахтай сан. Харин эцсийн өдөр Тантайруулан хүлэгдэхийг санасангүй Эзгүй хээрийн газар Ингэж үхэх цаг байжээ.</p>
<p><i>Takto zpívaje skloní hlavu, ze západního podpaží hory vyjde Horolmaa, postaví se vedle Yu'ndena, pozoruje ho a zpívá:</i></p>	<p><i>гэж дуулж толгой унжуулан байтал, уулын зүүн сугаас Хоролмаа гарч Юндэнгийн дэргэд ирээд ажиглан ийнхүү дуулна:</i></p>
<p>Horolmaa V případě, že rozbiješ nefritový kámen Ztratí hodnotu. Jestliže neposloucháš slova míněná z lásky Dopadne to na tvou hlavu Ty jsi ale hlupák! Kam se poděla tvá mužná síla? Nestydiš se Že ses hnal za ženou a takhle dopadl? Z lásky a soucitu Vrátila jsem se pro tebe. Nansalmu už nedostaneš Nebylo by lepší usadit se se mnou?</p>	<p>Хоролмаа Хаш чулууг хагалбал Хамаг үнээ алддаг юм. Хайрласан үгэнд орохгүй бол Хар толгойд чинь тохиолддог юм. Эргүү мунхаг болж байна уу чи! Эр чадал чинь аль вэ? Эмийн хойноос явсаар Ингэж байхдаа ичихгүй юу чи! Энэрч хайрласан сэтгэлээс Эргэж чамайг ирсэн юм Нансалмааг авах чинь өнгөрсөн шүү! Надтай суувал дээр шүү дээ!</p>
<p><i>Když dozpívá, Yu'nden se kouše do rtu, vzpírá se tomu, co slyšel. Horolmaa se rozčílí, načež vytáhne z rukávu nůž, napřed vypadá, že ho chce bodnout, ale pak a přeřízne provaz. KHorolmaa odchází držíce Yu'ndena za ruku.</i></p>	<p><i>Гэж дуулан Юндэн шазуур зуун дургүй байдалтай байна. Хоролмаа уурласан байдалтай гэнэт ханцуйнаасаа хутга гаргаж Юндэнг дүрэх байдалтай очоод Юндэнгийн хүлээсийг таслана. Хоролмаа, Юндэнгийн гараас барьж одно.</i></p>
<p>Yu'nden Láska Těžká je věc Nedá se koupit za zlato a stříbro Pravda je, že je to komplikované. Odloučení a spojování</p>	<p>Юндэн Амраг янаг гэгч Аль ч хүнд байдаг юм Алт мөнгөөр цохиж Авахад бэрхтэй нь үнэн. Хайртай амраг гэгч</p>

<p>Nelze předpovědět Mezi těmi co sedí a dívají se Je tomu stejně. Když jsou oba spolu Mají dostatek touhy i lásky Když se ale jeden vydá do daleka Může to lásku zničit. Těžkosti horka a mrazu Je správné snášet společně Kdypak asi přijde to štěstí Že se dva milenci sejdou? Lásce za 10000 lanů Se teď nedostane pomoci ani za cent Tomu, co škodí lásce Lidé pochlebují. Z dvou lidí, co se dali dohromady Se stali čtyři Kdo s kým zůstane Těžko říct.</p>	<p>Хагацах нийлэх нь болзоогүй Харж суугчдын дотор Бас ч тийм бий. Хоёулаа нийлээд явахад нь Хүсэл санаа хангалттай Хот газар одоход нь Хүний сэтгэл эвдэрмээр. Халуун хүйтний зовлонг Хамтаар үзэх нь журамтай. Хоёр биеийг холбож Хэзээ жаргал юм бол! Түмэн лангийн амрагт Нэг цэнгийн тусламжгүй Түүнийг зовоогч этгээдэд харин Хүн бялдуучилна. Хоёр хүн нийлсэн сэн Дөрвөн хүн болов Хэн хэнд зохицохыг Хэрхэн одоо мэднэ.</p>
IV. DĚJSTVÍ	IV. ҮЗЭГДЭЛ
<p><i>Hned po otevření opony na scéně se jeví krásný průzračný den. Yu'nden tiskne tvář k západní hoře a zpívá</i></p>	<p><i>Хөшиг нээмэгц, тайзны дотор тунгалаг сайхан өдрийн байдалтай байна. Юндэн зүүн уулан дээр шанаагаа түшин сууж ийн дуулна</i></p>
<p>Yu'nden Světlo zlatého slunce Září deseti směrů Obrovská, krásná jeho zář Mi neukazuje mou milovanou. Pohled do dálky mě uklidňuje, ale Mám podrážděnou mysl Jestli přežiju Snad se setkáme.</p>	<p>Юндэн Алтан нарны гэрэл Арван зүгт цацарна Агуу сайхан туяанд нь Амраг хүү минь үзэгдэхгүй. Алс харахад уужим Амьсгал дотор цухал Амьд мэнд явбал Учрахын ерөөл бий болов уу.</p>
<p><i>Když zpívá, zazadu přichází Horolmaa, přijde až před něj a zpívá</i></p>	<p><i>Гэж дуулж байтал цаанаас Хоролмаа сэмээр гарч ирэн Юндэнгийн өмнө очиж ийн дуулна</i></p>
<p>Horolmaa Ani kdybys létal v oblacích a hledal Svou milou nenajdeš I když budeš čekat dnem i nocí Jen se tím budeš trápit. I když jsi prohledal tisíc míst Tvoje láska nepřijde, Tvé maso a kosti jsou na tom bídně! Nemáš žádnou naději.</p>	<p>Хоролмаа Үүлээр нисэн ирэвч Амраг чамд олдохгүй Өдөр шөнөгүй хүлээвч Сэтгэл санааны гарз. Мянганы газар харуулдавч Янаг хүн чинь ирэхгүй Мах яс чинь хайрангүй юу Ямар ч заяа байхгүй биз.</p>
<p>Yu'nden Můžete mi zakazovat čekání v dálce Ale má láska je nezdolná Můžete mi v ní překážet a zabraňovat jí Navěky změnit to nemůžete.</p>	<p>Юндэн Алсыг харуулдахыг минь хориглоно биз Амраг сэтгэлийг минь хориглохгүй биз Эргүүлж саатуулж чадавч Үүрд хувируулж чадахгүй.</p>
<p>Horolmaa Ty ses asi zbláznil</p>	<p>Хоролмаа Мэргэн ухаан чинь самуурсан биз</p>

Tvé vědomí a mysl zbloudily Prožil jsi utrpení Miluji tě a soucítím s tebou.	Мэдэл санаа чинь төөрсөн биз Үйл зовлонг эдэлсэн шүү Өрөвдөж чамайг хайрлана.
Yu'nden Spojení provazem se ruší nožem a nůžkami Spojené duše Meč ani kopí nerozdělí.	Юндэн Олс дээсээр холбосон ч Хутга хайчаар тасалдаг юм Нийлсэн хоёр сэтгэлийг Илд жадаар салгахгүй
Horolmaa Nevytáhla jsem na tebe nůž Nemám zlé úmysly Říkám to z lásky a soucitu Nebylo by lepší se vrátit a vzít si mě?	Хоролмаа: Хутга мэсийг гаргасангүй Хар санааг агуулсангүй Хайрлах энэрэхдээ хэлсэн юм Харьж суувал дээргүй юү?
<i>Jak tak sedí a zpívají, Nansalma vystupuje na jižní horu a zpívá</i>	<i>Гэж дуулж суухад Нансалмаа хойд уулын дээр ирж ийн дуулна</i>
Nansalma Za noční temnoty Chladná je písňě melodie Být odloučená od mé lásky Je jako dýka v srdci. Utekla jsem Protloukám se v lesích Modré nebe potěmňelo Nenajdu svého drahého.	Нансалмаа Шөнө харанхуй үес Аялгуу дуу жихүүн Сэтгэлийн хүнээс салахад Зүрхэнд хутга орсон шиг. Оргож бүгж гарав Ой модоор тэнэв Хөх тэнгэр гэгээрэв Хөөрхий хүү минь олдохгүй
<i>Když zpívá, Yu'nden se otočí směrem k ní</i>	<i>гэж дуулахад Юндэн тэр зүг ширтэн</i>
Yu'nden Krásný průzračný den Všechno se raduje Z toho potěšení Kdypak ochutnáme. Hvězdu na nebi Nelze sestřelit K sobě padnoucí duše Stejně tak nelze rozdělit.	Юндэн Тунгалаг сайхан өдөр Түмэн бодис баясна. Түүний сайхан цэнгэлийг Хэзээ бид амснам. Огторгуйд байгаа одыг Унагаж буулгаж болохгүй Онцолж зохицсон сэтгэлийг Огтолж бас чадахгүй.
<i>Dozpívá, načej Horolmaa vztekle: „Na co pořád naříkáš? Rychle pojď“, zatahá ho za ruku a Yu'nden vztekle odpovídá: „Po tom ti nic není“ máchne rukou a strčí Horolmu až přepadne směrem za horu. Yu'nden se hned zvedá, aby našel Nansalmu, když zpoza jižní hory přichází Balgan, sedá si vedle Nansalmi a zpívá</i>	<i>Гэж дуулахад Хоролмаа уурлан: “яах гэж гиюүрсэн юм бэ? Яв эртхэн” гэж Юндэнгийн гараас чангаахад Юндэн уурлаг “яасан ч чамд хамаагүй” гэж гарыг даллан хүчтэйгээр түлхэхэд Хоролмаа уулын ар уруу өнхрөн унана. Юндэн даруй босож Нансалмаа руу очих гэтэл хойд уулын араас Балган гарч ирэн Нансалмаагийн дэргэд сууж, ийнхүү дуулна</i>
Balgan I když je láska nejistá Modrý khatag ji spojil! Kdyby ses podřídila zákonu Tisíce by se radovaly. V bílé jurtě Být červeně naličená Mezi hedvábím a brokátém	Балган Хүсэл сэтгэл дамжигтай ч Хөх хадгаар нийлүүлсэн шүү! Төрийн ёсыг дагавал Түмэн баяр гүйцэлдэнэ шүү! Цагаан гэрийн дотор Улаан энгэсэг түрхэж, Торго магнагийн дунд

Nechceš se svobodně radovat?	Дураар цэнгэхийг бодохгүй юу?
<i>Dozpívá a Yu'nden schází dolů hledat Nansalmu, na chvíličku zastaví na jihovýchodní straně západní hory a užasne, Nansalmaa takto odpovídá Balganovi</i>	<i>гэж дуулахад Юндэн Нансалмаа уруу очих гэснээ түр зогсон зүүн уулын баруун хойд хажууд гайхан байх бөгөөд Балганы хариуд Нансалмаа ийн дуулна</i>
Nansalmaa Nevyvážený náklad je Utrpením pro velblouda Nerovná tvá láska Je utrpení duše. Když vidím tvou černavou tvář Celé mé tělo se třese Nikdy mě nedostaneš! Přemýšlej o jiné cestě.	Нансалмаа Тэн тэнгүй ачаа Тэмээ малын зовлон Тэнцүүргүй амраг Сэтгэл санааны зовлон. Харлаг царайг чинь үзэхэд Хамаг бие минь жихүүцнэ Хэзээ ч намайг авахгүй шүү! Хэтийн замаа бод л доо.
Balgan Když jsou břemena nestejná Řádně se sbalí a vyrovnají se Otřesená duše Se časem uklidní. Dám ti moc Dám ti do správy majetek rodičů Na kolenou tě prosím Zůstaň se mnou nicotným!	Балган Тэнцүүрүгүй болсон ачааг нь Даашин олсоор тэнцүүлдэг юм Дэнсэлж догдолсон сэтгэл Тэгсээр байгаад тогтдог юм. Эрх мэдлээ өгье Эцгийн хөрөнгийг тушааяа Өвдөг дор чинь явьяа Өчүүхэн надтай суучих!
Nansalmaa Zlata jako hora nepotřebuji Špetku lásky potřebuji Nevměšuj se mezi milence Chod' si po svých cestách Mysli na vzdálenější cíle! Když nebudeš myslet na svůj život Když se budeš chovat jako hnusný korupčník Zemřeš v krvavém boji.	Нансалмаа Уул шиг алт ч хэрэггүй Өчүүхэн амраг хэрэгтэй Янагийн хооронд битгий ор Явдаг газраа тэнүүчил Алсын зоригоо бод! Алтан амиа бодохгүй Авилагч муухай аашилбал Алалцаж байгаад үхнэ.
<i>Načež Balgana strčí, Balgan spadne směrem dozadu z jižní hory. Polekaný Junden se trochu nadzvedne, smějící se Nansalmaa radostně zpívá</i>	<i>Гэж Балганыг түлхсэнд Балган хойд уулын ар уруу өнхрөн унана. Түүнд Юндэн цочих мэт болон бяцхан өндийхөд Нансалмаа инээмсэглэн баяртайгаар ийн дуулна</i>
Nansalmaa V divokém větru Spadly listy v lese Má duše, mé srdce se chvějí, Za tebou se ženou. Málem jsem se dostala do cizích rukou Málem mi odpadla hlava od krku Takhle se náhodou setkat s milým Rychle pojď ke mně!	Нансалмаа Шөнийн сүрхий салхинд Шугуйн навч унав Сэтгэл зүрх минь сэрчигнэж Чиний хойноос тэмүүлэв. Хүний гарт орон алдлаа Хүзүү толгой салан алдлаа Хүүтэйгээ уулзахыг санасангүй Хурдан нааш ирнэ үү!
<i>Když dozpívá, Yu'nden vstane, přistoupí k Nansalmě, chytne ji za ruce, šťastná Nansalma se o něj slastně opírá, Junden zpívá:</i>	<i>гэж дуулахад Юндэн босож Нансалмаагийн дэргэд очиж гараас нь барихад Нансалмаа баярласан бахадсан янзтайгаар түүнийг түшинэ. Юндэн ийнхүү дуулна</i>

<p>Yu'nden Podzimní příjemný větřík Houpavě věje Já i ty jsme trpěli Jak hrozný je svět.</p>	<p>Юндэн Намрын хонгор салхи нь Найган ганхан салхилна Намайг чамайг зовоосон Яасан сүрхий орчлон бэ.</p>
<p>Nansalmaa Zlaté slunce vychází Ozařuje celý svět A my dva V něm trpíme.</p>	<p>Нансалмаа Алтан нар мандаж Дэлхий дахиныг гийгүүлсээр Аяа бид хоёр Түүний дотор зовсоор.</p>
<p>Yu'nden Jak jsem po tobě, milovaná, toužil Měl jsem zlomené srdce Když jsme se takto setkali ve stepi Milost mě k tobě přimknula.</p>	<p>Юндэн Энхрий чамайгаа хүсэхэд Элэг зүрх минь эмтэрнэ Ингэж хааяа уулзахад Энэрэлт чам уруу тэмүүлнэ.</p>
<p>Nansalmaa I když je s krutým člověkem těžké pořízení Nemůžu skrývat svou lásku I když jsou jeho výpady a agrese jed Ty, můj milý, ses nezměnil.</p>	<p>Нансалмаа Харгис хүн хэцүү ч Халуун сэтгэлийг халхлахгүй Халдах түрэмгийлэх нь хортой ч Хайртай хүү минь хувираагүй.</p>
<p><i>Načež obejmě Yu'ndena, Yu'nden ji políbí, dlouho se objímají, a poté společně zpívají</i></p>	<p><i>Гэж дуулж Юндэнг тэврэн авахад, Юндэн түүнийг үнсэн тэр хоёр хэвээд нэлээд удаан болж, салсны дараа Юндэн, Нансалмаа хоёр хослуулан</i></p>
<p>Nansalmaa, Yu'nden Bez slunečních paprsků Listí a květiny nevyrostou. V tvém krásném zlatém světle Se my dva nicotní milujeme. V jemném větříku Se houpe hory tráva. Že jsme se nakonec setkali Radují se naše plíce. Po čistém nebi bez mráček Vlněné obláčky plují Nám, kteří jsme toužili a snili Je teď spolu příjemně. Vyrůstli jsme ve stepi Jsme zvyklí na rozlehlou krajinu Unikli jsme trápení! A teď pojedme domů.</p>	<p>Нансалмаа, Юндэн Нарны элчгүйгээр Навч цэцэг ургахгүй. Алтан сайхан гэрэлд чинь Өчүүхэн бид хоёр амраглана. Урьхан хонгор салхинд нь Уулын ногоо ганхана. Удаж уулзсан бид хоёр Уушиг тэнийж баярлана. Хөх тэнгэр цэлмийж Хөвөн үүл хөвсийхөд Хүсэж мөрөөдөлцсөн бид хоёр Хослон явалцах нь сайхан аа. Уудам талд өссөн сөн Уужим газар дассан сан Огцом зовлонгоос гэтлэв үү дээ! Одоо хоёул харья даа.</p>
<p><i>Zpívá se sestupují z podpaží hory, když tu se ze západní strany kopce v rozestupu blíží Horolmaa, Balgan a dva kumpáni. Hledají Yu'ndena s Nansalmou. Načež jeden z kumpánů se slovy: „Zůstaň kde jsi!“, chytí Yu'ndena a přepere ho. Hnedle přiskočí Horolmaa, ale zuřivý Yu'nden se vzpamatuje, Horolmaa se lekne a vzdálí se. A když se přichází bíl další kumpán a Balgan hned taky</i></p>	<p><i>Гэж дуулж сугадалцан уулнаас бууж явтал гэнэт уулын баруун талаас Балган, иХоролмаа хоёр хүн дагуулан Нансалмаа, Юндэн хоёрыг эрсэн янзтай гарч ирэх бөгөөд тал талд тархан орж одно. Гэтэл нэг хүн ирж энд байна гэхэд Юндэн барин авч ноцолдон дийлнэ. Удалгүй Хоролмаа ирэхэд Юндэн уурласан байдалтайгаар өндийхөд Хоролмаа айн зайлж одно. Бас даруй нэг хүн ирж мөн ноцолдон</i></p>

<p><i>začne hrozit, Nansalmaa okamžitě Balganovi za zády vytáhne nůž a chce ho bodnout, Balgan jí nůž vytrhne a jen to fíkne zabíjí Yu'ndena.</i></p> <p><i>Yu'nden se svalí vedle onoho kamene. Druhý muž: „Proč jsi provedl zločin? Kvůli tobě jsme spojeni s vraždou. Vezmeme tě na úřad a tím se zbavíme podezření“, a přestanou Balganovi pomáhat, chytí ho a svážíou. Balgan, který nem jak uniknout, ještě strkán po cestě zvolá: „Nansalmy mně netřeba“, a už nic neříká.</i></p> <p><i>Vyděšená Horolmaa též zvolá: „Yu'ndena mně netřeba“, a zmlkne. Osamocená Nansalma je emočně zhroucená, pláče a křičí nad Yu'ndenem, všechny emoce vyplouvají na povrch, zakrývá si oči, srdce a jakoby měla umřít se rmoutí, kleká vedle něj, hladí ho po hlavě a nařiká:</i></p>	<p><i>дийлж байтал, Балган ирж дороо хийж занчихад Нансалмаа даруй Балганы ард байсан хутгыг сугалан авч дүрэх гэтэл Балган босуут хутгаа аван Юндэнг дүрэн ална.</i></p> <p><i>Юндэн өнөөх урьдын чулууны дэргэд унана. Хоёр хүн “Чи юунд амины хэрэг гаргав. Маныг хэрэгт холбогдуулав. Чамайг албаны газар хүргэж, бид хэргээс гарна” гэж туслахыг байж, харин түүнийг барин хүлж авч одоход Балган аргүй болж хөтлөгдөн явах замд “Нансалмаа надад хэрэггүй” гэж чанга дуугаар хоёр гурав дахин хэлж одно.</i></p> <p><i>Хоролмаа айсан мэт болж “Юндэн надад хэрэггүй” гэж мөн чанга дуугаар хэдэнтээ хэлж зугтан одно. Нансалмаа ганцаар сандран хоцорч Юндэн дээр очиж уйлан бархиран эргүүлж хөрвүүлэх ба нүд зүрхийг дарж үзэх бөгөөд нэгэнт үхсэн болоход ихэд гашуудах байдал гарган түүний хажууд сөгдөн сууж энэлэгтэй янз гарган толгойг нь илж уйлан:</i></p>
<p>Nansalmaa On, má láska Myslel jen na mě Politováním hodně zemřel Naříkat, naříkat nepřestanu. Pestré pohupující se květině Je zima nepřitelem Dvěma milencům Nenávistný člověk je nepřitelem. Celého světa slunce Mnoha tisíců je radostí Večer zapadá A ráno zase vyjde. Slunce mojí nicotnosti Tento den ukončilo Ve mně se rozkládá prázdnota Takový život nechci. Byla jsem odloučena od tebe, koho jsem milovala Jako antilopa, která zůstane ve stepi pozadu Na celém širém světě. Zůstat a vydržet je těžké Vedle nádherné hory Vedle tohoto prastarého kamene První ten den byl nádherný A poslední den se stal útrpným.</p>	<p>Нансалмаа Хайртай амраг хүү минь Ганцхан намайг гэсээр Хайран амиа алдахад Гашуудан гашуудан барахгүй. Эрээлэн ганхах цэцэгт Өвлийн хүйтэн дайсан аа Ижилгүй хоёр амрагт Өшөөт хүн эрлэг ээ. Орчлонт ертөнцийн нар нь Олон түмнийг баясгуулна Орой үдэш шингэвч Өглөө дахин мандана. Өчүүхэн миний нар нь Өнөө өдөр эцэслэв Үүрд дотор минь харанхуй Энэ насан хэрэггүй. Дассан чамаас салахад би Талд хоносон янзага шиг Дэлхий дахины дээр. Түвдэж оршиход бэрхтэй Ихэмсэг сайхан уулын хажууд Энэхүү хуучин чулууны дэргэд Эхний өдөр баясгалантай асан Эцсийн өдөр гаслантай аж.</p>

<p>Jako dva ptákové odloučení od hejna Poletujíc sem a tam jsou politováníhodní A mě takto odloučenou od muže, Nikdo nepolituje. Ty, muž jenž nemá rovného A já, žena, která tě celou myslí následovala Být šťastně spolu nám nebylo přáno, Společně zemřít bude radost.</p>	<p>Ижлээсээ хагацсан шувуу Эргэлдэн тойрох нь энэрэлтэй Эрээс салсан намайг Өрөвдөх хүн байна уу. Хосгүй, адилгүй эр чи Хоёргүй дагасан эм би Холбох нийлэхийн заяагүй бол Хоёул үхвэл баяр бас.</p>
<p><i>Načež Nansalma v samotné poslední tečce představení vytáhne nůž z Yu'ndenovy hrudi a svůj poslední výstup zakončí bodnutím se do srdce.</i></p>	<p><i>гээж дуулж сүүлчийн бадгийг эхлэхийн үед Юндэнгийн цээж уруу шаалттай хутгыг сугалан авах бөгөөд дуулж төгсгөхөд зүрх уруугаа шааж унана.</i></p>
<p><i>Padá opona.</i></p>	<p><i>Хөшиг хаана.</i></p>
<p><i>KONEC</i></p>	<p><i>ТӨГСӨВ.</i></p>